

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Historický ústav

Politický a společenský vývoj okresu Jaroměř v letech 1945–1948

Diplomová práce

Autor: Adéla Gabrišová

Studijní program: M7503 Učitelství pro základní školy

Studijní obor: Učitelství pro 2. stupeň ZŠ – anglický jazyk a literatura

Učitelství pro 2. stupeň ZŠ – dějepis

Vedoucí práce: prof. PhDr. Ondřej Felcman, CSc.

Oponent práce: PhDr. Tomáš Hradecký, Ph.D.

Zadání diplomové práce

Autor: Adéla Gabrišová

Studium: P14P0051

Studijní program: M7503 Učitelství pro základní školy

Studijní obor: Učitelství pro 2. stupeň ZŠ - dějepis, Učitelství pro 2. stupeň ZŠ - anglický jazyk

Název diplomové práce: **Politický a společenský vývoj okresu Jaroměř v letech 1945-1948**

Název diplomové práce AJ: Political and Social Development of Jaroměř District in 1945-1948

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce se zabývá politickým a společenským vývojem okresu Jaroměř v letech 1945-1948. Sleduje především činnost okresního národního výboru v Jaroměři v souvislosti s politicko-správními a společenskými událostmi v období tzv. třetí republiky. Cílem práce je zmapovat fungování ONV Jaroměř mezi lety 1945-1948 v souvislosti s poválečným vývojem regionu a obnovou společenského života. V práci je využita metoda komparativní (historicko-srovnávací), analytická, přímá i nepřímá. Výzkum se opírá o studium archivních pramenů uložených ve Státním okresním archivu v Náchodě, dobového tisku a odborné literatury.

BERTELMANN, Karel, Vývoj národních výborů do Ústavy 9. května, Praha 1965. BOUZA, Erik, Okresní archiv v Náchodě. Průvodce po archivních fondech a sbírkách, Hradec Králové 1973. ČECHOVÁ, Gabriela, Vývoj organizace a působnosti národních výborů v českých zemích v letech 1945-1960, Archivní časopis 12 (3), 1962, s. 129-147. MATES, Pavel, Kapitoly z historie české veřejné správy v letech 1848-1989, Praha 1996. ŠMILAUEROVÁ, Eva, Správní vývoj a diplomatika písemností ONV v letech 1945-1960, in: Sborník archivních prací 32, Praha 1982, s. 45-169.

Garantující pracoviště: Historický ústav,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: prof. PhDr. Ondřej Felcman, CSc.

Oponent: PhDr. Tomáš Hradecký, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 15.11.2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucího diplomové práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 16. června 2019

.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala prof. PhDr. Ondřeji Felcmanovi, CSc. za cenné rady, které mi poskytl během vedení diplomové práce. Dále bych ráda poděkovala pracovníkům Státního okresního archivu Náchod, zejména PhDr. Jaroslavu Čápovi, a pracovníkům Městského muzea v Jaroměři, především Davidu Doubravovi, za jejich ochotu, kterou mi věnovali během bádání v archivních pramenech. Dík patří také rodině a přátelům, kteří mi byli oporou během celého studia.

Anotace

GABRIŠOVÁ, Adéla, *Politický a společenský vývoj okresu Jaroměř v letech 1945–1948*, Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2019, 112 s. Diplomová práce.

Diplomová práce se zaměřuje na oblast okresu Jaroměř v letech 1945–1948. Zabývá se vznikem tohoto správního okresu a jeho politicko-správním vývojem v období Třetí Československé republiky. Mapuje události, ke kterým došlo bezprostředně po skončení druhé světové války, a především pak události, které přímo souvisí s poválečnou správní a politickou obnovou Československa. Věnuje se převážně působení okresního národního výboru v Jaroměři, jeho vnitřní struktuře, působnosti a příslušným kompetencím. Dále je věnována pozornost společensko-kulturnímu životu v okrese a jeho problematice právě vzhledem k poválečnému vypořádání a obnově národního státu.

Cílem práce je zmapovat fungování ONV Jaroměř mezi lety 1945–1948 v souvislosti s poválečným vývojem regionu a obnovou a chodem společenského života. Výzkum vychází primárně z analýzy archivních pramenů uložených ve Státním okresním archivu v Náchodě, dále pak dobového tisku a odborné literatury. V práci je využito metody přímé i nepřímé, progresivní, komparativní (historicko-srovnávací) a analytické.

Klíčová slova: *Jaroměř, okresní národní výbor, politický vývoj, společnost, severovýchodní Čechy, 1945–1948*

Annotation

GABRIŠOVÁ, Adéla, *Political and Social Development of Jaroměř District in 1945–1948*, Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2019, 112 pp. Diploma thesis.

This Diploma thesis focuses on the region of Jaroměř in 1945–1948. It deals with the establishment of the administrative district and with its political and administrative development during the so-called Third Czechoslovak republic. It describes the events which occurred right after the end of WWII in Europe and especially those events which are directly related to the administrative and political reconstruction of Czechoslovakia. The thesis deals mainly with the District National Committee of Jaroměř, its structure, activities and competencies. Special attention is paid to the social and cultural life in the region and its problematics considering the post-war situation and the re-establishment of the national state.

The aim of this Diploma thesis is to map and analyse the District National Committee of Jaroměř in 1945–1948 considering the post-war development of the Jaroměř District and the restoration of social life. The research itself is based mainly on the archival research and analysis of archive sources available in the State District Archive Náchod, as well as on period press and scholarly literature. The direct and indirect, progressive, comparative and analytical method was used in this thesis.

Key words: *Jaroměř, District National Committee, political development, society, North-eastern Bohemia, 1945–1948*

Obsah

Úvod	8
1. Utváření národních výborů a jejich první kroky (květen 1945 – září 1945).....	16
2. Okres před volbami 1946 (září 1945 – květen 1946).....	28
3. Proměny politicko-správního vývoje směřujícího k únorovým událostem (červenec 1946 – 25. únor 1948).....	44
4. Posilování a ukotvení moci KSČ (25. únor 1948 – červen 1948).....	76
Závěr	87
Seznam použitých zkratk	91
Seznam pramenů a literatury	93
Seznam příloh	97

Úvod

První tři roky poválečného vývoje Československa jsou v historiografii označovány jako tzv. třetí republika. Toto období uvozuje rok 1945, velmi důležitý mezník ve správním a státoprávním vývoji Československa vzhledem k vývoji situace, která na jaře směřovala v Evropě ke konci druhé světové války, završuje a rok 1948, kdy moc převzala komunistická strana a poté radikálně změnila politický a společenský vývoj země, a to a celých dalších čtyřicet let.

Československo mělo být po porážce nacistického Německa obnoveno na základě právní kontinuity, což se ale již během jednání předních představitelů exilové londýnské vlády s komunistickou emigrací s centrem v Moskvě ukázalo jako poněkud problematické, jelikož situace v zemi byla složitá a jednotlivé odbojové směry se v některých názorech na obnovu lišily.¹

Největším problémem byla působnost několika souběžně platných zdrojů právních řádů, především nacistického práva a práva vytvořeného československou vládou v Londýně prostřednictvím dekretů presidenta republiky. Dekrety, vydávané od roku 1940, suplovaly výkon zákonodárné moci v době nemožnosti jejího výkonu Národním shromážděním, a to až do doby ustavení příslušného zákonodárného sboru obnoveného poválečného Československa. Prostřednictvím ústavního dekretu č. 11/44 Úř. věst. o obnovení právního pořádku se podařilo vyřešit onu paralelní působnost dvou právních řádů, jelikož v platnosti zůstaly pouze právní předpisy vydané do 29. září 1938 a také jen ty předpisy z následujícího období, které neodporovaly ústavě z roku 1920. Všechny dekrety pak podle zákona č. 12/1946 Sb. podléhaly ratihabici (dodatečnému schválení), kterou následně vyřešil ústavní zákon č. 57/1946 Sb. ze dne 28. března 1946.²

Dalším palčivým bodem diskuzí o podobě obnoveného poválečného státu byla jeho územní a správní organizace, s čímž souvisela i představa struktury politického života. Tato problematika byla projednávána v březnu roku 1945 v Moskvě. Na schůzce

¹ Karel KAPLAN, *Československo v poválečné Evropě*, Praha 2004; Karel KAPLAN, *Pravda o Československu 1945–1948*, Praha 1990; Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan JANÁK – Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2005, s. 432, 443.

² Jan KUKLÍK, *Dějiny československého práva 1945–1989*, Praha 2011, s. 38–45; Adolf ŠTAFL, *Národní výbory část I.*, Praha 1947, s. 40–41; Z. HLEDÍKOVÁ – J. JANÁK – J. DOBEŠ, *Dějiny...*, s. 432.

zástupců politických proudů západního a východního zahraničního odboje došlo k vytvoření Národní fronty, která se stala základním orgánem politického života. Představovala orgán vítězího protifašistického odboje a pro poválečné období koalici protifašistických politických stran. Velmi důležitou součástí jednání o obnově republiky byla podoba vládního programu, který poté vešel ve známost jako Košický vládní program z 5. dubna 1945. Vládní program řešil všechny hlavní úkoly obnovy poválečného Československa, především správní podobu státu a vypořádání se s křivdami a zločiny, které se udály v období nesvobody. Trestání zločinů proti republice řešil především v souvislosti s německou a maďarskou menšinou. Skutečné plnění těchto bodů programu následně zajišťovaly příslušné dekrety presidenta republiky. Co se týče správního uspořádání země, zavedl Košický program nové orgány státní a veřejné správy – národní výbory.³

Národní výbory většinou vznikaly v podobě dočasných revolučních národních výborů, které se následně přetvořily na plnohodnotné národní výbory působící v souladu s vydanými dekrety presidenta republiky, vládními nařízeními a organizačními řády. Územní organizaci země upravil dekret č. 121/1945 Sb. z 27. října 1945. Na jeho základě byly ustaveny také správní okresy řízené okresními národními výbory, jež byly velmi významným mocenským faktorem a prostředkem realizace mnoha revolučních kroků z let 1945–1948.⁴

Pomocí konkrétní sondy do působnosti jednotlivých okresních národních výborů lze sledovat, jak se politicko-správní a společenský vývoj v Československu v prvních třech poválečných letech odrážel ve vývoji jednotlivých správních celků a v činnosti jejich politicko-správních orgánů. Příkladem takové sondy je tato práce, která si klade za cíl zrekonstruovat a zanalyzovat vzájemné vazby a mechanismy práce okresních orgánů správní a politické provenience v okrese Jaroměř mezi lety 1945–1948. Tento převážně zemědělsky orientovaný okres byl vytvořen již zmiňovaným dekretem č. 121/1945 Sb. jako úplně nový správní celek.

³ *Program první domácí vlády republiky, vlády Národní fronty Čechů a Slováků*, Praha 1945; K. KAPLAN, *Československo...*; J. KUKLÍK, *Dějiny...*, s. 11–14; Vladimír ČECHÁK, *Vývoj veřejné správy v Československu a České republice (1945–1960)*, Praha 2004, s. 22; Z. HLEDÍKOVÁ – J. JANÁK – J. DOBEŠ, *Dějiny...*, s. 422.

⁴ Dekret presidenta republiky č. 121/1945 Sb. o územní organizaci správy, vykonávané národními výbory; Z. HLEDÍKOVÁ – J. JANÁK – J. DOBEŠ, *Dějiny...*, s. 443.

Časově je diplomová práce vymezena lety 1945 a 1948 a její skladba je chronologicky rozdělena do čtyř kapitol. Mezníky kapitol jsou významné politicko-správní události, zejména personální obměny ve složení ONV po volbách v květnu 1946 a poté v únoru 1948 změny vyplývající z činnosti akčních výborů Národní fronty. První kapitola pojednává především o snahách ONV dosáhnout toho, aby jaroměřský okres dostal plné právní zakotvení. Druhá kapitola se věnuje krátkému období od září 1945 do května 1946, kdy ONV vzniklý z národních revoluce upevňoval svou moc a připravoval se na první poválečné volby. Třetí, do počtu stran nejrozsáhlejší kapitola, analyzuje společenský a politický vývoj okresu nesoucí drobné náznaky politického zápasu, který ilustrují některé podrobně vylíčené aféry. Kromě tohoto zápasu, který vyeskaloval v únoru 1948, kapitola popisuje také hospodářskou situaci okresu v souvislosti s plněním dvouletého plánu. Poslední kapitola začíná únorovými událostmi a popisuje postupné přetváření ONV a násilné posilování moci komunistické strany, což následně potvrdily květnové volby 1948. Výklad vývoje okresu během třetí republiky se neomezuje jen na popis fungování ONV, nýbrž analyzuje vývoj celého okresu především v souvislosti s vybranými obcemi a jejich správními orgány. Závěr práce syntetizuje poznatky analyzované ve stati práce a komparuje obecné poznatky na meziregionální úrovni, především v souvislosti s okresem Náchod.

Rekonstrukce dějinných událostí je založena primárně na důkladné analýze archivních pramenů. Pramenná základna, ze které tato práce vychází, je poměrně obsáhlá. Většina písemných materiálů je uložena ve Státním okresním archivu Náchod, menší část v knihovně depozitáře Městského muzea Jaroměř.

Základním archivním fondem je fond *ONV Jaroměř*, jehož obsah byl zinventarizován, ale badatelsky doposud nevyužit nebyl. Písemnosti důležité pro období 1945–1948 jsou součástí I. manipulačního období. Z dochovaných dokumentů byly využity především zápisy z jednání rady a plena ONV, torzo zápisů ze schůzí komisí, písemnosti trestní nalézací komise při ONV a spisová dokumentace, která vznikla činností jednotlivých referátů a odborů.⁵

Další archiválie, ze kterých tato práce čerpá, pochází z archivního fondu *OV KSČ Jaroměř*. Jeho písemnosti původně patřily do fondu KV KSČ, uloženém ve Státním

⁵ Státní Okresní Archiv Náchod (dále jen SOKA Náchod), fond (dále jen f.) ONV Jaroměř, Inventář fondu.

oblastním archivu v Zámrsku, odkud byly v roce 2000 vyjmuty, zinventarizovány a převezeny do SOkA Náchod. Fond obsahuje zápisy z okresních konferencí, zápisy z předsednictev a plén OV KSČ, zápisy z jednání městských a místních organizací, spisy revizní komise a malou část dalších písemností pojednávajících o nekomunistických stranách, politických prověrkách a branné moci. Celkově je fond mezerovitý, některé zápisy se bohužel nedochovaly, i když byly zcela jistě vedeny. Pro období 1945–1948 byly využity všechny uložené dokumenty. Jedná se o zápisy ze schůzí předsednictva a pléna OV KSČ a zápisy z okresních konferencí.⁶

Zbylé relevantní fondy byly využity jen částečně. Únorové události dokreslují písemnosti pocházející z fondu *OV NF Jaroměř* (do října 1954 nesl tento fond název Okresní akční výbor NF). Jedná se především o zápisy ze schůzí OAV NF, který vznikl dne 24. února 1948. Uvedené zápisy – pro tuto práci relevantní – jsou strojopisy na velmi tenkém papíře svázané do jedné knihy. Většina zápisů je vzhledem k použitému papíru velmi těžko čitelná. Některé doplňující informace pochází z fondu *MěNV (MNV) Jaroměř*, jelikož v tomto městě sídlil ONV.⁷

Velmi důležitým zdrojem informací, na základě kterých bylo možné pokusit se dokreslit některé záležitosti uvedené v úředních písemnostech pocházejících z archivních fondů, je sbírka periodika *Náš kraj*, ústředního věstníku okresu Jaroměř. Pod hlavičkou tohoto periodika byla vydána brožura *Přehled snah o zřízení samostatného politického okresu Jaroměřského*, která pomohla zorientovat se v mnohdy kusých záznamech o intervencích ONV v Praze ve snaze domoci se úředního potvrzení vzniku jaroměřského okresu.⁸

Pochopit politicko-správní a společenský vývoj okresu a určit jeho klíčové momenty by bylo snazší, kdyby se dochovaly oficiální kroniky, které by obsahovaly popis historických událostí, v kronikách často velmi detailní. Bohužel SOkA Náchod nedisponuje ani jednou takovou kronikou. Naštěstí vedle oficiálních kronik existují také kroniky soukromé. Jednu takovou vedl Antonín Hofmeister, josefovský rodák, autor

⁶ SOkA Náchod, f. OV KSČ, Inventář fondu.

⁷ SOkA Náchod, f. OV NF Jaroměř, Inventář fondu; SOkA Náchod, f. MěNV Jaroměř, Inventář fondu.

⁸ Uloženo v knihovně depozitáře Městského muzea v Jaroměři. *Náš kraj* se signaturou svazku K 816 a *Přehled snah...* s inv. č. 121/89; Vilém LEDERER, *Přehled snah o zřízení samostatného politického okresu Jaroměřského*, Hradec Králové 1945.

cenných rukopisných svazků o historii Josefova a článků s regionální tematikou.⁹ Stejně jako jeho otec, který byl místostarostou v Josefově, působil i Antonín celý život na radnici v Josefově. Pracoval jako úředník městského úřadu, archivář, kronikář a historik a zakladatel Městského muzea v Josefově. Až do své smrti v roce 1953 psal kroniku s názvem *Kniha zápisek* (římská číslice označující pořadové číslo knihy). *Zápisky o událostech přihodivších se v Josefově počínaje* (časový údaj), kterou má dnes ve vlastnictví jeho vnuk Jiří Hofmeister. Relevantní pro tuto práci byly dvě knihy: *Kniha zápisek X. Zápisky o událostech přihodivších se v Josefově počínaje srpnem 1942. 1942–1945* a *Kniha zápisek XI. Zápisky o událostech přihodivších se v Josefově počínaje zářím 1945. 1945–1948*.¹⁰ I přesto, že se jedná o kroniku Josefova, zápisy se neomezují na dění pouze v tomto městě, nýbrž zahrnují celý okres a do značné míry i celostátní dění. Velmi výrazným přínosem jsou nalepené výstřižky tiskovin, jinde nedostupné. Kronika je velmi podrobná. Kromě denních zápisů obsahuje také souhrnný statistický přehled zemřelých a narozených v Josefově za vybraný rok či poměrně detailní popis počasí v jednotlivých měsících v roce.

Co se týče vybraných zákonů a nařízení z období let 1945–1948, jejich plné znění je dostupné v online aplikaci Ministerstva vnitra České republiky.¹¹ Do vyhledávacího pole této aplikace se vloží číslo hledaného zákona či nařízení a následně je možné stáhnout PDF soubor s plným zněním, které pochází z dobové Sbírký zákonů a nařízení. Plná znění některých zákonů a především směrnic ministerstva vnitra a organizačních řádů NV, které bylo třeba nastudovat, jsou součástí publikace *Národní výbory část I.* od Adolfa Štafla.¹² Jeho komentáře (vzhledem k datu vydání se jedná o pramen) k jednotlivým nařízením do značné míry dopomohly zorientovat se v legislativě národních výborů.

⁹ Antonín HOFMEISTER, *Josefov za světové války 191–1918: věnováno občanům města Josefova*, Josefov 1938.

¹⁰ Antonín HOFMEISTER, *Kniha zápisek X. Zápisky o událostech přihodivších se v Josefově počínaje srpnem 1942. 1942–1945*, Josefov 1942–1945, soukromá kronika, Jaroměř, nepublikováno; A. HOFMEISTER, *Kniha zápisek XI. Zápisky o událostech přihodivších se v Josefově počínaje zářím 1945. 1945–1948*, Josefov 1945–1948, soukromá kronika, Jaroměř, nepublikováno.

¹¹ *Sbírka zákonů a Sbírka mezinárodních smluv*, [dostupné na <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>, citováno 15. 5. 2019].

¹² Adolf ŠTAFL, *Národní výbory část I.*, Praha 1947.

Odborná literatura k období třetí republiky pro jaroměřský okrese neexistuje, tudíž tato práce vychází pouze z dostupných pramenů.¹³ Regionální události jsou zasazeny do kontextu celostátního historického vývoje daného období. K tomu byla využita řada doplňkových monografií. Politický vývoj poválečného Československa popisuje ve svých monografiích Karel Kaplan.¹⁴ Právní otázky tohoto vývoje řeší Jan Kuklík.¹⁵ Problematice státní správy se věnuje doplněné a aktualizované vydání monografie od kolektivu autorů Zdeňka Hledíková, Jan Janák a Jan Dobeš. Kniha pojednává o správních dějinách českých zemí včetně jednotlivých správních úřadů, jejich kompetencích a polí působnosti. Relevantní pro tuto práci byly především kapitoly 24 a 25, které se věnují ústavnímu vývoji po roce 1945 a státní správě a jejím orgánům.¹⁶ Veřejné správě se ve své monografii věnuje také Vladimír Čechák.¹⁷ Vývoj národních výborů popisuje Karel Bertelmann. I když je jeho publikace tendenčně zatížená, jedná se o práci, která je založena na skutečném archivním výzkumu a analýze pramenů.¹⁸ Pokud jde o dílčí události, první poválečné svobodné volby z roku 1946 byly analyzovány s pomocí několika sborníků studií.¹⁹ Analýza únorových událostí byla provedena na základě studia Kaplanovy monografie *Nekrvavá revoluce*.²⁰ K další užitečné literatuře patří Bouzův průvodce po písemnostech náchodského archivu,²¹ článek Gabriely Čechové o národních výborech,²² monografie Pavla Matese k historii české veřejné správy²³ či příspěvek Evy Šmilauerové²⁴ o písemnostech ONV z prvních poválečných desetiletí.

¹³ Existují pouze informační brožury, které postrádají poznámkový aparát a seznam pramenů a literatury, či tendenční literatura vydaná před rokem 1989. Srov. Pavel MERTLÍK, *Jaroměř na přelomu tisíciletí*, Jaroměř 1999; *Jaroměř 1126–1976*, Jaroměř 1976.

¹⁴ Karel KAPLAN, *Československo v poválečné Evropě*, Praha 2004; Karel KAPLAN, *Pravda o Československu 1945–1948*, Praha 1990.

¹⁵ Jan KUKLÍK, *Dějiny československého práva 1945–1989*, Praha 2011.

¹⁶ Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan JANÁK – Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2005.

¹⁷ Vladimír ČECHÁK, *Vývoj veřejné správy v Československu a České republice (1945–1960)*, Praha 2004.

¹⁸ Karel BERTELMANN, *Vývoj národních výborů do Ústavy 9. května (1945–1948)*, Praha 1964.

¹⁹ Jiří FRIEDL – Blanka JEDLIČKOVÁ – Jana ŠKERLOVÁ (edd.), *Parlamentní volby 1946 a Československo*, Praha 2017; Jiří KOCIAN – Vít SMETANA (edd.), *Květnové volby 1946 – volby osudové? Československo před bouří*, Praha 2014.

²⁰ Karel KAPLAN, *Nekrvavá revoluce*, Praha 1993.

²¹ Erik BOUZA, *Okresní archiv v Náchodě. Průvodce po archivních fondech a sbírkách*, Hradec Králové 1973.

²² Gabriela ČECHOVÁ, *Vývoj organizace a působnosti národních výborů v českých zemích v letech 1945–1960*, Archivní časopis 12 (3), 1962, s. 129–147.

²³ Pavel MATES, *Kapitoly z historie české veřejné správy v letech 1848–1989*, Praha 1996.

Regionální dějiny patří k dějinám, které jsou některými historiky opovrhovány. Někdy je jim vytýkáno, že nereflktují dění na celostátní úrovni. Na druhou stranu se jedná o dějiny, které mají dlouhou historii a v poslední době se těší oblibě. Často jsou tématy vysokoškolských kvalifikačních prací. Díky tomu je možné komparovat historický vývoj mezi jednotlivými regiony, což významně přispívá k hlubšímu pochopení sledovaného tématu. Navíc regionální dějiny nebo též „dějiny malého prostoru“, výrazně přispívají k vytváření historického vědomí prostřednictvím „využití sociální a zkušenostní blízkosti poznávané minulosti.“²⁵ Některé z tematicky blízkých prací byly také využity v této diplomové práci.²⁶

Vzhledem k tomu, že práce vychází především z archivních pramenů, byla využívána k získání historických faktů, v pramenech přímo obsažených, především přímá metoda. Pokud se k určité události nedochovalo dostatečné množství relevantních pramenů, doplnila metodu přímou také metoda nepřímá a komparativní (historicko-srovnávací). Progresivní metoda umožnila sledovat politický a společenský vývoj okresu chronologicky.

Vlastní tvůrčí proces lze rozdělit do dvou fází. V průběhu informativní fáze bylo zvoleno téma a stanoveny hypotézy výzkumu, provedeno zjištění, jak dosavadní literatura téma zpracovala (bibliografické zjištění relevantního okruhu), vyhledány potřebné prameny, vytvořen seznam relevantních zdrojů informací a předběžné osnově práce. Poté následovala fáze tvůrčí, do níž patří rekonstrukce historických faktů a procesů (jejich analýza a syntéza) a textové vyjádření zjištěných poznatků a závěru. Tvůrčí proces tak zahrnoval všechny etapy historikovy práce – heuristiku, kritiku, interpretaci a syntézu.

²⁴ Eva ŠMILAUEROVÁ, *Správní vývoj a diplomatika písemností ONV v letech 1945–1960*, in: Sborník archivních prací 32, Praha 1982, s. 45–169.

²⁵ Zdeněk BENEŠ, *Regionální historiografie a školní dějepis*, in: Regionální dějiny v dějepisném vyučování, Ústí nad Labem 2006, s. 9.

²⁶ Jedná se o práce obhájené na UHK (většina ze semináře prof. Felcmana). Srov. Pavel HORÁK, *Působení a vliv akčních výborů Národní fronty ve vybraných okresech severovýchodních Čech*, Hradec Králové, FF UHK 2017, 257 s. (dizertační práce); Lucie KLOUTVOROVÁ, *Politický a správní vývoj města Hradec Králové v letech 1945–1948*, Hradec Králové, PdF UHK 2013, 54 s. (bakalářská práce); Radka KOPALOVÁ, *Politický a správní vývoj okresu Jablonec nad Nisou v letech 1945–1960*, Hradec Králové, FF UHK 2016, 151 s. (diplomová práce); Radka KORNELAKOVÁ, *Politický a správní vývoj okresu Mladá Boleslav v letech 1945–1948*, Hradec Králové, FF UHK 2015, 85 s. (diplomová práce); Petr MORDANINEC, *Politický a společenský vývoj Svitav v letech 1945–1948*, Hradec Králové, FF UHK 2017, 68 s. (diplomová práce); Edita ŠREJBEROVÁ, *Politický, správní a územní vývoj okresu Náchod v letech 1945–1949*, Hradec Králové, PdF UHK 2001, 79 s. (diplomová práce).

Tematicky pojednává práce především o politickém vývoji okresu a těch aspektech společenského vývoje, které s politickým děním přímo souvisí. Okres Jaroměř zahrnoval celkem 48 obcí, z čehož některé byly původně německé. Vzhledem k národnostnímu složení oblasti za okupace a jejímu těsnému sousedství s německojazyčným regionem vyvstala možnost zahrnout do politického a společenského vývoje také odsun německého obyvatelstva a územní repatriaci. Tato problematika však v zápisech ze schůzí ONV není téměř zmíněna. Fond ONV sice obsahuje poměrně velké množství písemností, které s odsunem souvisí, nicméně vzhledem k aktualizaci právního rámce ochrany osobních údajů v evropském prostoru z 25. května 2018 (Obecné nařízení o ochraně osobních údajů či GDPR) nebylo možné do značného počtu písemností nahlédnout. Ostatní (dostupné) písemnosti jsou chaotické a jen velmi těžko propojitelné. Většinou se jedná o vyhlášky a nařízení, na základě kterých nelze rekonstruovat konkrétní podobu odsunu v jaroměřském okrese.

Archivní fond ONV Jaroměř zahrnuje pro období let 1945–1948 velké množství pramenů, nicméně ne všechny mohly být pro účely této práce využity. Kromě výše zmíněné překážky v bádání v souvislosti s odsunem a repatriací, nebylo možné nahlédnout také do některých pramenů týkajících se personálního složení národních výborů či seznamů národních správců. Zbytek dostupných pramenů nebyl využit jednak vzhledem k rozsahu práce a hlavně kvůli možnému narušení její struktury. Začleňování dalších dílčích tematických okruhů by výklad politicko-společenského vývoje opřený o časovou přímku bezesporu silně narušilo. Využit ostatní dostupné prameny by bylo možné pouze za předpokladu stanovení jiné koncepce práce.

1. Utváření národních výborů a jejich první kroky (květen 1945 – září 1945)

Ustavující schůze okresního národního výboru Jaroměř proběhla 8. května 1945 v osm hodin ráno. Dle zápisu schůze reagovalo vytvoření ONV na existující legislativu národních výborů, především na legislativní úpravu košickou, jež se uskutečnila prostřednictvím vládního nařízení č. 4/1945 Sb. o volbě a pravomoci národních výborů ze dne 5. května 1945. Toto nařízení pak přímo reagovalo na ústavní dekret prezidenta republiky č. 18 Úředního věstníku československého ze 4. prosince 1944.²⁷

ONV převzal dnem 8. května 1945 „*nařizovací i výkonnou moc v Jaroměřském okrese, včetně obcí, jež byly v r. 1938 násilně od okresu odtrženy*“.²⁸ Politický okres Jaroměř však v té době existoval pouze *via facti*, nikoliv právně. ONV tedy spravoval území totožné se soudním okresem Jaroměř, jenž vznikl již v roce 1849. Před druhou světovou válkou spadal politicky tento okres pod okresní úřad Dvůr Králové nad Labem. Od roku 1935 fungovala v Jaroměři expozitura OkÚ – stálá úřadovna, kterou vedl koncepční úředník v hodnosti rady politické správy. To však bylo v roce 1942 zrušeno a celý okres pak až do konce války řídila expozitura OkÚ v Hradci Králové. Z hlediska národnosti se jednalo převážně o český okres vyjma sedmi obcí a jedné osady (Brod, Heřmanice, Krabčice, Litič, Slotov, Zaloňov a osada Zaječí)²⁹, kde byla většina obyvatel německé národnosti.³⁰ Tyto obce byly pro národnostní složení v roce 1938 od okresu odtrženy, přičleněny k okupované oblasti a zařazeny k německému úřednímu soudu v Trutnově.³¹

Schůzi zahájil a řídil předseda nově vzniklého ONV Vojtěch Prokop, rolník z Holohlav. Pro ověření zápisu schůze byli jmenováni tajemníci František Chroust a Antonín Fejk. Náměstký předsedy byli Antonín Fejk, který tak v ONV zastával dvě

²⁷ A. ŠTAFL, *Národní výbory...*, s. 37–38; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inventární číslo (inv. č. 1), karton (dále kart.) 1, Zápisy ze schůzí pléna 1945 – Ustavující schůze ONV 8. 5. 1945.

²⁸ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 1, kart. 1, Zápisy ze schůzí pléna 1945 – Ustavující schůze ONV 8. 5. 1945.

²⁹ Srov. poznámka č. 42 této práce.

³⁰ Podle sčítání lidu z roku 1930 tvořilo obyvatelstvo okresu 90% osob české národnosti a 6,8% německé národnosti. Srov. SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 650, kart. 25, č.j. 10/1945-K-V, v Praze dne 3. září 1945; V. LEDERER, *Přehled...*, s. 12.

³¹ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, Inventář fondu; Oldřich PŘIBYL, *Okresní soud v Jaroměři z let 1850–1949 jako pramen k sociálním dějinám, zejména dělnického hnutí a KSČ*, in: *Minulost Jaroměře*, ed. J. Kuběnka, Jaroměř 1970, s. 133–153; *Snahy o zřízení Okresního výboru v Jaroměři*, *Náš kraj* 1 (1), 1945, s. 1–2.

funkce, a Antonín Havel. Předseda Prokop zahájil schůzi přijetím slibu od všech zúčastněných, že budou řádně plnit své národní i občanské povinnosti. Následovalo samostatné prohlášení o zřízení ONV a přihlášení podřízenosti celého okresu všem příkazům prezidenta Edvarda Beneše i vlády Československé republiky. Dále byla vyslovena slova díky všem, kdož se zasloužili o svobodu, jakožto i vzpomínka na ty, již „dali život zemi, buď jako vojáci osvobozeneckých armád, nebo zemřeli jako oběti konané zloville a násilí cizáckého režimu“.³²

Jako první úkol si ONV stanovil co nejrychlejší a nejdůraznější odčinění všech křivd z doby nesvobody. Aby se zamezilo rozšíření chaosu ze sousedních okresů, přerušil ONV veškeré styky a spojení se sousedními OkÚ v Hradci Králové a Dvoře Králové nad Labem. Zazněla taktéž obava z represálií, ke kterým by mohlo dojít ze strany německé armády pod velením polního maršála Ferdinanda Schörnera, jenž působil v obci Velichovky.³³ Generální štáb přijel do Josefova vlakem 9. února 1945. Dne 17. dubna přesídlil do Velichovek. Vojsko prý ale odmítlo dodržet podmínky stanovené kapitulací. Z toho důvodu přijeli do Velichovek 8. května vyjednávači americké armády. Samotný obsah jednání není znám, nicméně podařilo se vyjednat ústup generálního štábu do Prahy, s čímž souvisel i ústup všech posádek z Josefova i Jaroměře. K udržení pořádku a zajištění zásobování okresu ustavil nový okresní národní výbor OkÚ dočasně v budově bývalého Národního souručenství, jelikož byla opatřena telefonním spojením. OkÚ měl v této budově sídlit až do té doby, než bude nalezeno vhodnější místo. O jeho zřízení pak byli občané obeznámeni místním rozhlasem a veřejnou vyhláškou. Zároveň byli rozhlasem vyzváni všichni úředníci, aby se přihlásili do služeb nově vzniklého ONV, protože trpěl nedostatkem personálu.³⁴

Ihned po založení začal ONV řešit záležitosti týkající se základních služeb a zásobování obyvatelstva. Ve dnech před 12. květnem přesídlil OkÚ z budovy

³² SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 1, kart. 1, Zápisy ze schůzí pléna 1945 – Ustavující schůze ONV 8. 5. 1945; Antonín SÝKORA, *Jaroměř dnes a zítra*, in: Jaroměř kulturní a hospodářská, Josefov 1947, s. 12.

³³ **Ferdinand Schörner** (12. 6. 1892 – 2. 7. 1973) byl vrchní velitel armádní skupiny Střed. Dne 5. května 1945 nařídil „pokračovat v boji tak dlouho, dokud nejvýznačnější němečtí vůdcové nebudou v bezpečí“. Za svůj hlavní cíl si vytyčil dovést německé vojáky zpátky do vlasti, přičemž jakékoli samostatné pokusy vojáků dostat se domů měly být potrestány. Paradoxně pak 8. května 1945 opustil svou armádu a odletěl z Čech. Srov. *Poslední rozkaz maršála Schörnera*, *Náš kraj* 1 (8), 1945, s. 2; A. HOFMEISTER, *Kniha zápisek X*, s. 591.

³⁴ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 1, kart. 1, Zápisy ze schůzí pléna 1945 – Ustavující schůze ONV 8. 5. 1945; A. HOFMEISTER, *Kniha zápisek X*, s. 534, 537, 591.

Národního souručenství do bývalé expositury úřadu ochrany práce. Na výzvu o potřebě úřednických sil zareagovalo 17 osob, které byly následně přijaty do aparátu ONV. Pracovaly pak především v oblasti zásobování, ale vedly také korespondenci s příslušnými místními národními výbory, jež vznikaly podle vládního nařízení č. 4/1945 Sb. Co se týká správní hierarchie, byly MNV podřízeny působnosti ONV a vedly spolu korespondenci.³⁵

Dne 5. května vznikly místní národní výbory v Jaroměři i v Josefově. MNV v Jaroměři se ustavil přetvořením revolučního národního výboru vzniklého v ilegalitě již v září 1944. Předsedou byl zvolen Vojtěch Hampl. MNV v Josefově se ustavil v odpoledních hodinách 5. května na josefovské radnici. Předsedou byl zvolen Alfons Hýška. Spolu s ním byli jmenováni také tři místopředsedové Karel Vojta, František Lukeš, František Hroch a dalších 19 členů výboru. Podle vládního nařízení č. 4/1945 Sb. a Směrnice ministerstva vnitra pro národní výbory místní a okresní schválené vládou 19. května 1945 (Úř. list č. 7 z 23. května 1945) došlo vznikem MNV ke zrušení obecního/městského zastupitelstva. Rozhodnutí a opatření zastupitelstva nyní prováděl příslušný MNV. Zároveň bylo stanoveno, že MNV propustí ty zaměstnance, kteří se provinili proti národním a státním zájmům. V Josefově došlo k předání obecní správy hned 8. května. Odstupující starosta města Rudolf Balzar předal správu předsedovi MNV Alfonsi Hýškovi. Došlo též k výměně tří úředníků. V Jaroměři byla obecní správa oficiálně převzata až dodatečně 23. května v reakci na vydanou směrnici ministra vnitra. Od předsedy městské správní komise Jaroslava Josefi převzal správu předseda MNV Jaroměř Vojtěch Hampl. Předání se účastnili také první dva místopředsedové MNV Karel Fukátko a Josef Trinner a vedoucí úředníci jednotlivých oddělení městského úřadu. Nejpozději 23. srpna³⁶ vystřídal Vojtěcha Hampla ve funkci předsedy MNV Jaroměř Josef Trinner.³⁷

³⁵ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 1, kart. 1, Zápisy ze schůzí pléna 1945 – 12. 5. 1945; V. ČECHÁK, *Vývoj...*, s. 33.

³⁶ Materiály k působení MNV Jaroměř v roce 1945 se bohužel nedochovaly. Nelze tedy zrekonstruovat změny v jeho personálním složení. Poznatky lze čerpat jen z kusovitých poznámek v jiných zdrojích. Jméno Josefa Trinnera se v souvislosti s funkcí předsedy MNV poprvé objevuje v periodiku *Náš kraj* z 24. srpna 1945. Srov. *Místní národní výbor v Jaroměři*, *Náš kraj* 1 (6), 1945, s. 1; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 650, kart. 25, Pozvání na schůzi MNV v Josefově.

³⁷ SOkA Náchod, f. MěNV Jaroměř, inv. č. 703, kart. 67, Protokoly o předání obecní správy předsedovi MNV; SOkA Náchod, f. MěNV Jaroměř, Inventář fondu; A. HOFMEISTER, *Kniha zápisek X*, s. 557, 566; A. ŠTAFL, *Národní výbory...*s. 111, 123–124.

Palčivým bodem působnosti ONV bylo jeho oficiální uznání. Jelikož orgán vznikl na území, které politicky neexistovalo, oficiálně by tedy neměl existovat ani příslušný úřad.³⁸ Ze zápisů pléna ONV je patrné, že si tuto problematiku jeho členové uvědomovali, proto byla intenzivně řešena na několika schůzích. ONV se snažil domoci se úředního schválení od nadřazených instancí, aby „*dosavadní činnost a práce, byla postavena na pevné základy*“.³⁹ Byly učiněny intervenční kroky na ministerstvu vnitra, kde se delegaci ONV (ve složení rada dr. Koercher, tajemník Chroust, generál Španiel a vrchní rada Šroněk) podařilo od presidiálního šéfa dr. Holdíka získat ústní schválení a uznání samostatného ONV s působností v soudním okrese Jaroměř. Pravděpodobně k tomu došlo někdy mezi 12. květnem a 2. červnem. V zápise schůze pléna z 2. června je také ONV poprvé označen jako revoluční, což nově poukazuje na jeho dočasnost, jež měla být vyřešena až oficiálním písemným uznáním ONV samotným ministrem vnitra. Po ústním uznání ONV bylo rozhodnuto o zajištění veškerých úřadů jaroměřského okresu, jakožto i zvětšení úřednického aparátu. Z toho důvodu měl OkÚ znovu změnit místo svého působení. Z budovy úřadu ochrany práce se měl přestěhovat do budovy chlapecké školy na Ostrově, čp. 4. V této budově sídlil i následující tři roky.⁴⁰

Do té doby, než bylo zřízení ONV včetně jeho území působnosti ústně potvrzeno, scházel se orgán k pravidelným schůzím v plénu. Po potvrzení ONV a zároveň i personálním zvětšení bylo rozhodnuto o ustavení rady ONV. ONV se nyní scházel jak v plénu, tak v samostatných schůzích rady. Kvůli stále se rozvíjející agendě ONV byly zřízeny jednotlivé komise a rozlišeny podle toho, jakou oblast správy dostaly na starost. Na novém okrese Jaroměř pracovalo od 2. června deset komisí: průmyslová, zemědělská, osídlovací, bezpečnostní a vyšetřovací, zdravotní a sociální, dopravní,

³⁸ Město Jaroměř bylo významným městským sídlem již od středověku, jelikož se jednalo o královské věnné město. V 16. století byla Jaroměř (co se týče velikosti města) na 16 místě z 34 královských měst. Právě velikost města, jeho výhodná poloha i fakt, že se zde konaly pravidelné obilné trhy, přiváděla do Jaroměře spoustu návštěvníků. Snahy o to, aby se město stalo správním centrem svého nejbližšího okolí, jsou mnohem starší, sahají až do druhé poloviny 18. století. Srov. *Snahy o zřízení Okresního výboru v Jaroměři*, *Náš kraj* 1 (1), 1945, s. 1–2; V. LEDERER, *Přehled...*, s. 5–9.

³⁹ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 1, kart. 1, Zápisy ze schůzí pléna 1945 – 12. 5. 1945.

⁴⁰ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 1, kart. 1, Zápisy ze schůzí pléna 1945 – 12. 5. 1945; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 1, kart. 1, Zápisy ze schůzí pléna 1945 – 2. 6. 1945; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 1219, kart. 170, Budovy ONV.

finanční, zásobovací a vyživovací, veterinární, školská a kulturní. Dodatečně pak vznikla ještě komise sociální a vojenská.⁴¹

Dne 5. června došlo k převzetí obecní správy v obcích Slotov, Heřmanice, Vestec a Zaloňov.⁴² S největší pravděpodobností se jedná taktéž o reakci na ústní uznání pole působnosti ONV (tj. původní soudní okres Jaroměř). ONV přistoupil k převzetí obecní správy v obcích, které byly od okresu odtrženy v roce 1938. Pravděpodobně došlo k převzetí obecní správy také ve zbytku odtržených obcí (Brod, Krabčice, Litič a osada Zaječí), nicméně příslušné protokoly se nedochovaly.⁴³ ONV však s jednotlivými obcemi vedl korespondenci a řada záležitostí byla řešena na schůzích pléna ONV. Navíc bylo rozhodnuto, že v těchto obcích budou zřízeny správní komise. Z toho vyplývá, že se jaroměřský politický okres skutečně obnovil v hranicích předmnichovského soudního okresu.⁴⁴

Aby byl okres i zřízení ONV uznáno oficiálně samotným ministrem vnitra, podnikl ONV na ministerstvu další intervenci u dr. Holdíka a u odborového rady dr. Kumpra, což vedlo k sepsání protokolu o okolnostech týkajících se založení a vývoje ONV. Protokol měl být potom předložen vládě Československé republiky ke schválení. Ve věci oficiálního schválení ONV hrál roli také ONV v Hradci Králové, který chtěl původně jaroměřský okres začlenit pod svou působnost a v Jaroměři pouze zřídit

⁴¹ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 1, kart. 1, Zápisy ze schůzí pléna 1945 – 2. 6. 1945; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 1, kart. 1, Zápisy ze schůzí pléna 1945 – 25. 6. 1945; Z. HLEDÍKOVÁ – J. JANÁK – J. DOBEŠ, *Dějiny...*, s. 444–445.

⁴² Obec Vestec je od roku 1960 součástí obce Zaloňov. Před rokem 1960 se jednalo o samostatnou obec s vlastním MNV, i přesto byla provázanost s obcí Zaloňov značná – například pamětní kniha obce byla umístěna u Holečka ze Zaloňova. Co se týče dříve zmiňované národnostní povahy jaroměřského okresu, jak ji popsal Oldřich Příbyl ve sborníku *Minulost Jaroměře*, je možné, že popisoval tehdejší stav, tj. obec Zaloňov dohromady s obcí Vestec. Proto ve výčtu německých obcí jmenuje pouze Zaloňov. Součástí obce Zaloňov se v roce 1960 stala také obec Rtyně, do té doby samostatná. Srov. O. PŘIBYL, *Okresní soud...*, s. 133–153; Jaroslav ČÁP, *Zaloňov – stručná historie obce* [dostupné na <http://www.zalov.cz/historie>, citováno 16. 11. 2018].

⁴³ K obnovení osad jako samosprávných území po skončení okupace v roce 1945 nedošlo. Podle § 13 dekretu prezidenta republiky č. 121/1945 Sb. se „použitelnost vládního nařízení ze dne 12. června 1941, č. 265 Sb., kterým se zrušují osady ve smyslu obecního zřízení, rozšiřuje i na území, jež bylo v roce 1938 obsazeno cizí mocí (v dalším: pohraniční území)“. Osada Zaječí se stala součástí obce Krabčice a později obce Chvalkovice. Srov. *Úplná aktualizace územně analytických podkladů obce s rozšířenou působností Jaroměř*, Jaroměř 2016, s. 35 [dostupné na https://www.jaromer-josefov.cz/e_download.php?file=data/editor/512cs_22.pdf&original=5206_uap.pdf, citováno 16. 11. 2018].

⁴⁴ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 677, kart. 42, Protokoly o převzetí obecní správy v obcích Litič, Slotov, Heřmanice, Vestec, Zaloňov; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 1, kart. 1, Zápisy ze schůzí pléna 1945 – 2. 6. 1945; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 1, kart. 1, Zápisy ze schůzí pléna 1945 – 15. 6. 1945.

okresní komisi a exposituru svého OkÚ. Vztahy mezi oběma městy byly napjaté už od té doby, co byl soudní okres Jaroměř připojen k politickému okresu Hradec Králové. Po slovním schválení samostatného okresu Jaroměř naopak začalo vedení hradeckého okresu na představitele jaroměřského ONV naléhat, aby si okamžitě převzali veškeré záležitosti související se správou jejich okresu.⁴⁵

Mezi 25. červnem a 10. červencem bylo definitivně rozhodnuto o zřízení řádného ONV pro okres Jaroměř. K 11. červenci pak bylo skutečně ukončeno období působení revolučního ONV a došlo k ustavení nového ONV. Je zajímavé, že slovo revoluční se v zápisech schůze pléna ONV vyskytuje pouze dvakrát, nikdy však v přímém označení tohoto orgánu, jeho titulatuře (např. na hlavičce zápisu schůze apod.). Podle směrnice ministra vnitra byla na ustavující schůzi nového ONV zvolena osmičlenná rada a její předsednictvo.⁴⁶ Pokud bychom porovnali personální obsazení nového ONV, nikdo z předešlého ONV ve své funkci nezůstal. Na postech jednotlivých funkcí figurují úplně nová jména. Předsedou byl zvolen Jan Horák z Jaroměře. Místopředsedy byli Jaroslav Kotland z Rasošek, František Machatý z Jezbin a Josef Souček z Jasenné. Dále bylo zvoleno deset komisí: samosprávná, zemědělská, osídlovací, bezpečnostní, zdravotní, veterinární a sociální, dopravní, zásobovací a vyživovací, finanční a hospodářská, průmyslu, obchodu a živností, školství a kultury. Při obsazování bezpečnostní komise vyvstal problém, jelikož nově zvolený referent JUDr. Vilém Lederer⁴⁷ na všechny své funkce (tj. referent a člen ONV) okamžitě rezignoval. Své rozhodnutí zdůvodnil v obširném dopise zaslaném ONV dne 12. července. Dle jeho slov podaly politické strany okresu jednomyslný návrh kandidátní listiny, podle které měl být předsedou bezpečnostní komise a zároveň členem užší rady ONV místo Lederera zvolen Jan Maršík

⁴⁵ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 1, kart. 1, Zápisy ze schůzí pléna 1945 – 12. 5. 1945; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 1, kart. 1, Zápisy ze schůzí pléna 1945 – 2. 6. 1945; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 1, kart. 1, Zápisy ze schůzí pléna 1945 – 25. 6. 1945; *Snahy o zřízení Okresního výboru v Jaroměři*, *Náš kraj* 1 (1), 1945, s. 1–2.

⁴⁶ Podle směrnice přebíraly okresní národní výbory pravomoci okresních zastupitelstev, které dnem vzniku ONV zanikly. Na ustavující schůzi byla zvolena rada ONV, jejíž počet nesměl přesahovat třetinu všech členů ONV (pléna). Jelikož okres Jaroměř dříve neexistoval, je problematické určit, kolik měl mít ONV členů. Srov. Směrnice ministerstva vnitra pro národní výbory místní a okresní schválené vládou 19. května 1945, O pravomoci národních výborů (6), Okresní národní výbory (16).

⁴⁷ **JUDr. Vilém Lederer** byl advokátem, během nacistické okupace vězněm v koncentračním táboře. V květnu 1945 byl vyzván předsedou MNV Jaroměř, aby se jako odborník zapojil do práce pro nově vzniklý ONV. Dne 2. června 1945 byl zvolen členem bezpečnostní a vyšetřovací komise, kde se později vypracoval na předsedu. Srov. SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 1, kart. 1, Zápisy ze schůzí pléna 1945 – 2. 6. 1945; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 31, kart. 14, Okresnímu Národnímu výboru v Jaroměři, 12. července 1945.

z Holohlav. Maršík sice na ustavující schůzi ONV předsedou bezpečnostní komise zvolen nebyl, ale do rady ONV ano. Lederer si tento krok vysvětloval jako projev nedůvěry ve svou osobu a zároveň v dopise vyjadřoval, že „si svých odborných znalostí cení natolik, aby byl přesvědčen, že jedině v užší radě současně jako předseda bezpečnostní komise za důvěry všech stran mohl by těchto vědomostí užití ve prospěch okresu tak, aby na jeho správné vedení mohl vykonávat vliv“.⁴⁸ Předseda ONV odeslal dne 19. července Vilému Ledererovi odpověď, ve které mu oznámil, že byl na schůzi pléna ONV dne 17. července dodatečně zvolen do rady ONV místo Jana Maršíka, který rezignoval. Dále jej ubezpečil, že je jako jediný právník pro bezpečnostní komisi nepostradatelný a tudíž zůstává jejím referentem. Vilém Lederer, stejně jako většina ostatních referentů, sídlil v budově Okresní nemocenské pojišťovny, jelikož budova chlapecké školy na Ostrově ještě nebyla připravena.⁴⁹

Nově ustavený ONV byl nejprve podrobně seznámen s výše vzpomenutou směrnicí ministerstva a organizačním řádem. Po ustavení pak procházel ještě dalšími personálními změnami. Především byly doplněny zvolené komise, např. dne 17. července o členy ze sociálně demokratické strany. Každé komisi byl také přidělen jeden pracovník ONV, který dostal za úkol vyřizovat veškeré písemnosti. Zároveň museli všichni členové ONV složit slib do rukou předsedy ONV. Každý ze členů ONV měl mít k dispozici legitimaci, kterou by se v případě potřeby mohl prokázat. Přesné datum, kdy se tomu tak stalo, však bohužel z pramenů není patrné. Pravidelné schůze pléna ONV se měly nově konat každý první pátek v měsíci. Zda byl tento termín skutečně dodržován, není jisté, např. v září dodržen nebyl.⁵⁰

Dne 20. července vyšlo první číslo časopisu *Náš kraj*. Jednalo se o ústřední věstník ONV, jednotlivých MNV v okrese a dalších korporací. O jeho zřízení bylo rozhodnuto 17. července na schůzi pléna ONV. Odpovědným redaktorem byl jmenován Adolf

⁴⁸ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 31, kart. 14, Okresnímu Národnímu výboru v Jaroměři, 12. července 1945.

⁴⁹ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 1, kart. 1, Zápisy ze schůzí pléna 1945 – 25. 6. 1945; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 1, kart. 1, Zápisy ze schůzí pléna 1945 – 11. 7. 1945; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 1, kart. 1, Zápisy ze schůzí pléna 1945 – 17. 7. 1945; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 31, kart. 14, Čj: 1037/45, Jaroměř dne 19. července 1945; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 650, kart. 25, Č. J. 1811/45, dne 6. srpna 1945; *Okresní národní výbor v Jaroměři, Náš kraj* 1 (2), 1945, s. 1–2.

⁵⁰ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 1, kart. 1, Zápisy ze schůzí pléna 1945 – 17. 7. 1945; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 2, kart. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945 – 13. 8. 1945; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 1, kart. 1, Zápisy ze schůzí pléna 1945 – 10. 9. 1945.

Větvička, referent finanční komise. Časopis měl vycházet každý pátek a prodáván za 1 korunu. Tiskla jej knihtiskárna Oldřicha Javůrka z Josefova. Časopis pravidelně vycházel až do 1. prosince 1945. Nebyl to však jediný časopis, který na území jaroměřského okresu vycházel. Dalším tiskovým orgánem ONV se stal *Zpravodaj Jaroměřska*, dokonce starší než *Náš kraj*. Jeho první číslo vyšlo již 12. května. Byl tisknut taktéž v knihtiskárně Oldřicha Javůrka, avšak jeden výtisk stál 2 koruny. Josefovský MNV vydával svůj vlastní časopis zvaný *Kladivo*. První číslo vyšlo 19. května. Ze všech zmíněných periodik se dochovalo pouze prvně jmenované.⁵¹

Záležitosti spojené s oficiálním schválením jaroměřského okresu vládou Československé republiky se řešily i na podzim roku 1945. Souvisí s tím snahy ONV ve Dvoře Králové nad Labem dosáhnout změny v části katastrálního území obce Slotov a její začlenění do katastru obce Kuks a tudíž do pravomoci ONV ve Dvoře Králové nad Labem a především pak celkové snahy zmařit zákonodárny akt, který by právně potvrdil vznik jaroměřského okresu. ONV Jaroměř se samozřejmě bránil, a proto zintenzivnil vlastní snahy o definitivní uznání svého okresu. V první polovině září podnikli představitelé jaroměřského ONV další výjezd do Prahy. Jednání na ministerstvu byla úspěšná, jelikož byl okres jmenován jako jediný úplně nový z nově vytvářených okresů. Nebylo však ještě úplně vyhráno. Dne 10. října jel předseda MNV Jaroměř Trinner s předsedou ONV Horákem a členem MNV Semerákem znovu do Prahy, aby zde intervenovali u ZNV. Vezli s sebou hromadnou žádost všech MNV adresovanou ZNV obsahující prosbu za uskutečnění jaroměřského okresu. Celá záležitost byla poté koncem října předložena krajskému koordináčnímu výboru v Hradci Králové. K jednání byli pozváni jak zástupci Jaroměře (ve složení František Chroust, Jaroslav Kotland, Vilém Lederer, Vojtěch Prokop a Václav Suchánek), tak i Dvora Králové nad Labem, aby zde přednesli své argumenty pro a proti vzniku jaroměřského okresu.⁵² Vlastní

⁵¹ SOka Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 1, kart. 1, Zápisy ze schůzí pléna 1945 – 17. 7. 1945; A. HOFMEISTER, *Knihy zápisek X*, s. 575–576, 634.

⁵² Zástupci z Jaroměřska kladli důraz především na porovnání velikostí obou okresů (48 obcí okresu Jaroměř, 47 obcí okresu Dvůr Králové nad Labem) a také hospodářskou situaci. Další argumenty se věnovaly dopravě, vojenskému zařízení, národnostnímu složení i samotné vůli občanů. Srov. V. LEDERER, *Přehled...*, s. 10–14.

jednání, byť bylo patrně velmi bouřlivé, se nakonec ukázalo jako úspěšnější pro jaroměřské zástupce.⁵³

Okresní národní výbor však ještě před definitivním právním zakotvením okresu prošel další reorganizací. Stalo se tak v souvislosti s delegačními volbami do ONV a zemských národních výborů a s potvrzením poslanců Prozatímního Národního shromáždění. Průběh delegačních voleb upravovaly vládní nařízení z 25. srpna 1945 č. 48/1945 Sb. o volbě Prozatímního Národního shromáždění a č. 49/1945 Sb. o prvních volbách do okresních a zemských národních výborů. Jednotlivé MNV okresu Jaroměř měly nejpozději do 30. září zvolit tzv. volitele (v počtu jeden volitel na 200 obyvatel obce), jejichž úkolem bylo zvolit tzv. delegáty na zemský sjezd (v počtu jeden delegát na 2 000 obyvatel okresu) a taktéž zvolit členy a náhradníky ONV. Podle volebního referátu Presidia Zemského národního výboru v Praze žilo dle sčítání lidu z roku 1930 na jaroměřském okrese 32 800 osob slovanské národnosti, tudíž mělo být zvoleno 16 delegátů na zemský sjezd. Podle počtu obyvatel v okrese bez rozdílu národnosti z roku 1930 (36 766 obyvatel) stanovil volební referát též počet členů národního výboru, jichž mělo být 20.⁵⁴

Príslušné dokumenty k průběhu voleb v jednotlivých obcích okresu se bohužel nedochovaly. Zrekonstruovat lze pouze volby, které proběhly na MNV Josefov. Dne 13. září se v sále sokolovny v Josefově konala veřejná schůze za účasti asi 200 občanů, na které bylo zvoleno 28 volitelů, kteří se měli účastnit volby členů nového ONV. Volba proběhla na základě parity podle partijského klíče, tj. zmocněnci politických stran a zástupci z řad odborníků se dohodli na společném návrhu volitelů a zvolili je. Podle zásady parity bylo zvoleno celkem sedm zástupců každé politické strany Národní fronty (Komunistická strana Československa, Československá sociálně demokratická strana dělnická, Československá strana národně socialistická a Československá strana lidová) a stejný počet náhradníků. Zároveň byla přečtena rezoluce adresovaná vládě Československé republiky, požadující mimo jiné např. znárodnění veškerého klíčového

⁵³ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 1, kart. 1, Zápisy ze schůzí pléna 1945 – 10. 9. 1945; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 2, kart. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945 – 17. 9. 1945; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 2, kart. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945 – 6. 10. 1945; V. LEDERER, *Přehled...*, s. 9, 14–15.

⁵⁴ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 1, kart. 1, Zápisy ze schůzí pléna 1945 – 10. 9. 1945; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 650, kart. 25, č.j. 10/1945-K-V, V Praze dne 3. září 1945; Z. HLEDÍKOVÁ – J. JANÁK – J. DOBEŠ, *Dějiny...*, s. 444; K. BERTELMANN, *Vývoj...*, s. 110–111.

průmyslu, odsun „všech protistátních cizích kolonistů“⁵⁵ či úpravu měny. Lze předpokládat, že v podobném duchu proběhly volby ve všech MNV okresu, i když pravděpodobně ne všude došlo k sepsání rezoluce. V obcích Chvalkovice a Miskolezy proběhly volby po dohodě s ONV v Náchodě pro náchodský okres, jelikož tyto dvě obce byly k jaroměřskému okresu připojeny až dodatečně na začátku října 1945.⁵⁶ V souvislosti s delegačními volbami proběhly také doplňovací volby do MNV. V Josefově tyto volby ovlivnily složení MNV včetně jeho předsedy, kterým se místo Alfonse Hýšky stal Josef Tonar, a místopředsedů, již byli zvoleni 2. října.⁵⁷

Všichni volitelé se sešli v neděli 30. září v devět hodin dopoledne v sále Fügnerovy sokolovny v Jaroměři, aby zvolili 16 delegátů zastupující okres Jaroměř při volbách do ZNS a PNS a 20 členů a stejný počet náhradníků ONV. Volby řídil předseda ONV Jan Horák a volební komise složená ze zástupců jednotlivých politických stran (každá navrhla dva členy). Volby proběhly úspěšně, nicméně ne v poklidu. Během volební schůze totiž došlo k přímé roztržce mezi MNV Jaroměř a samotným ONV. Na schůzi vystoupilo několik zástupců z řad veřejnosti i z ONV, aby vznesli své námitky a obvinění proti jednání MNV. Ta se týkala především demonstrace svolané prostřednictvím MNV na náměstí v Jaroměři, ke které došlo 22. září v souvislosti s rozhodnutím okresní bezpečnostní komise propustit z vazby učitele Jindrucha, jež byl obviněn z protistátní činnosti během okupace. Za bezpečnostní komisi vznesl proti činnosti MNV obvinění její předseda JUDr. Vilém Lederer, i přes to, že 24. září rezignoval.⁵⁸ Místní národní výbor se proti jeho tvrzení ohradil ve zvláštním dopise z 2.

⁵⁵ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kniha (dále jen kn.) 1, volně vloženo do knihy, V Josefově dne 14. září 1945 – Vládě Československé republiky.

⁵⁶ Obec Chvalkovice byla připojena se svými osadami Sebučí, Malou Bukovinou a Výhledem. Během okupace spadala obec Chvalkovice do náchodského okresu a její osady do Sudet. Srov. *Ztracená obec se vrátila*, *Náš kraj* 1 (14), 1945, s. 3.

⁵⁷ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, volně vloženo do knihy; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 2, kart. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945 – 17. 9. 1945; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 2, kart. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945 – 24. 9. 1945; *Místní národní výbor v Josefově*, *Náš kraj* 1 (11), 1945, s. 2; A. HOFMEISTER, *Knihy zápisek XI*, s. 24; Z. HLEDÍKOVÁ – J. JANÁK – J. DOBEŠ, *Dějiny...*, s. 444; K. BERTELMANN, *Vývoj...*, s. 110–111; J. DEJMEK – J. NĚMEČEK, *Volby...*, s. 213.

⁵⁸ O celé záležitosti referoval JUDr. Lederer již na schůzi rady ONV 24. září. Dne 22. září došlo na náměstí v Jaroměři k demonstraci, které se zúčastnily i děti a mladiství, aby zde demonstrovaly proti rozhodnutí bezpečnostní komise o propuštění učitele Jindrucha, který měl za okupace vyvíjet protistátní činnost. Bezpečnostní komise jej propustila po řádném vyšetřování. Komise ale dále doporučila Okresní učitelské radě, aby byl propuštěn z řad učitelstva a aby mu nebylo vydáno potvrzení o národní spolehlivosti. Lederer požadoval, aby bylo důsledně vyšetřeno, kdo byl pořadatelem a iniciátorem a vydal povolení k demonstraci, a také kdo je zodpovědný za to, že se jí účastnily i děti a mládež. Dále aby se vyšetřilo, kdo dal povolení využít k demonstraci místní rozhlas. Navíc ohlásil JUDr. Lederer rezignaci na

října adresovaném ONV, ve kterém objasnil své kroky a navíc jasně obvinil ONV z nečinnosti, jelikož sice mohl úředně demonstraci včas zakázat, ale nestalo se tak, protože podle slov dr. Šáry (člen ONV) „*chtěli býti svědky, jaký to bude projev a jak asi dopadne*“.⁵⁹ Ohradil se taktéž proti obvinění dr. Bernarda, který útočil na MNV ohledně uskladených věcí od zajištěných osob a jejich následném propůjčování. Na konci dopisu prohlásila rada MNV, že nikdy neútočila na žádného člena ONV, nýbrž svůj nadřízený úřad vždy respektovala. Je pravděpodobné, že byl tento dopis následně řešen na schůzi rady ONV 8. října, nicméně zmínka o tom v zápise chybí. Je tedy otázkou, zda následná rezignace všech členů bezpečnostní a vyšetřovací komise ONV je samovolnou reakcí na výše popsané skutečnosti, či je to jejich přímý a vynucený důsledek.⁶⁰

Členové ONV byli zvoleni dle návrhu kandidátky vytvořené po vzájemné dohodě politickými stranami. Jak vysvětluje článek v *Našem kraji*, při výběru členů byl kladen důraz především na to, jak dalekou má dotyčný cestu ze své obce do sídla ONV. Pole působnosti jednotlivých členů ONV totiž mělo být rozděleno mezi 48 obcí okresu. Proti samotné volbě se mohli volitelé ohradit nejpozději do tří dnů u okresního národního výboru. Jelikož nebyly vzneseny žádné námítky, podaly jednotlivé politické strany návrhy členů do komisí a zároveň byly provedeny volby komisí, které měly být během prvního zasedání nového ONV schváleny. Proti těmto komisím však stížnosti vzneseny byly. Jednalo se především o okresní rolnickou komisi, proti které protestovaly místní rolnické komise v bývalých pohraničních obcích Krábčice, Slotov a Litič. Všechny uvedené obce vznesly námitku, že pohraniční obce nejsou v okresní rolnické komisi dostatečně zastoupeny, a požadovaly, aby každá obec měla v této komisi jednoho zástupce. Zástupci MSK ve Slotově si navíc stěžovali, že se sice teoreticky mohli účastnit voleb, nicméně jejich faktická účast byla zmařena zásahem Rudé armády před volební místností. Z MSK v Litiči přišla stížnost, že pozvání k volbám dostali její zástupci pozdě, takže se jich taktéž nemohli účastnit. Tyto záležitosti se pak řešily v druhé polovině října 1945, kdy byla zvolena nová okresní rolnická komise, která se

všechny své funkce v ONV. Srov. SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 2, kart. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945 – 24. 9. 1945.

⁵⁹ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 650, kart. 25, Č. j. 8249/45, dne 2. října 1945.

⁶⁰ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 2, kart. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945 – 24. 9. 1945; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 650, kart. 25, Č. j. 8249/45, dne 2. října 1945; A. HOFMEISTER, *Kniha zápisek XI*, s. 21.

měla skládat ze tří zástupců pohraničních obcí a sedmi zástupců vnitrozemních obcí. Tato komise však neměla dlouhého trvání, protože rada ONV svolala na 22. října ustavující plenární zasedání nového národního výboru. Funkční období dosavadního ONV tím skončilo, naopak nový národní výbor tím začínal fungovat. Na této schůzi měly být zvoleny taktéž jednotlivé komise a jejich předsedové.⁶¹

⁶¹ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 2, kart. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945 – 6. 10. 1945; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 2, kart. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945 – 15. 10. 1945; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 56, kart. 14; *Místní národní výbor v Josefově*, *Náš kraj* 1 (11), 1945, s. 3; A. HOFMEISTER, *Kniha zápisek XI*, s. 21.

2. Okres před volbami 1946 (září 1945 – květen 1946)

Ustavující schůze nového ONV vzniklého z delegačních se konala 22. října od tří hodin odpoledne v sále Fügnerovy sokolovny v Jaroměři.⁶² Schůzi zahájil předseda ONV Jan Horák. Na programu schůze bylo ukončení činnosti starého ONV a zahájení práce nového ONV, a to včetně voleb jeho vedení a vedení komisí. Odstupující členové měli dostat písemné poděkování a stejně tak členové prvního ONV z května. Dále byl přečten přípis ZNV, kterým se potvrzovala volba členů ONV z 30. září, a všichni členové složili slib. Následovala volba předsedy a členů rady ONV, jež byli navrženi na základě dohody všech politických stran. Plén ONV odsouhlasilo návrh na předsedu, kterým zůstal Jan Horák. Na pozici místopředsedů došlo pouze k jedné personální změně, místo Františka Machatého byl zvolen František Chroust z Jaroměře. Jaroslav Kotland i Josef Souček zůstali ve funkci místopředsedů. Rada ONV čítala celkem osm členů, což bylo v rozporu se směrnicí ministra vnitra. Počet členů rady totiž přesahoval jednu třetinu všech členů ONV (těch mělo být celkem 20).⁶³

Dále bylo přikročeno k volbě předsedů jednotlivých komisí, již byli taktéž navrženi po vzájemné dohodě politických stran. Nejprve byli zvoleni předsedové již existujících komisí: samosprávná, zemědělská (v některých pramenech označena také jako rolnická), osídlovací, bezpečnostní a vyšetřovací, zdravotní, veterinární a sociální, dopravní, zásobovací a vyživovací, finanční a hospodářská, průmyslová a obchodní a živnostenská a školská a kulturní. Dodatečně vznikla ještě zvláštní komise při komisi bezpečnostní, a to komise pro vyřizování státního občanství Němců.⁶⁴ Dále měla být zvolena komise, která by převzala správu okresní nemocnice v Jaroměři, avšak tato záležitost byla odročena na další schůzi ONV. Všichni předsedové komisí si měli zvolit den a hodinu, kdy budou úřadovat. Na návrh rady zaměstnanců ONV byly schváleny

⁶² Počet členů ONV upravoval zákon č. 49/1945 Sb. podle něhož ONV správního okresu do 40 000 obyvatel měl mít 20 členů. Okres Jaroměř byl správním okresem, který čítal méně než 40 000 obyvatel. Potvrzuje to i Zpráva státního úřadu statistického z prosince 1945. Srov. *Zprávy Státního úřadu statistického, řada D*, roč. XXVII (1946), č. 1–16, Praha 1947, s. 29–30.

⁶³ SOKa Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 1, kart. 1, Zápisy ze schůzí pléna 1945 – 22. 10. 1945.

⁶⁴ První návrh utvoření takové komise přednesl JUDr. Vilém Lederer na schůzi rady ONV již 13. srpna 1945. První taková komise vznikla 10. září 1945. Srov. SOKa Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 2, kart. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945 – 13. 8. 1945; SOKa Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 1, kart. 1, Zápisy ze schůzí pléna 1945 – 10. 9. 1945.

úřední dny (pondělí, středa a pátek) a úřední hodiny (od 7:30 do 14:30). Pro strany byli jednotliví referenti k dispozici vždy v úřední dny do 12 hodin.⁶⁵

Na konci října se konečně dořešilo schválení a právní ukotvení jaroměřského okresu. Stalo se tak dekretem prezidenta republiky č. 121/1945 Sb. o územní organizaci správy, vykonávané národními výbory ze dne 27. října. Na základě dekretu byla obnovena (až na malé změny) územní organizace podle stavu před 29. zářím 1938. S účinností od 27. listopadu se zřizoval „*správní okres jaroměřský se sídlem okresního národního výboru v Jaroměři. Jeho obvod tvoří obce soudního okresu jaroměřského, jež se zároveň vylučují z dosavadního správního okresu královédvorského*“.⁶⁶ Vzniklý okres zahrnoval celkem 48 obcí o celkové rozloze 20 731 ha. Přesto se však ještě 4. listopadu 1945 nejspíše v budově ONV konala manifestační schůze zástupců ONV, MNV a dalších kulturních a politických organizací okresu, požadující finální potvrzení okresu. Následně proběhla v Jaroměři 15. listopadu manifestace občanů oslavujících počátek platnosti dekretu. Oficiální oslava se konala až později.⁶⁷

Okresní národní výbor však v listopadu neřešil pouze definitivní ustavení svého okresu. Na žádost ZNV se například delegace ONV účastnila 10. listopadu státního pohřbu poslance Jana Švermy. Kromě toho řešil ONV běžnou agendu. Ve dnech před 5. listopadem vznikl trestní referát bezpečnostní komise (v některých pramenech poté také trestní nalézací komise). S největší pravděpodobností se tak stalo v reakci na vydání dekretu prezidenta republiky č. 138/1945 Sb. o trestání některých provinění proti národní cti (malý retribuční dekret). V zápise schůze rady ONV je tento dekret mylně označen jen jako dodatek k retribučnímu dekretu (tj. k velkému retribučnímu dekretu č. 16/1945 Sb. o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech). K dekretu č. 138/1945 Sb. vydalo ministerstvo vnitra dne 26. listopadu směrnici č. B-2220-23/11-45-I/2, podle které „*trestní pravomoc, příslušející okresnímu národnímu výboru, vykonává jeho jménem čtyřčlenná trestní*

⁶⁵ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 1, kart. 1, Zápisy ze schůzí pléna 1945 – 22. 10. 1945; *Okresní národní výbor v Jaroměři*, *Náš kraj* 1 (14), 1945, s. 3.

⁶⁶ Dekret prezidenta republiky č. 121/1945 Sb. o územní organizaci správy, vykonávané národními výbory, § 6.

⁶⁷ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 2, kart. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945 – 5. 11. 1945; Dekret prezidenta republiky č. 121/1945 Sb. o územní organizaci správy, vykonávané národními výbory, § 6; A. HOFMEISTER, *Kniha zápisek XI*, s. 51, 89.

*komise nalézací, kterou volí okresní národní výbor...*⁶⁸ Pro vyšetřování a zadržení trestní komisí měl být k dispozici internační tábor, který měl být zřízen do 21. listopadu.⁶⁹

Na 2. prosince byla do budovy Fügnerovy sokolovny v Jaroměři svolána oficiální oslava zřízení okresu Jaroměř. Zúčastnili se jí zástupci MNV z celého okresu, samosprávné činitele, zástupci úřadů a také zástupci z řad občanů. Velkou událostí byla pro jaroměřský okres účast předsedy ZNV Ladislava Kopřivy⁷⁰, který na oslavu přijel z Prahy, a dal tím tak symbolicky najevo, že nový okres vznikl s podporou vedení ZNV. Oslavu zahájil pěvecký sbor Jaromír, po jehož vystoupení následovalo historické pásmo zobrazující dějiny města Jaroměř. Vystoupilo také několik řečníků. Jako první se slova ujal předseda MNV Jaroměř Josef Trinner a po něm předseda ONV Jan Horák, který v závěru své řeči vyzval jednotlivé MNV na okrese ke spolupráci s ONV. Promluvil i předseda ZNV Kopřiva, který zdůraznil, že „*nový okres ze všech sil musí pomáhat, aby se poměry jak hospodářské, tak i politické v (našem) státě co nejdříve upravily ku prospěchu všeho obyvatelstva*“.⁷¹ Celá oslava byla přenášena z Jaroměře královéhradeckým studiem do východočeského rozhlasu.⁷²

V prosinci roku 1945 řešil ONV vznik dalších komisí a záležitosti týkající se nové trestní nalézací komise. Na schůzi rady ONV 3. prosince bylo rozhodnuto, že vznikne okresní komise pro národní soutěž na výstavbu republiky. K 17. prosinci pak vznikla subkomise zásobovací komise, která měla na starosti zásobování okresu uhlím. Co se týká komise trestní nalézací, účastnil se na přelomu listopadu a prosince předseda bezpečnostní komise Červinka schůze v Praze, kde byly vytyčeny zásadní body pro postup k vytvoření takové komise. Čtyřčlenná komise měla být podle školení a zároveň také směrnic ministerstva vnitra upravující dekret č. 138/1945 Sb. (v zápise schůze rady ONV je číslo tohoto dekretu mylné; uvedeno č. 178/1945 Sb.) zvolena prostřednictvím ONV, „*přihlížeje k tomu, aby alespoň jeden z členů komise byl znalý*

⁶⁸Směrnice ministerstva vnitra ze dne 26. listopadu 1945 č. B-2220-23/11-45-I/2, ku provedení dekretu presidenta republiky č. 138/1945 Sb., o trestání některých provinění proti národní cti, §1 odstavec 9.

⁶⁹SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 2, kart. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945 – 5. 11. 1945; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 19. 11. 1945; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 650, kart. 25, Oběžník čís. 193.

⁷⁰**Ladislav Kopřiva** (28. 6. 1897 – 13. 11. 1971) byl politik, člen KSČ a poslanec NS (1935–1939). V letech 1945–1948 byl předsedou Zemského národního výboru v Čechách.

⁷¹A. HOFMEISTER, *Kniha zápisek XI*, s. 58.

⁷²*Společná oslava*, Náš kraj 1 (16), 1945, s. 1; A. HOFMEISTER, *Kniha zápisek XI*, s. 58.

*práva (dosáhl doktorátu práv nebo složil všechny předepsané státní zkoušky). Jest dbáti toho, aby dodržením formálních náležitostí řízení bylo obviněnému znemožněno napadati nález po této stránce“.*⁷³ Na personálním složení komise se měli dohodnout zástupci politických stran a před plenární schůzí ONV podat návrh, o kterém se na schůzi bude hlasovat. Na schůzi rady ONV 10. prosince byl přednesen návrh politických stran a zároveň také Svazu politických vězňů na členy trestní nalézací komise. Po krátké debatě jej rada ONV schválila předložit plénu. Plenární schůze se měla konat 14. prosince. Zároveň byla zřízena okresní kriminální úřadovna, do jejíhož čela byl jmenován štábní strážmistr Červinka, již zmíněný předseda bezpečnostní komise.⁷⁴

I když se příslušný zápis z plenární schůze ONV nedochoval, lze předpokládat, že navrhovaní členové byli skutečně schváleni, jelikož v dalších zápisech ze schůzí rady ONV nejsou žádné další zmínky týkající se personálního obsazení nalézací komise. Nově vzniklá komise měla začít pracovat od ledna 1946.⁷⁵

Na přelomu let 1945–1946 se celkem intenzivně řešilo sloučení dvou měst jaroměřského okresu – Jaroměře a Josefova. Jednalo se o iniciativu MNV v Jaroměři, který viděl hned několik důvodů pro sloučení. Své stanovisko vyjádřil na schůzích MNV a obyvatelstvo okresu informoval prostřednictvím příspěvku v *Našem kraji*. Šlo především o myšlenku, že obě města leží v těsné blízkosti a jsou provázána jak z hlediska přírodních podmínek (soutok tří řek), tak z hlediska dopravy (tři železniční tratě, sedm silnic). Cizí návštěvník by pak dle mínění MNV Jaroměř jen stěží poznal, kde jedno město začíná a druhé končí. Dalším důvodem byla úsporná opatření po druhé světové válce. Velmi důležitým důvodem pak bylo vybudování přiměřené mocenské protiváhy okolním okresním městům Dvoru Králové nad Labem a Hradci Králové. Pokud by skutečně došlo ke spojení obou měst, čítalo by obyvatelstvo téměř 15 000 lidí, což by znamenalo, že z hlediska předpisů pro města (vydáváná zvlášť podle počtu obyvatel) by například místní dělnictvo bylo zařazeno do vyšších mzdových tříd. Především město Josefov by tím dostalo finanční základnu, jež by již nebyla závislá na

⁷³ Směrnice ministerstva vnitra ze dne 26. listopadu 1945 č. B-2220-23/11-45-I/2, ku provedení dekretu presidenta republiky č. 138/1945 Sb., o trestání některých provinění proti národní cti, odstavec 9.

⁷⁴ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 3. 12. 1945; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 10. 12. 1945; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 17. 12. 1945.

⁷⁵ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 17. 12. 1945.

přítomnosti vojenské posádky, jako tomu bylo doposud. Ke vzájemné debatě obou MNV o sloučení měst došlo v roce 1945 celkem dvakrát (15. října a 18. listopadu) a jednou v lednu 1946 (4. ledna). Konkrétní zápisy z jednotlivých jednání se bohužel nedochovaly, nicméně je jisté, že všechny schůze ztroskotaly především kvůli mínění MNV Josefov, jenž ve sloučení viděl jen přímé ohrožení města Josefova z hlediska samosprávy, financí, ale také například přírážkového břemena pro obyvatelstvo. Celá záležitost byla předána ONV k uvážení. Žádost měl obdržet i ZNV, podle jehož doporučení mohlo ministerstvo vnitra nařídít podle § 3 a § 18 dekretu prezidenta republiky č. 121/1945 Sb. sloučení obcí.⁷⁶

Problematika slučování obcí se řešila také na schůzi Prozatímního Národního shromáždění dne 31. ledna 1946, kde zaznělo, že skutečně „zemské národní výbory mohou nyní slučovati obce, vyžaduje-li toho veřejný zájem“, a že „dalo ministerstvo vnitra podřízeným orgánům pokyn, aby slučování obcí podporovaly“. Navíc bylo zdůrazněno, že „je žádoucí, aby také místní činitelé v obcích správně pochopili vývoj a aby se oprostili od lokálního patriotismu a od malicherných námitek rázu podružného nebo osobního“.⁷⁷

Okresní národní výbor se o sloučení Jaroměře a Josefova vyjádřil jakožto o „prvním úkolu, který musí být řádně rozřešen“.⁷⁸ To se však na začátku roku 1946 nepodařilo. Zástupci Josefova na všech schůzích vyjadřovali své obavy ze sloučení a jeho dopadu na město Josefov. Z jednání obou MNV je patrné, že zástupci obou místních národních výborů usilovali o sloučení z naprosto odlišných důvodů. Zástupci Josefova usilovali o sloučení ve smyslu spolupráce obou měst na poli komunikačních, vyživovacích a kulturních záležitostí. Velký důraz kladli také na plánování zástavby prostoru mezi oběma městy. Zástupci Jaroměře naopak trvali hlavně na sloučení správním, s čímž

⁷⁶ Jaroměř + Josefov, Náš kraj 1 (13), 1945, s. 2; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 676, kart. 42, Sloučení Jaroměře a Josefova, Pamětní spis; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 10. 12. 1945; Výhody a nevýhody navrhovaného dvojměstí, Práce 1 (194), 1945; Dekret prezidenta republiky č. 121/1945 Sb. o územní organizaci správy, vykonávané národními výbory, § 3, 18.

⁷⁷ Prozatímní NS RČS 1945–1946, Stenoprotokoly, 27. schůze, čtvrtek 31. ledna 1946, [dostupné na <http://www.psp.cz/eknih/1945pns/stenprot/027schuz/s027003.htm>, citováno 16. 11. 2018].

⁷⁸ A. HOFMEISTER, *Kniha zápisek XI*, s. 96, novinový výstřižek, nepopsáno.

zástupci Josefova nesouhlasili, neboť se obávali, že by přišli o radnici, poštu, jatka a spořitelny. V únoru pak dokonce proti sloučení měst protestovali.⁷⁹

Kromě možnosti sloučit Jaroměř a Josefov řešil ONV na začátku roku 1946 samozřejmě i další záležitosti. Ve druhé polovině ledna byl vydán Prozatímní organizační řád okresních národních výborů, kterým se ONV měl dále řídit.⁸⁰ Dále šlo především o snahy přeměnit jednotlivé MSK na místní národní výbory a naopak dosáhnout jmenování MSK namísto některých MNV.⁸¹ Proměna MSK na MNV se týkala obcí Heřmanice, Litič, Brod, Slotov, Krábčice, Zaloňov a Vestec. MSK měly vyzvat politické strany, aby navrhly členy a náhradníky do MNV, které měl potvrdit ONV.⁸² V obcích Žiželeves a Benátky došlo k opačné proměně a zřízení MSK. V obci Žiželeves rezignovalo tolik členů MNV, že zbytek nebyl usnášeníschopný. Proto musela být pro správu obce zřízena šestičlenná MSK, a to tak, že ji jmenoval ONV. Při jejím jmenování vyvstal problém, jelikož jmenovaní členové funkci nepřijali, a tak musel ONV na schůzi rady 21. ledna navrhnout a zvolit nové členy. Podobná situace nastala v obci Benátky, kde rezignoval předseda MNV a ONV byl nucen jmenovat správní komisi.⁸³

V lednu 1946 již sídlil ONV v budově chlapecké školy na Ostrově, jež ale stále procházela rekonstrukcí. V září roku 1941 byla totiž tato budova zabrána německou brannou mocí, která v ní ubytovala vojsko a provedla stavební úpravy (přestavba kotlů

⁷⁹ *K sloučení Josefova a Jaroměře nedojde*, Svobodné slovo 2 (14), 1946; *O spojení Josefova s Jaroměří*, Práce 2 (13), 1946; *Proč nedošlo ke sloučení Josefova a Jaroměře*, Svobodné slovo 2 (26), 1946; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 11. 2. 1946.

⁸⁰ Prozatímní organizační řád okresních národních výborů ze dne 18. ledna 1946, č. B-200-21/11-45-II/2.

⁸¹ Již z vládního nařízení č. 4/1945 Sb. je zřejmé, že MSK jsou orgánem dočasným, a že budou během doby přeměněny na MNV. Srov. Nařízení vlády č. 4/1945 Sb. o volbě a pravomoci národních výborů § 6 odstavec 1. MSK vznikaly v oblastech s převážnou většinou státně nespolehlivého obyvatelstva a to tak, že je jmenoval ONV. Pokud jde o přeměnu MNV na MSK, docházelo k ní, jelikož MNV měly mít dle směrnice ministerstva vnitra více členů než MSK, a navíc měly vzejít z voleb. Pokud k volbě nemohlo dojít a pokud nebylo dostatek osob, které by mohly být členy MNV, bylo pro ONV jednodušší zvolit MSK. Srov. Směrnice ministerstva vnitra pro národní výbory místní a okresní schválené vládou 19. května 1945, Místní národní výbory (bod 9), Správní komise (bod 21).

⁸² Prameny, které by potvrdily vznik MNV v těchto obcích chybí, nicméně v únoru 1946 řešil ONV volby do MNV Slotov. Je tedy pravděpodobné, že k přeměně došlo v tuto dobu i v ostatních zmiňovaných obcích. Srov. SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 666, kart. 41, K rukám předsedy ONV, Slotov dne 14. února 1946.

⁸³ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 650, kart. 25, Čj.: 7284/45, Ustavení místního národního výboru; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 7. 1. 1946; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 14. 1. 1946; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 21. 1. 1946; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 1, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 11. 2. 194; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 4. 3. 1946.

na vaření, zřízení skladišť, umýváren, zřízení provizorního vodovodu a kanalizace aj.). Po odchodu německých vojáků převzal značně poškozenou a zchátralou budovu MNV Jaroměř. MNV dal první a druhé patro budovy k dispozici ONV. Na začátku ledna 1946 byla dokončena rekonstrukce zasedací síně. Měla být používána jednak jako obřadní síň, jednak jako zasedací sál pro schůze ONV.⁸⁴

Co se týče další agendy, kterou ONV řešil během prvních dvou měsíců roku 1946, šlo především o personální změny na několika úřednických místech, o přijetí nových zaměstnanců či zřízení nových komisí, pověřených péčí o konkrétní záležitosti. Vznikla například zemědělská plánovací komise, okresní školská komise; dále byl ustaven okresní sociální úřad a kuratorium pro sociální péči. Kromě běžné agendy musel ONV řešit také problémy u několika MNV v rámci okresu. V zápisech schůze rady ONV jsou tyto záležitosti většinou nazvány jako „závada v MNV“. Během ledna řešil ONV „závady“ v MNV ve Chvalkovicích a Máslojedech.⁸⁵

Vztahy, které se utvářely mezi jednotlivými politickými stranami NF v prvních měsících fungování ONV, nelze kvůli nedostatku pramenů rekonstruovat, a proto je není možné ani analyzovat. Pokud mezi MNV a ONV docházelo k rozepřím, většinou nejspíše nebyly ovlivněny politickým stranicím.⁸⁶ První větší problém takového druhu, který je v pramenech zachycen, řešil ONV v únoru 1946 v souvislosti s obcí Slotov. Kvůli torzovitému stavu pramenů jej bohužel nelze zrekonstruovat v plné podobě. Místní organizace Československé národně socialistické strany protestovala proti konání voleb do MNV, které vypsal ONV na 10. března. Za národní socialisty sepsal stížnost na konání voleb jejich zástupce Jaroslav Rufer, podle něhož o to zažádala okresní národní výbor jménem MSK Slotov⁸⁷ místní organizace KSČ. MSK však o

⁸⁴ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 1219, kart. 170, Budovy ONV; SOKA Náchod, f. MěNV Jaroměř, inv. č. 891, kart. 112, Popis poškozených objektů, Budova chlapecké školy; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 650, kart. 25, Čj.: 19; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 650, kart. 25, Čj.: 3012/1945.

⁸⁵ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 7. 1. 1946; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 14. 1. 1946; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 21. 1. 1946; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 28. 1. 1946; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 11. 2. 1946.

⁸⁶ Například problémy při dosazování členů jednotlivých komisí a také již zmiňovaný spor mezi ONV a MNV v Jaroměři, který ovlivnil průběh voleb. V těchto případech zřejmě politické strany nehrály žádnou roli.

⁸⁷ Pravděpodobně se jedná o snahu proměnit MSK na MNV. Proto se v pramenech objevují nesrovnalosti, co se týče označení správního orgánu obce. Prameny mající za původce správní orgán jej již označují jako

žádosti nevěděla, ačkoliv jako první měla obdržet od komunistické strany žádost na vypsání voleb. Poté měla vyrozumět stranu národně socialistickou a zároveň vyzvat obě strany, aby se dohodly na paritním zastoupení. Teprve pokud by k dohodě nedošlo, měla MSK postoupit celou záležitost ONV. Z toho, jak celou záležitost popisuje Rufer, vyplývá, že komunistická strana obešla MSK a přitom jménem předsedy MSK žádala ONV o vypsání voleb. ONV pak volby skutečně vypsala, přičemž místní organizace národně socialistické strany se o celé záležitosti dozvěděla až vyhláškou ONV ze dne 8. února 1946. Národní socialisté proto žádali ONV o důkladné prošetření. Na vypsání nových voleb však netrvali, pokud by se s komunisty dohodli na paritním zastoupení.⁸⁸

Jediným zdrojem dalších informací k této problematice je reakce předsedy MSK Slotov, jenž záležitost popisuje zcela odlišně. Z jeho dopisu adresovanému předsedovi ONV vyplývá i jádro celého problému. Nově ustavený národní výbor ve Slotově se měl sestávat z devíti členů. A právě onen lichý počet členů MNV způsobil mezi politickými stranami spor. Komunistická strana požadovala volby, kdežto národně socialistická strana neustále trvala na paritním zastoupení. Jelikož se strany nemohly dohodnout, informoval předseda MSK o celé záležitosti předsedu ONV. Je zajímavé, že předseda MSK v dopise vůbec nezmiňuje a ani se nijak nepohoršuje nad tím, že byl komunisty využit, když jeho jménem žádali ONV o vypsání voleb. K pochopení celé situace by stačilo znát politickou příslušnost předsedy MSK. Příslušné prameny se však bohužel nedochovaly. Stejně tak se nedochovala ani reakce místní organizace komunistické strany na celou záležitost. Nelze tudíž s určitostí potvrdit, kdo byl v právu. Jednoznačné však je, že vztahy mezi politickými stranami byly poměrně napjaté.⁸⁹

Výše popsaný problém není jediným, který musel v souvislosti se MSK Slotov ONV řešit. Kromě stížnosti na způsob vypsání voleb si Jaroslav Rufer stěžoval na změny provedené v rolnické (zemědělské) komisi. Dne 10. února potvrdil předseda MSK zemědělcům, kteří se zúčastnili schůze zemědělské komise, že mohou zvolit komisi novou, na což podle Rufera neměl právo. V tomto případě Jaroslav Rufer vznesl stížnost oprávněně, jelikož komisi mohla zvolit pouze MSK, nikoliv schůze zemědělců

MNV, kdežto ostatní prameny za MSK. Zde v textu je správní orgán označen jako MSK, jelikož prameny hovoří o volbách, po kterých by došlo k ustavení MNV.

⁸⁸ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 666, kart. 41, Č.j.4980/1946; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 666, kart. 41, Protest proti vypsání voleb do místního národního výboru v obci Slotově.

⁸⁹ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 650, kart. 25, Č.j.: 7287/1945; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 666, kart. 41, K rukám předsedy ONV, Slotov dne 14. února 1946.

z obce.⁹⁰ I k této záležitosti se dochovala odpověď předsedy MSK, který na svou obranu uvedl, že na schůzi zemědělců byla předsedovi rolnické komise vyslovena nedůvěra a že 22 zemědělců z celkového počtu 24 se vyjádřilo pro zvolení nové komise. Reakce ONV na Ruferovu stížnost se bohužel nedochovala. Je zajímavé, že v zápisech ze schůzí rady ONV není ani jedna zmínka, která by se vztahovala k výše popsané problematice. I zde by pomohlo znát politickou příslušnost předsedy MSK, ale také příslušnost členů ONV.⁹¹

Velkým problémem pro jaroměřský okres v únoru roku 1946 byly povodně způsobené náhlou oblevou. Dne 4. února se rozvodnily řeky Labe a Metuje a o pět dní později se vylily ze svých koryt. Hladinu vody v řece Labe regulovala přehrada Les Království u Dvora Králové nad Labem, na které byl kulminační průtok dne 8. února překročen o $75 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$.⁹² Patrně se jednalo o rozsáhlejší povodně, jelikož byly poměrně intenzivně řešeny na schůzích rady ONV. Téměř bezprostředně po 9. únoru navštívil Jaroměř ministr zahraničního obchodu Hubert Ripka, aby zhlédl škody, které byly povodňovou kalamitou způsobeny. Zároveň ONV vyhlásil první pomoc postiženým povodní, která spočívala v darování uhlí a mimořádných potravinových lístcích obětem povodně i těm, kteří zajistili stravu vojsku a hasičům, již pomáhali poškozeným. Obětem povodně pomohlo také ministerstvo zdravotnictví, které darovalo 150 000 Kčs. Tato částka měla být rozdělena po 1 000 Kčs do každé rodiny. Další pomoci se poškozeným dostalo od ministerstva výživy, jež bylo ochotno nahradit zvláštním přidělem zničené potraviny.⁹³

Na schůzi rady ONV 11. února referoval Adolf Větvička o obnovení periodika *Náš kraj*. Poslední číslo tohoto časopisu vyšlo 1. prosince 1945, aniž by prameny nějak reflektovaly, proč vydávání časopisu dále nepokračovalo. Vydávání bylo v únoru 1946 povoleno, avšak bylo nutné dohodnout se s osvětovým inspektorem na administrační

⁹⁰ Směrnice ministerstva vnitra pro národní výbory místní a okresní schválené vládou 19. května 1945, Místní národní výbory (bod 9), Správní komise (bod 21).

⁹¹ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 666, kart. 41, Protest proti vypsání voleb do místního národního výboru v obci Slotově; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 666, kart. 41, K rukám předsedy ONV, Slotov dne 14. února 1946.

⁹² *Souhrnná zpráva o povodni v březnu 2000 v uceleném povodí Labe*, Hradec Králové 2000, s. 7, [dostupné na http://www.pla.cz/planet/public/dokumenty/zpravy_vhd/zprava3_2000/text/zprava%2003-2000.pdf, citováno 16. 12. 2018].

⁹³ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 11. 2. 1946; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 25. 2. 1946; A. HOFMEISTER, *Kniha zápisek XI*, s. 275.

agendě. První číslo *Našeho kraje* v roce 1946 vyšlo 1. března. Periodikum mělo vycházet pravidelně každý pátek. Časopis však vycházel pouze v březnu a dubnu roku. Dne 15. dubna rozhodl ONV o jeho likvidaci. Jako důvod uvedl, že časopis se neprodával a byl proto ekonomicky ztrátový. Poslední dochované číslo vyšlo 5. dubna.⁹⁴

V jarních měsících roku 1946 řešil ONV především záležitosti týkající se voleb, ať už voleb do jednotlivých MNV (v souvislosti s přeměnou MSK na MNV či při neshodách politických stran jako v případě Slotova), či do Ústavodárného národního shromáždění.⁹⁵ V únoru bylo prostřednictvím zákona č. 28/1946 Sb. rozhodnuto o úpravě stálých voličských seznamů. Kromě vlastní podoby voličských seznamů řešil zákon případy, ve kterých byl člověk vyloučen ze zápisu do seznamu. Jednalo se o osoby, které: byly zbaveny svéprávnosti, pozbyly volebního práva, nebo byly v donucovací pracovně nebo v táboře nucené práce. Zákon navíc z volebních seznamů vyloučil všechny osoby, „proti nimž bylo zahájeno přípravné soudní vyšetřování pro trestný čin podle dekretu presidenta republiky ze dne 19. června 1945, č. 16 Sb., o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech..., nebo podle dekretu presidenta republiky ze dne 19. června 1945, č. 17 Sb., o Národním soudu“.⁹⁶ Dále šlo o osoby, které byly odsouzeny za trestné činy podle dekretu prezidenta republiky č. 138 Sb., o potrestání některých provinění proti národní cti. Tato opatření se samozřejmě týkala také voličských seznamů pro obce okresu Jaroměř. Úřad okresního národního výboru v Hradci Králové například 26. března zaslal ONV v Jaroměři seznam osob, které byly stíhány vyšetřovací komisí při ONV v Hradci Králové. Jednalo se celkem o devět osob s trvalým bydlištěm v jaroměřském okrese, jimž nesměly být vydány voličské průkazy. Příslušné informace o zahájeném trestním řízení měly být zapsány do voličského seznamu.⁹⁷

K zákonu č. 28/1946 Sb. vydalo ministerstvo vnitra 28. února prováděcí směrnici č. 714/1946 Ú.1.I. Podle směrnice měly být k provedení zákona zřízeny místní volební a

⁹⁴ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 11. 2. 1946; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 15. 4. 1946; *Náš kraj*, Náš kraj 1 (14), 1945, s. 1.

⁹⁵ Srov. K. BERTELMANN, *Vývoj...*, s. 172–173.

⁹⁶ Zákon č. 28/1946 Sb. o úpravě stálých seznamů voličských, § 22.

⁹⁷ Zákon č. 28/1946 Sb. o úpravě stálých seznamů voličských, § 3, 22; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 650, kart. 25, čís.: 9015/46.

reklamační komise u jednotlivých MNV. Kromě toho měly být zřízeny také odvolací komise, které na plenární schůzi ustavily okresní národní výbory. Odvolací komise vyřizovaly námitky, o kterých nerozhodla reklamační komise při MNV. V okrese Jaroměř byly 16. března zřízeny dvě komise pro obvody: I. Josefov, Jaroměř, Smiřice, Jezbiny a II. ostatní obce okresu. ONV vyzval politické strany, aby podaly návrh na členy. Každá komise měla mít celkem osm členů – čtyři řádné a stejný počet náhradníků. Komise měly být schváleny na plenární schůzi ONV svolané na sobotu 23. března. Zápis z plenární schůze se však nedochoval, další zmínkou o odvolacích komisích je až informace o předsedech těchto komisí, a to v zápise rady ONV ze dne 1. dubna. Obě komise měli na starost právníci – v komisi I. JUDr. František Valtera a v komisi II. JUDr. Vítězslav Joachymstál.⁹⁸

Dne 11. dubna vydalo PNS zákon č. 67/1946 Sb. o volbě Ústavodárného Národního shromáždění. Podle přílohy k tomuto zákonu spadl jaroměřský okres do devátého volebního kraje se sídlem krajského volebního výboru v Hradci Králové. Na schůzi NF bylo dne 17. dubna rozhodnuto, že na základě výsledků voleb do ÚNS bude provedena obnova národních výborů. Volby vypsál ministr vnitra vyhláškou, která zveřejňovala zákon č. 67/1946 Sb., což byl v podstatě volební řád, podle kterého měly volby proběhnout. Ode dne vypsání voleb, jejichž datum bylo stanoveno na 26. května, začala oficiální předvolební kampaň jednotlivých politických stran.⁹⁹

Jediným cenným zdrojem informací, který pojednává o volbách, je soukromá kronika města Josefov. Je zajímavé, že prameny dochované ve fondu ONV Jaroměř volby z roku 1946 vůbec nezachycují. Nejsou zachyceny ani v poměrně detailních zápisech ze schůzí rady ONV. Během dubnových schůzí se řešily různé organizační záležitosti, především co se týče personálního obsazení ONV a také jednotlivých komisí. Dále se v zápisech objevují poznámky k případům, které vyšetřovala trestní nalézací komise, včetně odvolání, které vyšetřované osoby podaly k ZNV. Řešily se také finanční

⁹⁸ Zákon č. 28/1946 Sb. o úpravě stálých seznamů voličských, § 10; Směrnice ministra vnitra ze dne 28. února 1946 č. 714/1946 Ú. l. I, o provedení zákona o úpravě stálých seznamů voličských, § 5; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 16. 3. 1946; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 1. 4. 1946.

⁹⁹ Zákon č. 67/1946 Sb. o volbě ústavodárného Národního shromáždění, příloha k zákonu; K. BERTELMANN, *Vývoj...*, s. 173; A. ŠTAFL, *Národní výbory...*, s. 55.

záležitosti či zápůjčky automobilů nebo například stavba mostu v obci Černožice, kde byl původní most stržen vinou povodní.¹⁰⁰

V květnu navštívil město Jaroměř ministr školství Zdeněk Nejedlý¹⁰¹ a brzy po něm se objevil jako další vzácná návštěva dokonce předseda vlády Zdeněk Fierlinger¹⁰², který slavnostně odhalil pamětní desku na počest jaroměřského rodáka Antonína Hampla¹⁰³ na jeho rodném domku. Při této příležitosti mu delegace zástupců ONV v čele s JUDr. Šárou měla předat memorandum, ve kterém žádali o spojení jaroměřského soudního okresu se sousedním českoskalickým soudním okresem. Memorandum se bohužel nedochovalo a stejně tak ani žádné další dokumenty, které by se touto problematikou zabývaly.¹⁰⁴

Dále řešila rada ONV problémy spojené s okresní nemocnicí v Jaroměři. Stav nemocnice byl kritický už od podzimu 1945, kdy primář Handl referoval o nedostatku vybavení. To podle jeho další zprávy primáře Handla z května 1946 chybělo vybavení, které mělo být doručeno od mezinárodní organizace UNRRA (United Nations Relief and Rehabilitation Administration, tj. Správa Spojených národů pro pomoc a obnovu). Dalším problémem byl kritický finanční stav okresní nemocnice. Pro jeho zlepšení podnikla finanční komise ONV intervenční cestu do Prahy, aby úřad ZNV o věci informovala. Navíc byla zřízena komise pro správu nemocnice. V květnu se stav nemocnice zlepšit nepodařilo, další záležitosti se řešily ještě v červenci roku.¹⁰⁵

Od poloviny dubna zřejmě probíhala volební kampaň jednotlivých politických stran, i když vůbec poprvé je jejich činnost před volbami zmíněna až v souvislosti s oslavami svátku 1. května v Josefově. Podle soukromé kroniky města uspořádala většina

¹⁰⁰ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 1. 4. 1946; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 15. 4. 1946; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 29. 4. 1946.

¹⁰¹ **Zdeněk Nejedlý** (10. 2. 1878 – 9. 3. 1962) byl historik, muzikolog, literární historik, politik a člen KSČ. V letech 1945–1946 vykonával funkci Ministra školství a osvěty. Do funkce se znovu vrátil po 25. únoru 1948.

¹⁰² **Zdeněk Fierlinger** (11. 7. 1891 – 2. 5. 1976) byl politik a předseda vlády prvních dvou poválečných vlád.

¹⁰³ **Antonín Hampl** (12. 4. 1874 – 17. 5. 1942) byl poslanec a politik, meziválečný předseda Československé sociálně demokratické strany dělnické, v letech 1938–1939 předseda Národní strany práce. Za okupace působil v domácím odboji, za což byl v roce 1942 popraven.

¹⁰⁴ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 13. 5. 1946; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 650, kart. 25, V Jaroměři dne 3. května 1946.

¹⁰⁵ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 15. 4. 1946; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 13. 5. 1946; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 31. 7. 1946.

politických stran slavnostní průvod, ve kterém nechyběly ozdobené alegorické vozy, prapory a plakáty s hesly. Každá politická strana pořádala oslavu samostatně až na lidovou stranu, jež svátek práce neslavila vůbec. Je pravděpodobné, že v projevech, které byly k příležitosti oslav předneseny, zazněla také agitační hesla vázaná na politické cíle příslušné strany; o těch se však kronika nezmiňuje. Další oslavy, při kterých se mohly jednotlivé politické strany zviditelnit, byly oslavy výročí květnového povstání a konce druhé světové války v Evropě. Ani v tomto případě nejsou podniknuté kroky politických stran v souvislosti s těmito oslavami zmíněny.¹⁰⁶

Samotným volbám je v kronice věnován podstatný prostor, a to včetně vylepených kandidátních listin. Volby do Ústavodárného Národního shromáždění se konaly v neděli 26. května. Jednalo se o první skutečně svobodné volby.¹⁰⁷ Vůbec poprvé je v kronice zaznamenána volební agitace, která nastala přibližně měsíc před volbami a která se v Josefově „několik dní před volbami zvrhla v hotový cirkus. Nároží domů, okna, dveře, vrata, okapní roury, lavičky kolem náměstí, ba i kašna, vše polepeno nálepkami a křiklavými plakáty. Na kašně velká rudá hvězda“.¹⁰⁸ Kriticky se Antonín Hofmeister vyjadřuje k až zbytečně velkému množství plakátů a cedulí, protože děti ve škole naopak neměly na co psát a musely povinně sbírat papír. Poměrně úsměvná je příhoda, která také souvisí s tímto „papírovým bláznovstvím“.¹⁰⁹ Na bývalou vojenskou strážnici vylepili komunisté plakát s heslem „Republice více práce, to je naše agitace!“, načež byl pod tento plakát umístěn další, jenž odsuzoval plýtvání papíru a tak nesl heslo „Šetřit papír republice, to je naše agitace“. Volební kampaň vedly všechny politické strany, nejméně však strana lidová. Je pravděpodobné, že obdobně probíhal měsíc před volbami také v Jaroměři, avšak potřebné prameny se bohužel nedochovaly. V podobném duchu mohly volební kampaně probíhat ve všech obcích okresu, rozdíl byl patrně pouze v jejich míře – ve větších obcích mohlo jít o skutečný „boj“ politických stran, kdežto v menších obcích šlo spíše o „boj“ v rovině osobní.¹¹⁰

Co se týče průběhu voleb, poskytuje kronika poměrně detailní popis. V Josefově byly celkem čtyři volební místnosti. V kronice jsou taktéž vylepeny kandidátní listiny

¹⁰⁶ A. HOFMEISTER, *Kniha zápisek XI*, s. 137–143.

¹⁰⁷ Volby z podzimu roku 1945 jsou označovány jako „delegační“ se specifickým volebním řádem.

¹⁰⁸ A. HOFMEISTER, *Kniha zápisek XI*, s. 157.

¹⁰⁹ *Tamtéž*, s. 158.

¹¹⁰ *Tamtéž*, s. 157–158.

všech čtyř politických stran včetně prázdného tzv. bílého lístku. Celkem bylo v Josefově 3 190 voličů (939 mužů a 1 265 žen, 963 vojáků a 23 obyvatel s voličským průkazem bydlících mimo Josefov). Z celkového počtu odevzdaných hlasů bylo 7 neplatných a 18 prázdných lístků. Nejvíce hlasů obdržela v Josefově komunistická strana (1 172), druzí byli národní socialisté (996), třetí sociální demokraté (679) a poslední lidovci (318). Dle Antonína Hofmeistera vyhrála komunistická strana, jelikož pro ni hlasoval velký počet z řad vojáků. Kdyby vojáci nevolili, zvítězila by národně socialistická strana.¹¹¹

Informace o průběhu voleb v ostatních obcích jaroměřského okresu se bohužel nedochovaly. Jediným cenným zdrojem informací je Zpráva českého úřadu statistického z roku 1946. V jaroměřském okresu bylo odevzdáno celkem 20 788 platných hlasů. Nejvíce hlasů obdržela komunistická strana (7 752), druzí byli národní socialisté (6 006), třetí sociální demokraté (3 737) a poslední lidovci (3 231). V celkem 34 obcích z celkového počtu 48 zvítězila komunistická strana. Výjimku tvoří obce Habřina, Hořiněves, Jasenná, Jeřičky, Jezbiny, Libřice, Lužany, Starý Ples, Račice nad Trotinou, Rostoky, Semonice, Sendražice, Smržov a Zvole. Volební výsledek celého okresu se shoduje s celostátním výsledkem jen na prvních dvou místech. Oproti celostátnímu výsledku byla totiž v okrese na třetím místě, a tedy úspěšnější sociální demokracie, zatímco strana lidová byla až poslední.¹¹²

Téměř ihned po parlamentních volbách bylo vydáno vládní nařízení č. 120/1946 Sb., jímž měly být na základě volebních výsledků obnoveny národní výbory. A to tak, že: „složení zemských, okresních a místních národních výborů (ústředního národního výboru hlavního města Prahy) a jejich složek se přizpůsobí výsledku voleb do ústavodárného Národního shromáždění, konaných dne 26. května 1946, tak, že se národní výbory obnoví podle poměru hlasů, odevzdaných politickým stranám při těchto volbách v obvodu působnosti dotyčného národního výboru. K tomuto účelu se platné hlasy odevzdané politickým stranám ve volbách do ústavodárného Národního shromáždění považují za hlasy odevzdané listinám kandidátů, které tyto strany předloží podle tohoto nařízení“.¹¹³ Rozvržení mandátů měly provést volební výbory složené z členů delegovaných jednotlivými politickými stranami (v počtu dvou osob a jednoho

¹¹¹ Tamtéž, s. 163.

¹¹² Zprávy Státního úřadu statistického, řada B, roč. XXVII (1946), č. 29–30, Praha 1947, s. 231.

¹¹³ Nařízení vlády č. 120/1946 Sb. o obnově národních výborů na podkladě výsledku voleb do ústavodárného Národního shromáždění, § 1.

náhradníka na každou politickou stranu). První schůze volebního výboru ONV se měla sejít 18. června a na ní měl být zvolen předseda ONV. Zbylí členové ONV měli být zvoleni z kandidátních listin politických stran. Mandát jim měl být přidělen podle zásady poměrného zastoupení.¹¹⁴

Květnové volby proběhly jako jedny z posledních v poválečné Evropě. Vývoj, kterým prošel okres Jaroměř v souvislosti s těmito volbami, je v souladu s jejich průběhem na celostátní úrovni a jasně potvrzuje platnost obecných závěrů, které z povahy těchto voleb vyplývají.¹¹⁵

Neoficiálně odstartovaly politické strany svou předvolební kampaň hned zpočátku roku 1946, kdy se navzájem dohodly „na slušně vedeném volebním boji, zavázaly se, že nebudou kritizovat politiku Národní fronty a vlády“.¹¹⁶ Přesto tato dohoda nezabránila ostrému boji, v českých zemích především mezi komunistickou stranou a stranou národně socialistickou. Dříve zmíněný spor těchto dvou politických stran v obci Slotov v souvislosti s volbami do MSK v únoru 1946 je možno považovat za příklad počátečního politického boje, jehož snahou bylo navzájem se zdiskreditovat.¹¹⁷

Vítězství komunistické strany na celostátní úrovni (byť se nejednalo o vítězství většinové) bývá připisováno několika faktorům. Jde především o komunisty neustálé připomínání účasti KSČ v protinacistickém boji za druhé světové války. Pokud by tvrzení josefovského kronikáře Antonína Hofmeistera o volebních preferencích vojáků bylo pravdivé, mohla by se tato skutečnost připisovat právě onomu připomínání odbojové činnosti komunistické strany. Dalším faktorem, který pravděpodobně ovlivnil volební výsledek ve prospěch komunistů, je jejich zacílení na bývalé agrární (vesnické) voliče v pohraničí. Zde bylo velkou výhodou komunisty ovládané Ministerstvo zemědělství pod vedením Julia Ďuriše. Němci byli z pohraničních oblastí odsunuti, půda zkonfiskována a přidělována českému obyvatelstvu. Jelikož to řídil pozemkový úřad Ministerstva zemědělství, mohlo se zdát, že konfiskace a následné rozdělování

¹¹⁴ Nařízení vlády č. 120/1946 Sb. o obnovení národních výborů na podkladě výsledku voleb do ústavodárného Národního shromáždění, § 1, 2, 3.

¹¹⁵ Srov. k problematice květnových voleb v Československu J. FRIEDL – B. JEDLIČKOVÁ – J. ŠKERLOVÁ (edd.), *Parlamentní volby...*; J. KOCIAN – V. SMETANA, *Květnové volby...*

¹¹⁶ Jindřich DEJMEK – Jan NĚMEČEK, *Volby 26. května 1946 v českých zemích*, in: *Parlamentní volby 1946 a Československo*, edd. J. Friedl – B. Jedličková – J. Škerlová, Praha 2017, s. 215.

¹¹⁷ Jakub CHARVÁT, *Analýza průběhu a výsledků voleb do národního shromáždění konaných v roce 1946*, in: *Květnové volby 1946 – volby osudové? Československo před bouří*, edd. J. Kocian – V. Smetana, Praha 2014, s. 39–40; J. DEJMEK – J. NĚMEČEK, *Volby...*, s. 215.

půdy je aktivita výlučně jen komunistické strany. Pokud bychom porovnali výsledky voleb v obcích, které byly v roce 1945 přiřčeny zpět k jaroměřskému okresu, došli bychom k závěru, že ve všech obcích zvítězila komunistická strana, a to většinou hlasů. Například v obci Brod získala komunistická strana celkem 53 z celkového počtu 75 hlasů, obdobně tomu bylo v obci Krabčice (61 z 81 hlasů), Slotov (90 ze 129 hlasů) nebo Zaloňov (58 z 89 hlasů).¹¹⁸

¹¹⁸ J. CHARVÁT, *Analýza...*, s. 47–50; J. DEJMEK – J. NĚMEČEK, *Volby...*, s. 223; *Zprávy Státního úřadu statistického, řada B*, roč. XXVII (1946), č. 29–30, Praha 1947, s. 231.

3. Proměny politicko-správního vývoje směřujícího k únorovým událostem (červenec 1946 – 25. únor 1948)

Zápis ze schůze volebního výboru ONV se bohužel nedochoval. První zmínkou o podobě nového ONV je zápis ze schůze rady ONV z 1. července. Na schůzi se dostavil nově zvolený předseda ONV Jan Dolek, člen KSČ, a znovu zvolení členové rady ONV František Chroust, Josef Souček, Adolf Větvička, Josef Kadlec, doplnění o dvě nová jména: Augustin Touš a Karel Zelinger. Z toho vyplývá, že rada měla celkem sedm členů. Oproti dřívějším radám ONV došlo ke snížení počtu členů o jednu osobu. Tato změna proběhla v souladu s § 11 zákona č. 120/1946 Sb. Okresní národní výbory správních okresů s počtem obyvatel do 40 000 tisíc, ke kterým okres Jaroměř patřil, měly mít 20 členů a rada ONV sedm členů.¹¹⁹ Vedoucím úředníkem ONV zůstal JUDr. Šára.¹²⁰

Na schůzi byly přiděleny jednotlivé referáty nově zvoleným referentům. Jednalo se o referáty: zemědělský, honební, trestní cenový, školství a osvěty, samosprávy, nemocnice, finanční, fond národní obnovy, živnostenský a průmyslový, sociální a družstevní, bezpečnostní, státního občanství, vyšetřovací, nalézací, zbrojních pasů, dopravy, odvozu dřeva, presidiální. Poté předseda přečetl organizační řád, podle kterého zastupování referenta v radě ONV nebylo přípustné, každý referent musel na schůzi rady ONV veškeré záležitosti předložit sám. Tato zásada však nebyla v souladu se zmíněným organizačním řádem, jelikož podle § 27 odst. 4 „referenta zastupuje v případě potřeby při výkonu jeho působnosti zástupce, ustanovený radou okresního národního výboru“.¹²¹ Výše popsanou zásadu o nemožnosti nechat se jako referent zastupovat je možné chápat jako nesouhlas rady s ustavením zástupců jednotlivých referentů, i když to v zápisu schůze takto výslovně zapsáno není. Navíc sám předseda Dolek, který měl mít na starost kromě jiných také referát zemědělský, si zvolil svého zástupce Cejnara z Jaroměře, aniž by to rada ONV projednala. Zápis schůze navíc

¹¹⁹ Ustavením nového ONV se definitivně vyřešil počet členů ONV a rady ONV, který vinou nedostatku pramenů nelze s určitostí zjistit pro dřívější období.

¹²⁰ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 1. 7. 1946; Nařízení vlády č. 120/1946 Sb. o obnovení národních výborů na podkladě výsledku voleb do ústavodárného Národního shromáždění, § 11; Prozatímní organizační řád okresních národních výborů ze dne 18. ledna 1946, č. B-200-21/11-45-II/2; § 21 odstavec 1; A. ŠTAFL, *Národní výbory...*, s. 154.

¹²¹ Prozatímní organizační řád okresních národních výborů ze dne 18. ledna 1946, č. B-200-21/11-45-II/2; § 27 odstavec 4.

obsahuje některé nejasnosti, především co se týče označení některých složek ONV.¹²² Všem členům rady a jednotlivých referátů měly být vyhotoveny nové legitimace. Pokud jde o obsah jednání schůzí, měla nová rada ONV pokračovat v činnosti původní rady. Schůze se měly konat pravidelně vždy jednou za 14 dní v pondělí. Plénum ONV se mělo scházet v pátek v prvním týdnu měsíce. První schůze rady ONV však dohodnutý termín pravidelných schůzek nedodržovaly, nicméně to je možné přičíst velkému množství agendy, kterou nový ONV musel řešit.¹²³

Stejně jako došlo k proměně ONV, došlo podle zákona č. 120/1946 Sb. k proměně jednotlivých MNV. Příslušné dokumenty informující o složení MNV v okrese Jaroměř bohužel nejsou k dispozici. Výjimku tvoří pouze MNV v Josefově, o jehož proměně se poměrně detailně zmiňuje kronikář Antonín Hofmeister. Místní volební výbor pod vedením Emila Janka se sešel 25. června a rozhodl o rozdělení mandátů. Z celkového počtu 36 mandátů připadlo celkem 13 komunistické straně, 11 národně socialistické straně, 8 sociální demokracii a 4 straně lidové. Za každého člena MNV byl zvolen také jeho náhradník. První schůze nového MNV se konala v neděli 7. července od devíti hodin v zasedací síni radnice v Josefově. Na této schůzi byl zvolen předseda, jímž se stal Alois Leeder (komunistická strana) a tři náměstci: Oldřich Javůrek (národně socialistická strana), Rudolf Vojtíšek (sociálně demokratická strana) a Bohuslav Jelínek (strana lidová). Podle inventáře fondu MNV Jaroměř byl od delegačních voleb z podzimu 1945 předsedou MNV Jaroměř Josef Trinner, člen KSČ. Jelikož tato strana v Jaroměři vyhrála, je pravděpodobné, že ve funkci předsedy zůstal i pro další období.¹²⁴

K jednotlivým referátům, které byly rozděleny mezi členy rady ONV na její první schůzi, byly dodatečně zřizovány komise. Národní výbor se nyní řídil výslovně organizačním řádem z 18. ledna 1946, který na rozdíl od směrnice ministerstva vnitra, jež upravovala fungování národních výborů od května 1945 do ledna 1946, rozlišoval referáty od komisí. Referát se kryl s oborem působnosti, který měl na starost vybraný

¹²² V některých případech je referát označen jako resort, jindy jako odbor.

¹²³ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 1. 7. 1946; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 8. 7. 1946; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 22. 7. 1946; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 31. 7. 1946.

¹²⁴ Nařízení vlády č. 120/1946 Sb. o obnovení národních výborů na podkladě výsledku voleb do ústavodárného Národního shromáždění, § 2; A. HOFMEISTER, *Kniha zápisek XI*, s. 185, 189; *Zprávy Státního úřadu statistického, řada B*, roč. XXVII (1946), č. 29–30, Praha 1947, s. 231.

referent. Tím byl většinou člen rady ONV a označoval se jako referent okresního národního výboru. Komise ONV mohly být zřizovány usnesením pléna pro obor jednotlivých referátů. V čele těchto komisí, jejichž zřízení však nebylo povinností, stál referent příslušného referátu označovaný jako předseda komise. Členové těchto komisí nemuseli být výhradně jen členové ONV. Komise měly fungovat jako jakýsi poradní orgán (nikoliv poradní sbor, jelikož poradní sbor jako část ONV mohla podle organizačního řádu též existovat) jednotlivých referátů a tudíž i rady ONV. Ze zápisu schůze rady ONV není jasné, zda jednotlivé referáty vznikly úplně nově, nebo zda převzaly agendu původních komisí, které v téměř nezměněné podobě (až na celkový počet komisí) fungovaly od jejich zvolení v červnu 1945. Pravděpodobnější by bylo, že referáty vznikly nově a jednotlivé komise zůstaly. K některým referátům byly komise zřizovány dodatečně, například honební komise k honebnímu referátu byla zřízena 8. července a její první schůze se konala až 29. července. V případě komise finanční a komise fondu národní obnovy bylo rozhodnuto, aby se zmiňované komise spojily, jelikož řešily záležitosti, které byly do značné míry shodné. Spojení komisí fungovalo jen do října 1946, kdy rada ONV rozhodla, aby byla znovu vytvořena speciální komise fondu národní obnovy.¹²⁵

Velkým tématem, které ONV v červenci řešil, byla revize v okresní nemocnici v Jaroměři, jež proběhla z příkazu ZNV 9. července. Stav nemocnice se dle revize nezlepšil, ba naopak došlo k dalšímu zhoršení. Podle zjištění za to mohlo vedení nemocnice, za což byl zodpovědný správce nemocnice Pospíšil. Ten měl být propuštěn a nahrazen Hofmanem. Pospíšil souhlasil s kroky ONV a rozhodl se, že půjde vzhledem ke svému zdravotnímu stavu do výslužby. Od srpna pak na pozici správce nemocnice působil Hofman.¹²⁶

Během schůze rady ONV 22. července přednesl tajemník Svatoň návrh okresního rozpočtu na rok 1946. Rada projednala rozpočtové položky ve výši: 6 013,344 Kčs (úhrn řádné potřeby), 7 400 Kčs (úhrn mimořádné potřeby). Jelikož součet úhrnu řádné i

¹²⁵ Prozatímní organizační řád okresních národních výborů ze dne 18. ledna 1946, č. B-200-21/11-45-II/2; Směrnice ministerstva vnitra pro národní výbory místní a okresní schválené vládou 19. května 1945, Okresní národní výbor (17); SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 19. 8. 1946; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 5, kart. 1, Zápisy ze schůzí rady 1946 – 30. 10. 1946.

¹²⁶ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 8. 7. 1946; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 22. 7. 1946.

mimořádné úhrady se shodoval s potřebami, byl rozpočet vyrovnaný a měl být předložen finanční komisi ke schválení. Dále rada projednávala výsledky schůze samosprávné komise, o kterých také referoval Svatoň. Jednalo se především o finanční žádosti jednotlivých MNV okresu.¹²⁷

Okresní národní výbor navázal ve své činnosti také na záležitost, která se v zápisech schůzí rady objevovala už od dubna, a to stavba mostu přes řeku Labe v obci Černožice. Na té měl pracovat ženíjní pluk z Pardubic, kterému mělo pomáhat také osm vězňů z josefovského internačního tábora. Stavba mostu byla dokončena v září.¹²⁸

V červenci se měli zástupci MNV jednotlivých obcí dostavit na ONV k informativní schůzce. O možnosti jejího svolání se hovořilo už na druhé schůzi rady nového ONV 8. července. Předseda Dolek, který o plánované schůzce hovořil, byl informován, že svolání všech zástupců brání fakt, že ne všechny MNV dosud zaslaly příslušná sdělení o proběhnutých volbách. Přesto byla schůze svolána na 13. července. ONV měl jako nadřazená instituce v kompetenci řešit problémy, které se vyskytly při proměně některých MNV. Například strana národně socialistická v obci Rychnovek si stěžovala, že jí nebyl přidělen mandát, kvůli „*nepřítomnosti /uzavření/ bytu pana předsedy dne 24. června*“.¹²⁹ ONV situaci prošetřil, ale nebyl schopen zjistit skutkovou podstatu a konstatoval pouze, že kandidátní listina byla doopravdy podána pozdě. To viděl jako hlavní důvod zamítnutí žádosti národních socialistů o dodatečné podání kandidátní listiny, a proto pověřil předsedu MNV, aby svolal ustavující schůzi. Složení MNV v Rychnovku bohužel není známé, avšak volby v obci vyhrála komunistická strana (i když těsně, získala 79 hlasů, což bylo jen o deset více než strana národně socialistická), tudíž je více než pravděpodobné, že měla v národním výboru převahu a že předseda byl též komunista. I tato pro okres ne zcela významná situace může být považována za jakýsi důkaz snahy komunistické strany posilovat své pozice. Stejně tak může být takovým důkazem i příkaz ONV předsedovi MNV. Jelikož se nedochovaly žádné další prameny, které by se celé situace týkaly, především náhled národních socialistů, nelze

¹²⁷ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 22. 7. 1946.

¹²⁸ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 22. 4. 1946; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 31. 7. 1946; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 9. 9. 1946.

¹²⁹ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 22. 7. 1946.

s určitostí zhodnotit ani kvalitu šetření, jež ONV provedl. Komunistická strana, která ve volbách v okrese zvítězila, měla v národním výboru také silnou pozici.¹³⁰

Podobný problém musel ONV řešit v souvislosti s MNV v Holohlavech. V tomto případě se nejednalo o spory politických stran, ale o stížnost, kterou podaly politické strany (kromě sociální demokracie) na kandidaturu bývalého starosty a sociálního demokrata Křečka do obnoveného MNV. Jako důvod uvedly skutečnost, že proti Křečkovi bylo v té době vedeno trestní řízení podle malého retribučního dekretu č. 138/1945 Sb. ONV se rozhodl vyrozumět sociální demokracii a doporučit, aby se Křeček přestal účastnit schůzí MNV a neúčastnil se ani schůze ustavující. Další problém vyvstal na MNV v Hubílesu, kde resignoval člen MNV Koc, proti jehož členství protestovali obyvatelé Hubílesa. ONV tuto záležitost považoval díky Kocově resignaci za vyřešenou.¹³¹

Okresní národní výbor neřešil pouze problémy jednotlivých MNV, musel se vypořádat také s vlastními záležitostmi. Kvůli jedné takové se 13. září sešla mimořádná schůze rady ONV, aby vyřešila spor mezi bezpečnostním referentem Toušem a trestní nalézací komisí. Rada schválila, aby byla celá věc postoupena státnímu zastupitelství v Hradci Králové, a aby byl Touš vyzván k resignaci na všechny funkce v ONV, což skutečně udělal. Jelikož byl Touš členem KSČ, navrhla za něho komunistická strana náhradu. Na uvolnění místo bezpečnostního referenta byl navržen předseda ONV Jan Dolek. Dále došlo na návrh okresního sekretariátu komunistické strany k dalším personálním změnám v ONV. Komunistická strana však nebyla jediná, kdo musel v září řešit obsazení svých mandátů a pozic v národním výboru. K 16. září rezignoval ze zdravotních důvodů na všechny své funkce v ONV člen národně socialistické strany Josef Kadlec. Okresní výkonný výbor národně socialistické strany navrhl místo něho jiné členy strany. Všechny personální změny v ONV byly na schůzi rady ONV 23. září odsouhlaseny, postoupeny plénu a zde 30. září schváleny.¹³²

¹³⁰ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 22. 7. 1946; *Zprávy Státního úřadu statistického, řada B*, roč. XXVII (1946), č. 29–30, Praha 1947, s. 231.

¹³¹ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 31. 7. 1946; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 19. 8. 1946.

¹³² SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 13. 9. 1946; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 5, kart. 1, Zápisy ze schůzí rady 1946 – 23. 9. 1946; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 5, kart. 1, Č.j: 570/46 o.s.; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 5,

Okolnosti Toušovy resignace osvětluje další dění v ONV. V září řešil ONV v souvislosti s trestní nalézací komisí poměrně velkou aféru, do které byla zapletena komunistická strana a již zmíněný referent Touš. Jádrem aféry bylo trestní řízení, které vedla trestní nalézací komise proti předsedovi MNV v Josefově. Alois Leeder, člen komunistické strany, byl za působení v organizaci Vlajka odsouzen podle dekretu č. 138/1945 Sb. ke 14 dnům vězení a 5 000 Kčs pokuty. Z kroků, které byly ve věci Aloise Leedra provedeny, jasně vyplývá snaha komunistické strany jeho jméno očistit a dosáhnout alespoň snížení rozsudku. Alois Leeder se proti rozsudku odvolal k ZNV a tak jej zatím ve výkonu funkce zastupoval jeho I. náměstek Oldřich Javůrek.¹³³

V souvislosti s odsouzením Leedera vyšly najevo některé přehmaty Touše, kterých se dopustil při vykonávání své funkce. Jelikož měl z pozice své funkce přístup ke spisům, snažil se nějakým způsobem pomoci obviněnému Leederovi. Netrvalo dlouho a na jeho činy se přišlo, a proto byl donucen rezignovat. Situací se zabýval také tisk, konkrétně tiskový orgán sociálně demokratické strany *Právo lidu*. Dne 24. září zde vyšel článek, který popisuje také další Toušova provinění, kterých se jako bezpečnostní referent dopustil. Podle *Práva lidu* měl vydat oběžník o konfiskaci zemědělského majetku hospodářům, kteří bránili odsunu Němců, jelikož pro ně představovali pracovní sílu na pozemní práce.¹³⁴

Předseda ONV Dolek bývalého bezpečnostního referenta Touše bránil. Na schůzi rady ONV 23. září byl čten přípis trestní nalézací komise o její činnosti a o kritice ze strany předsedy ONV. Předseda se vyjádřil, že rozsudek, který komise vynesla nad Leederem, je přísný, a navíc poukázal na spory s komisí a dokonce i na ztrátu některých spisů. Rada ONV se usnesla, aby se celá záležitost okamžitě vyřešila a nalézací komisi byla vyslovena důvěra z důvodů, „*kteřé sdělil předseda ONV ve schůzi rady předsedovi nalézací komise ústně*“.¹³⁵ Z pramenů dále nevyplývá, o jaké důvody se jednalo. Situaci však nešlo uklidnit tak snadno. Na konci září se sešlo plénum ONV a pokračovalo v jejím šetření. Jelikož se zápis ze schůze jako jediný z roku 1946 dochoval, lze pokračovat v rekonstrukci celé záležitosti. Velkým přínosem je také dochovaný dopis

kart. 1, Čís. j. 15760; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 4, kart. 1, Zápisy ze schůzí pléna 1945–1946 – 30. 9. 1946.

¹³³ A. HOFMEISTER, *Kniha zápisek XI*, s. 220–221; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 650, kart. 25, Č. 15723.

¹³⁴ Antonín HOFMEISTER, *Kniha zápisek XI*, s. 221.

¹³⁵ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 13. 9. 1946.

trestní nalézací komise adresovaný plénu ONV. Členové komise v dopise nejprve popisují svou činnost. Od 14. prosince 1945 projednali celkem 168 případů, při čemž se snažili vyvarovat jakýchkoli subjektivních soudů, nikdy „*se neohlíželi na to, zda obviněný je pánem či nepánem, jaký nosí kabát a jaké jsou jeho majetkové poměry... jaké je obviněný politické příslušnosti*“.¹³⁶ Komise se důrazně ohradila proti kritice vznesené proti ní ze strany ONV a jeho předsedy. Vyjádřila se také k onomu spisu, o kterém psalo *Právo lidu* a mluvil předseda Dolek. Dne 12. září se měl z uzamčeného stolu ztratit spis týkající se Aloise Leedera. Komise požádala Sbor národní bezpečnosti o pomoc při pátrání po něm, což byl krok, který jí předseda Dolek vytýkal. Ukázalo se, že spis vzal člen rady ONV Augustin Touš, aby jej dal k dispozici odsouzenému Leederovi a jeho obhájci, který nahlédl také do poradního protokolu, na což podle zákona neměl žádné právo. Závěrem dopisu žádala komise plénum o udělení důvěry v její činnost. Dopis plénu přečetl předseda Dolek a doplnil jej o relaci SNB v Josefově o činnosti Aloise Leedera za okupace. Dále předseda plénu sdělil, že trestní nalézací komise odmítla tuto relaci zaslat ZNV jako doplněk k Leederovu odvolání, jelikož pry došla opožděně. Plénum ONV rozhodlo celou věc postoupit ZNV k prošetření.¹³⁷

Plénum následně hlasovalo o důvěře v trestní nalézací komisi. Během toho byl přečten přípis KSČ, na základě kterého byla komisi vyslovena důvěra i přes to, že případ dle jejich „*informací nebyl trestní komisí vyšetřovací při ONV náležitě prošetřen a v důsledku toho byl vynesena přísný trest*“.¹³⁸ K případu Touše bylo sděleno, že již není členem KSČ. Stejně tak vyslovily komisi důvěru zbylé politické strany. Alois Leeder byl nakonec v listopadu 1946 přičiněním josefovské místní komunistické strany u ZNV rehabilitován a 18. listopadu znovu převzal funkci předsedy MNV v Josefově.¹³⁹

Z celé záležitosti vyplývá, že vztahy, které mezi jednotlivými komunisty panovaly, nebyly překvapující. S největší pravděpodobností to byla právě politická příslušnost Aloise Leedera, která zapříčinila Toušovo jednání a také jednání komunistického

¹³⁶ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 4, kart. 1, V Jaroměři dne 18. září 1946, plenu Okresního národního výboru v Jaroměři.

¹³⁷ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 5, kart. 1, Zápisy ze schůzí rady 1946 – 23. 9. 1946; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 4, kart. 1, Zápisy ze schůzí pléna 1945–1946 – 30. 9. 1946; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 4, kart. 1, V Jaroměři dne 18. září 1946, plenu Okresního národního výboru v Jaroměři.

¹³⁸ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 4, kart. 1, Zápisy ze schůzí pléna 1945–1946 – 30. 9. 1946.

¹³⁹ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 4, kart. 1, Zápisy ze schůzí pléna 1945–1946 – 30. 9. 1946; A. HOFMEISTER, *Kniha zápisek XI*, s. 221.

předsedy ONV Jana Dolka, který se oba dva snažil bránit. Je zajímavé, že se komunistická strana nejprve snažila bránit svého bezpečnostního referenta Touše proti nařčení ze zneužití pravomoci a teprve vlivem dalšího vývoje situace se jej rozhodla vyloučit ze strany. Vyslovená důvěra v trestní nalézací komisi přitom dokazuje, že si komunistická strana uvědomovala Toušovo pochybení. Medializování celé aféry nebylo pro stranu, která se po volbách stále snažila co nejvíce posilovat své pozice ve společnosti, právě ideální. Zřejmě proto se rozhodla Touše obětovat a přiznat jeho vinu. Rehabilitace Aloise Leedera ale nakonec zpětně potvrdila názory předsedy Dolka o nesprávném rozhodnutí trestní komise, což mohlo posílit jeho vliv a jelikož bylo oné rehabilitace dosaženo zapříčiněním komunistické strany, také vliv a moc komunistické strany v ONV. Zdá se, že komunistická strana měla na jaroměřském okrese značný vliv, byť podle vlastního hodnocení navrhoval okresní výbor KSČ personální změny „poněvadž instruktoři, členové výboru, projevují málo iniciativy a vůle k stranické práci“.¹⁴⁰ Poměrně velkým plusem mohlo být také působení některých členů v krajském výboru KSČ a dokonce i působení poslance Josefa Borůvky¹⁴¹, který na okrese vedl zemědělskou politiku. Kromě něj působil v okresním výboru Špreňar. O jeho práci se okresní výbor vyjádřil velmi kriticky, když poukázal na to, že se Špreňar kvůli vážné známosti stranické práce vyhýbá.¹⁴²

Na začátku října 1946 se situace poměrně uklidnila, jelikož rada ONV při svých schůzích řešila převážně organizační záležitosti týkající se běžného chodu okresu. Dne 27. října měla být odhalena pamětní deska generálu duchovní služby Msgre. Metoději Kubáni¹⁴³. Slavností akt pořádala lidová strana. Je zajímavé, že v zápise nejsou zmíněny přípravy oslavy vzniku samostatné Československé republiky. V říjnu došlo k reorganizaci úřadů. O jakou reorganizaci šlo, není úplně jasné, jelikož informace o ní nesměly být zapsány v zápise ze schůze rady ONV, a to na výslovné přání předsedy

¹⁴⁰ SOkA Náchod, f. OV KSČ Jaroměř, inv. č. 15, kart. 3, Zápis ze schůzí pléna OV KSČ 1946, Hlášení ze schůze výboru.

¹⁴¹ **Josef Borůvka** (18. 12. 1911 – 30. 7. 1979) byl politik, člen KSČ a od roku 1946 poslancem Národního shromáždění. Narodil se v obci Dolany, kde mezi lety 1944–1945 zastával funkci starosty a později předsedy MNV. V Poslanecké sněmovně působil v zemědělském výboru.

¹⁴² SOkA Náchod, f. OV KSČ Jaroměř, inv. č. 15, kart. 3, Zápis ze schůzí pléna OV KSČ 1946, Hlášení ze schůze výboru.

¹⁴³ **Metoděj Kubán** (18. 9. 1885 – 5. 3. 1942) byl katolický duchovní a generální vikář československé branné moci. V dubnu 1929 byl převelen do Hradce Králové, kde působil jako duchovní správce 4. pěší divize, jež sídlila v Josefově. Po Mnichovu se aktivně účastnil odboje, kvůli čemuž byl zatčen gestapem a internován v koncentračním táboře Dachau, kde v roce 1942 zemřel.

Dolka, který poprosil zapisovatele, aby ze schůze odešel. Lze tedy zmínit pouze personální změny, které zapsány byly. Na konci měsíce resignoval na své členství v ONV další člen, Karel Zelinger. Důvod jeho rezignace však není znám. Jeho jméno v aféře s Aloisem Leederem nefigurovalo, takže lze pouze spekulovat, zda za jeho resignací byly zdravotní (jako například v případě Josefa Kadlece) či jiné důvody. Rada ONV místo něj zvolila komunistu Jana Hlavu. Dále došlo k personálním změnám v některých komisích. Co se týče členství v národních výborech, řešila rada ONV dotaz, zda členství v okresním výboru vylučuje členství v místním národním výboru. Takovou situaci Prozatímní organizační řád vůbec neřešil, tudíž rada možnost paralelního působení ve výborech nezamítla. Také v listopadu došlo k personálním změnám v radě ONV. Ta i nadále čítala sedm členů, nyní ve složení: předseda ONV Dolek, Chroust, Klemra, Souček, Hlava, Větvička, Cejnar. Jelikož se efektivita fungování ONV vlivem dodržování úředních dnů, zřízením informační kanceláře a zlepšením telefonního spojení zlepšila, rozhodla rada, že dojde k personálním změnám a počet zaměstnanců ONV bude snížen. Zda se jedná o onu plánovanou reorganizaci, není jasné. Telefonní spojení se rozšiřovalo také v okrese, například na konci listopadu bylo telefonní spojení zavedeno do bývalých pohraničních obcí Slotov, Vestec a Zaloňov. V prosinci řešila rada ONV spíše běžné záležitosti. Výše zmiňovaná reorganizace byla dokončena, na schůzi rady ONV o jejím průběhu hovořil předseda Dolek, avšak v zápise schůze není jeho zpráva detailně uvedena. Předseda sdělil radě jména osob, které byly ze služby u ONV propuštěny. V zápise schůze jsou zaznamenána pouze tři jména, ale určitě jich bylo daleko více. Reorganizace probíhala téměř tři měsíce a je málo pravděpodobné, že by tak dlouhý proces vynesl personální změnu pouze na třech postech. Posledním velmi důležitým bodem předposlední schůze roku 1946 byla diskuze o okresním rozpočtu na rok 1947.¹⁴⁴

Během celého roku 1946 spolupracoval ONV s jednotlivými MNV, vůči nimž byl v nadřazené pozici a v případě potřeby řešil problémy, které na místní úrovni nebylo

¹⁴⁴ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 5, kart. 1, Zápisy ze schůzí rady 1946 – 14. 10. 1946; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 5, kart. 1, Zápisy ze schůzí rady 1946 – 30. 10. 1946; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 5, kart. 1, Zápisy ze schůzí rady 1946 – 11. 11. 1946; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 5, kart. 1, Zápisy ze schůzí rady 1946 – 18. 11. 1946; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 5, kart. 1, Zápisy ze schůzí rady 1946 – 25. 11. 1946; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 5, kart. 1, Zápisy ze schůzí rady 1946 – 11. 11. 1946; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 5, kart. 1, Zápisy ze schůzí rady 1946 – 16. 12. 1946; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 5, kart. 1, Zápisy ze schůzí rady 1946 – 30. 12. 1946.

možné anebo se nepodařilo vyřešit. Zároveň ale působil také jako dozorčí a poradní orgán, jelikož na schůze MNV zpravidla vysílal některého ze svých referentů. O průběhu takových schůzí pak byla rada ONV informována. Shrnující zpráva nebyla vždy jen pozitivní. Velmi kriticky se předseda Dolek vyjádřil například o prosincové veřejné schůzi v obci Hořiněves, které se zúčastnil člen ONV Klemra. Podle něj byla spolupráce v MNV špatná kvůli osobním rozbrojům mezi jeho členy. Některé zprávy byly naopak velmi pozitivní. Pozitivně se Dolek vyjádřil o veřejné schůzi pořádané MNV v Černožicích; a obec prohlásil za jednu z nejspřádanějších z celého okresu. Na začátek roku 1947 byl naplánován výroční sjezd delegátů MNV a schůze pléna ONV.¹⁴⁵

Co se týče spolupráce ONV Jaroměř s národními výbory jiných okresů, nutno podotknout, že jí v průběhu roku 1946 bylo jen poskrovnu. Důležitý kontakt udržoval výbor především s ONV v Hradci Králové. Jednalo se hlavně o záležitosti týkající se lidového soudnictví, jelikož některé z případů byly odeslány právě před královéhradecký soud. Dále bylo rozhodnuto, že dojde ke zřízení ředitelství elektrických zdrojů pro oblast severovýchodních Čech se sídlem v Hradci Králové, a v listopadu dohodli poslanci Ústavodárného shromáždění a členové ZNV vznik Hospodářského sboru českého severovýchodu taktéž se sídlem v Hradci Králové. Tento sbor měli tvořit členové Ústavodárného Národního shromáždění, ZNV, okresních výborů a zástupci měst.¹⁴⁶

Jelikož ZNV rozhodl, že bude zrušena prozatímní národní správa nad hospitální nadací v Kuksu a předána do kompetence jmenovaného administrátora, navázal ONV ve Dvoře Králové nad Labem na své dřívější snahy a usiloval, aby nadace a také obec Slotov spadaly do obvodu královédvorského okresu. S tím samozřejmě ONV Jaroměř nesouhlasil a nesouhlasila ani zmiňovaná obec. ONV Jaroměř se naopak snažil si prostory bývalé nadace ubránit, jelikož v nich chtěl zřídit okresní chorobinec. O jeho zřízení měl rozhodnout ZNV. Ten nakonec záměry ONV schválil. Okresní chorobinec byl do Kuksu přemístěn až v listopadu.¹⁴⁷

¹⁴⁵ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 5, kart. 1, Zápisy ze schůzí rady 1946 – 16. 12. 1946; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 5, kart. 1, Zápisy ze schůzí rady 1946 – 30. 12. 1946.

¹⁴⁶ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1946 – 11. 2. 1946; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 650 kart. 25, Delegace do Hospodářského sboru severovýchodních Čech.

¹⁴⁷ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1946 – 25. 2. 1946; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1946 – 4. 3. 1946; SOKA Náchod, f.

Nejvíce spolupracoval ONV se ZNV v Praze, což je logické, jelikož zemský národní výbor byl nadřazenou instancí všem okresním národním výborům. V tomto případě platí, že veškeré záležitosti, které nevyřešil ONV, nebo je neměl v kompetenci, byly odesílány do Prahy. Do Prahy navíc často mířili také členové ONV na nejrůznější schůze referentů. Například 25. listopadu odjel do Prahy finanční referent tajemník Svatoň.¹⁴⁸

Důležitým bodem jednání, který se objevuje ve velkém počtu zápisů ze schůzí rady a pléna ONV již na podzim 1946, bylo plnění dvouletého plánu obnovy (v zápisech je většinou tato problematika označena zkratkou 2LP). Tento hospodářský plán byl na návrh KSČ přijat 25. října 1946 jako zákon č. 192/1946 Sb. Cílem tzv. dvouletky, jak je tento plán ve zkratce často nazýván, byla obnova a výstavba hospodářství v Československu v letech 1947–1948. Plán stanovoval základní úkoly pro konkrétní oblasti průmyslu. Hlavním úkolem byla především proměna válečného hospodářství na mírové. Velmi důležité bylo obnovit hospodářství v takové míře, aby se co nejrychleji dostalo na předválečnou úroveň.¹⁴⁹

Dvouletý plán byl vyhlášen 29. října. Na schůzi rady ONV se první zmínka o 2LP objevuje 30. října, kdy předseda Dolek zdůraznil nutnost spolupráce všech členů ONV a aktivního popularizování plánu. K jeho popularizaci vedlo národní výbory také ministerstvo informací, konkrétně jeho referát pro popularizaci, který vydal 21 hesel „*k radostnému startu dvouletky a k plnění úkolů z dvouletky vyplývajících*“.¹⁵⁰ Těmito hesly měly být vyzdobeny úřední místnosti jednotlivých MNV. Dále se pro popularizaci plánu pořádala školení referentů. V listopadu se v obcích konaly schůze pro předpoklady plánování a od ledna 1947 také schůze „Hovory se zemědělci“ a „Hovory s lidem“. V případě Hovorů se zemědělci se jednalo o odbornou přednášku, na které k zemědělcům hovořili odborníci ze zemědělské poradny a úřadovny Jednotného svazu českých zemědělců a zástupci ONV. Záležitostí dvouletého plánu se věnovala nově ustavená plánovací a národohospodářská komise.¹⁵¹

ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1946 – 13. 5. 1946; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 5, kart. 1, Zápisy ze schůzí rady 1946 – 14. 10. 1946.

¹⁴⁸ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 5, kart. 1, Zápisy ze schůzí rady 1946 – 18. 11. 1946.

¹⁴⁹ Zákon č. 192/1946 Sb. o dvouletém hospodářském plánu, § 1.

¹⁵⁰ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 650, kart. 25, Č.j. 23592.

¹⁵¹ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 5, kart. 1, Zápisy ze schůzí rady 1946 – 30. 10. 1946; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 5, kart. 1, Zápisy ze schůzí rady 1946 – Zemědělský referát, p. Cejnar;

Tématem schůzí ONV zůstal dvouletý plán samozřejmě také začátkem roku 1947. O jeho realizaci informují především situační zprávy o zemědělství. Pokračovalo konání Hovorů se zemědělci a navíc bylo rozhodnuto o nutnosti pořádat tyto přednášky také v bývalých pohraničních obcích, aby došlo ke zvýšení úrovně hospodářství i v této oblasti. Okresní výbor KSČ se na své schůzi 16. ledna usnesl, že je nutné obsazovat tyto přednášky vlastními lidmi za účelem kontroly jejich průběhu. V lednu došlo z iniciativy KSČ k proměně trestní nalézací komise, proti čemuž protestoval její místopředseda Souček. Předseda Dolek odmítl jeho kritiku a zamezil další debatě. Důvodem Součkovy kritiky byla snaha KSČ jmenovat do komise Stuchlíka, jenž zatím neměl v okrese trvalé bydliště. O podobě komise se mělo dále jednat. Bylo rozhodnuto, že se k trvalému bydlišti přihlásí, což učinil 27. ledna. Do trestní nalézací komise však nakonec jmenován nebyl. Plénum ONV rozhodlo na své první schůzi v roce 1947 o zřízení dalších dvou komisí: školské a tiskové. Zároveň potvrdilo vznik komise plánovací a národohospodářské. Kromě dvouletého plánu řešil ONV v lednu a začátkem února běžnou agendu a věnoval se především přípravě půlročního výročního sjezdu delegátů NV, jež se měl konat 23. února v sále Fügnerovy sokolovny v Jaroměři.¹⁵²

Účast na výročním sjezdu nebyla tak vysoká, jak ONV předpokládal, a to především vlivem nepříznivého počasí. Samotný začátek schůze byl kvůli tomu o hodinu odložen. Díky dochovanému zápisu ze schůze lze alespoň částečně rekonstruovat podobu a fungování jaroměřského okresu z přelomu let 1946 a 1947. Průběh jednání byl poměrně chaotický a zpočátku vůbec nedodržel předem vypracovaný program. Značný čas byl věnován záležitostem ohledně konfiskovaného majetku, na to navázal předseda MNV Jaroměř Trinner s návrhem na zavedení župního zřízení. Podle jeho názoru a názoru člena ONV Zemana, jenž se kriticky vyjádřil o dosavadním uspořádání, bylo zemské zřízení těžkopádné a nepřehledné. To souvisí především s nutností obracet se ve všech záležitostech rovnou na ZNV. Předseda ONV Dolek poděkoval za návrh, ale označil jej za předčasný. Poté se řečníci na žádost Chrousta střídali podle jednotlivých referátů a

SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 5, kart. 1, Zápisy ze schůzí rady 1946 – 18. 11. 1946; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 5, kart. 1, Zápisy ze schůzí rady 1946 – 25. 11. 1946.

¹⁵² SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 7. 1. 1947; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 13. 1. 1947; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 27. 1. 1947; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 6, kart. 2, Zápisy ze schůzí pléna 1947 – 21. 1. 1947; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 6, kart. 2, Zápisy ze schůzí pléna 1947 – 17. 2. 1947; SOkA Náchod, f. OV KSČ Jaroměř, inv. č. 16, kart. 3, Zápis ze schůzí pléna OV KSČ 1947, 16. 1. 1947.

podávali shrnující informace o jejich oboru zájmu, tak jak bylo stanoveno v programu. Do značné míry se jednalo o záležitosti shodné nebo podobné s těmi, které řešila rada a plénum ONV na svých pravidelných schůzích. Na závěr byla přečtena předem připravená rezoluce, jež měla být odeslána představitelům vlády a předsedovi ZNV. Mimo jiné se v ní žádalo o zrušení starých zákonů a zvýšení pravomoci národních výborů a o zrušení ZNV a zřízení krajských národních výborů (bod v podobném smyslu, v jakém se o dosavadním zřízení vyjádřil předseda MNV Jaroměř Trinner). Otázkou zůstává, zda by rezoluce neměla vzejít až z konané schůze, a nikoliv být předem připravená. Zápis se schůze budí dojem, že delegáti o rezoluci vůbec nevěděli, jelikož po jejím předložení došlo k živé debatě a o jednotlivých bodech muselo být hlasováno zvlášť.¹⁵³

Následná jednání o pololetním sjezdu jsou poměrně zajímavá a vyplývají z nich další otázky, na které však lze jen stěží odpovědět. Jde především o to, do jaké míry se jednalo o sjezd, na němž se mohli delegáti svobodně vyjádřit a ovlivnit tak jeho průběh. I v tomto případě by bylo velmi přínosné znát politickou příslušnost jednotlivých členů ONV, jelikož průběh sjezdu a především rezoluce budí dojem, zda nebyl pevně v rukou určitých osob (především předsedy ONV Dolka, člena ONV Zemana a předsedy MNV Jaroměř Trinnera) a neprobíhal tedy ve skrytém zájmu výlučně jen komunistické strany. Tomu by nasvědčovalo především jednání o dosavadním stavu zemské správy a začlenění požadavku na zrušení ZNV do závěrečné rezoluce, což byla snaha především komunistické strany.¹⁵⁴ Navíc už při projednání byly vysloveny pochybnosti nad průběhem sjezdu, přijatou rezolucí a tím, zda je sjezd vůbec kompetentní, když se ho účastní tak málo delegátů. Žádná z námitek však nebyla vyslyšena.

O průběhu výročního sjezdu referoval na schůzi rady ONV 24. února Chroust. Jeho vyjádření nevyznělo vůbec pozitivně. Chroust poukázal na to, že schůze podle jednacího řádu neprobíhala tak, jak měla. Kriticky se stavěl také proti závěrečné rezoluci a kladl si otázku, zda je nezbytně nutné, aby sjezd končil rezolucí. Co se týče samotné rezoluce, žádali někteří členové rady ONV, aby byla dále projednána a

¹⁵³ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 30, kart. 13, Pololetní sjezd NV – 23. 2. 1947; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 30, kart. 13, Pololetní sjezd NV – 23. 2. 1947, Rezoluce z okresního sjezdu ONV v Jaroměři.

¹⁵⁴ Požadavek krajského (župního) zřízení přednesla KSČ na VIII. sjezdu v roce 1946. Srov. K. BERTELMANN, *Vývoj...*, s. 193–194.

předložena koordinačnímu výboru NF ke schválení. Předseda Dolek radě ONV sdělil, že rezoluci odešle a na všechny výtky k ní a k výročnímu sjezdu odpoví příště.¹⁵⁵

Pro účely dalšího jednání o výročním sjezdu vypracoval předseda Dolek souhrnnou hodnotící zprávu, kterou předložil na schůzi rady ONV 3. března. Do jisté míry se jednalo také o odpověď na Chroustovu předešlou kritiku. Ve zprávě informoval Dolek radu ONV o nízké účasti zaviněné špatným počasím, ale zazněl zde i další důvod, a to pozdní informovanost potenciálních členů způsobená rozesláním tištěné zprávy o nadcházejícím sjezdu pouze šest dnů před jeho konáním. Dále předseda poukazuje na to, že jednotlivé zprávy, které na sjezdu měly zaznít, docházely do rukou ONV pozdě, tudíž se o nich před sjezdem nemohlo jednat. Vrcholem pochybení pak bylo zjištění, že někteří delegáti, kteří měli na sjezd přijet, vlastně vůbec nevěděli, že se nějaký sjezd bude konat a že se ho mají zúčastnit. Co se týče závěrečné rezoluce, přiznal, že nemusí, ale může být odeslána. Konstatoval, že o ní bylo hlasováno a kladně se vyjádřila většina zúčastněných. Patrně tím zdůvodnil své rozhodnutí rezoluci odeslat. V závěru souhrnné zprávy jsou podmínky, které bude nutné splnit, aby další výroční sjezd proběhl bez závad. Rada ONV tyto podmínky stanovující především lhůty a termíny informování o sjezdu a podávání zpráv přijala. Důležitým bodem podmínek byla znovu rezoluce, která měla být odeslána okamžitě po ukončení sjezdu. Přijetí podmínek ukončilo jednání o výročním sjezdu a celá záležitost byla považována za uzavřenou, jelikož se v dalších schůzích rady ONV již neprojednávala.¹⁵⁶

Kromě toho, že se rada ONV tak podrobně zabývala reflexí výročního sjezdu, řešila na schůzích běžnou agendu a dále také fungování trestní nalézací komise. V polovině února byli požádáni právníci Šára a Joachymstál, aby se stali jejími dalšími členy, a koordinačnímu výboru NF bylo doporučeno, aby svolal schůzi, na které by byl vypracován návrh na ustavení druhé trestní nalézací komise. Ta byla zapotřebí především kvůli velkému množství případů, které bylo potřeba projednat. Okresní výbor KSČ do koordinačního výboru navrhl a schválil Václava Kellera a Josefa Hlavu. Do trestních komisí byli za tuto politickou stranu jmenováni: I. JUDr. Šára, Karel Rohn

¹⁵⁵ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 24. 2. 1947; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 24. 2. 1947, K rozpravě o pololetním sjezdu.

¹⁵⁶ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 30, kart. 13, Pololetní sjezd MNV – K pololetnímu sjezdu dne 23. II. 1947; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 3. 3. 1947.

a jako náhradník Bohumil Kroulík a II. Václav Keller, Reindl a jako náhradníci Houdková a Cejnar. Rada ONV návrh koordinačního výboru přijala a postoupila plénu ke schválení.¹⁵⁷

Plénum ONV se sešlo 15. března v osm hodin ráno a kromě trestních komisí mělo jednat o tom, zda bude bývalému předsedovi ONV Vojtěchu Prokopovi udělen titul čestného předsedy ONV. Plénum s definitivní platností schválilo složení trestních nalézacích komisí. První komisi tvořil Karel Rohn a JUDr. Šára (komunistická strana), Josef Souček (lidová strana), Sonnenbergová (národně socialistická strana) a Chotaš (sociálně demokratická strana). Druhá komise měla pracovat ve složení Václav Keller a Reindl (komunistická strana), JUDr. Joachymstál (národně socialistická strana), Adamec (sociálně demokratická strana) a Otčenášek (lidová strana). Současně bylo plénum ONV seznámeno s průběhem výročního sjezdu a znovu byly zopakovány podmínky schválené na schůzi rady ONV 3. března.¹⁵⁸

Velmi důležitým tématem schůze bylo zásobování okresu uhlím. Ze zprávy sociální a vyživovacího referátu jasně vyplývá, že bylo nedostatečné, jelikož činilo pouze 68%. Referát však doufal, že se situace zlepší, až budou znovu obnoveny dodávky hornoslezského uhlí z Polska. Co se týče udělení čestného předsednictví bývalému předsedovi Prokopovi, nebyla tato záležitost vůbec projednávána a rada ONV ji odložila až na příští plenární schůzi.¹⁵⁹

Velmi důležitou událostí byla kromě výročního sjezdu NV také II. okresní konference KSČ, která se konala 2. března dopoledne v Domě odborů v Jaroměři. Přítomní delegáti zde zvolili předsednictvo a členy OV KSČ. Předsedou se stal František Soukup a místopředsedy Karel Rohn a Oldřich Čihůlka, okresním tajemníkem se stal František Špaček. Dále byla zvolena delegace, která se měla účastnit krajské konference KSČ v Hradci Králové 12. až 15. dubna. Na okresní konference byli přítomni také někteří poslanci za KSČ (Zdeněk Nejedlý, Josef Borůvka, Marie Trojanová, Jindřich Uher a František Krajčír), odměnou jim byla volba do čestného

¹⁵⁷ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 17. 2. 1947; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 3. 3. 1947; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 10. 3. 1947; SOKA Náchod, f. OV KSČ Jaroměř, inv. č. 16, kart. 3, Zápis ze schůzí pléna OV KSČ 1947, 20. 2. 1947.

¹⁵⁸ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 6, kart. 2, Zápisy ze schůzí pléna 1947 – 15. 3. 1947.

¹⁵⁹ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 6, kart. 2, Zápisy ze schůzí pléna 1947 – 15. 3. 1947; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 17. 3. 1947.

předsednictva konference. Poslankyně Trojanová pronesla na schůzi poměrně dlouhý referát o politické situaci a úkolech strany. Hovořila především o nutnosti získat pro KSČ co nejvíce voličů a také o důležitosti dvouletého plánu, který označila za „nejlepší zákon vůbec“.¹⁶⁰ V souvislosti s tím se velmi kriticky vyjádřila k politice nekomunistických stran, jež byla podle ní silně zaměřena proti KSČ.¹⁶¹

Jelikož bylo zásobování uhlím stále velmi kritické, konaly se 22. a 23. uhelné brigády. Zásobování okresu uhlím řešila rada ONV poměrně intenzivně celý březen. Vážnost, se kterou se tak dělo, je pochopitelná, jelikož zásobování přímo souviselo a ovlivňovalo plnění dvouletého plánu. Proto také například žádal JSČZ okresní národní výbor o přiděl uhlí potřebného k udržení chovu prasat. V souvislosti s plněním dvouletého plánu započal okresní výbor KSČ kampaň za účelem získání co nejvíce nových členů do strany, konkrétně to mělo být 750 (450 mužů a 300 žen). Kampaň měla probíhat do 31. května a její největší akcí měla být oslava svátku 1. máje, jež byla připravována od února. Zajišťoval ji pětičlenný přípravný výbor.¹⁶²

Ke konci měsíce března se rada ONV musela zabývat jednou nepříjemností při oslavě svátku Josefa (připadá na 19. března), kdy „došlo na úřadě k nepřístojnostem“.¹⁶³ Zaměstnancům, kteří se provinili, měla být udělena důtka a zároveň měli zaplatit pokutu. O jaké nepřístojnosti se jednalo, bohužel není známo. Je možné, že zaměstnanci ONV požili alkohol a veřejnost je viděla opilé, což rada ONV zhodnotila jako velmi nedůstojné chování s ohledem na veřejné postavení, které zastávali. Zároveň projednávala rada jarní povodně, které okres postihly vlivem tání sněhu. Další důležitou záležitostí nutnou k vyřízení byly neshody s okresem Dvůr Králové nad Labem. Královédvorský ONV se totiž opět snažil přičlenit obec Slotov spolu s Kuksem ke

¹⁶⁰ SOkA Náchod, f. OV KSČ Jaroměř, inv. č. 1, kart. 1, Zápis z okresní konference 2. 3. 1947.

¹⁶¹ SOkA Náchod, f. OV KSČ Jaroměř, inv. č. 1, kart. 1, Zápis z okresní konference 2. 3. 1947.

¹⁶² SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápis ze schůzí rady 1947 – 17. 3. 1947; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápis ze schůzí rady 1947 – 24. 3. 1947; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápis ze schůzí rady 1947 – 24. 3. 1947, Č.j.: 202/47-VIII-V5; SOkA Náchod, f. OV KSČ Jaroměř, inv. č. 16, kart. 3, Zápis ze schůzí pléna OV KSČ 1947, 13. 2. 1947; SOkA Náchod, f. OV KSČ Jaroměř, inv. č. 16, kart. 3, Zápis ze schůzí KSČ 1947, 27. 3. 1947, č.j.: 207/47 o.s.; SOkA Náchod, f. OV KSČ Jaroměř, inv. č. 30, kart. 6, Zápis z předsednictva OV KSČ 1947, 20. 3. 1947.

¹⁶³ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápis ze schůzí rady 1947 – 24. 3. 1947.

svému správnímu okresu. ONV Jaroměř takové snahy stále odmítal. Navíc se snažil obec Slotov spojit s okolními obcemi okresu řádnou komunikací.¹⁶⁴

Aby se zajistilo řádné plnění dvouletého plánu, uspořádal ONV v dubnu dobrovolnou akci „100 hodin dvouletce“. Měla být využita především při zemědělských pracích. Přesto, že se jednalo o dobrovolnou akci, dalo by se o míře dobrovolnosti dále uvažovat. Výběr oněch tzv. dobrovolníků měly na starost jednotlivé MNV, které ve spolupráci s učitelstvem okresu vytvářely soupisové archy. Důležité mělo být zapojit do akce co nejvíce vhodných osob ve věku od 14 do 50 let u žen a do 60 let u mužů, a to ze soukromého života¹⁶⁵. K zapojení průmyslových podniků a vojska mělo dojít až na podzim a jen v nejkrajnějším případě. Každý pracovník obdržel vlastní legitimaci, do které se zapisovala vykonaná práce. Aby se zajistil kladný postoj obyvatel jaroměřského okresu k dobrovolné práci, měly se do propagace zapojit politické strany, čímž měly akci podpořit. Dobrovolná práce se zaměřovala především na výpomoc venkovu, kde byla situace přímo kritická. Ustavené rajony (město Jaroměř, Josefov a Smiřice) vysílaly do venkovských obcí svého obvodu brigádníky. Klíčové bylo pomoci v hospodářských usedlostech především na jaře, při žních a při práci s okopaninami (ve všech případech po 14 dnech). Na pomoc venku se mohly přibírat také cizí pracovní síly, především Maďaři, Slováci a Rumuni, ale jejich zapojení do práce bylo podmíněno kompenzací v potravinách a strojích, což by negativně ovlivňovalo stav tuzemského zemědělství. Navíc někteří rolníci odmítali přijímat cizí pomoc, především Maďary, kteří nebyli tolik schopní a navíc cestovali s velmi početnými rodinami.¹⁶⁶

Pomoc v zemědělství nebyla jediná potřebná, okres totiž stále trpěl nedostatkem uhlí. Poté, co byli Němci z východních Čech na podzim 1946 z převážné většiny odsunuti, trpěly východočeské doly nedostatkem pracovní síly a jejich správa měla rozhodnout, zda nebudou dokonce uzavřeny. To by s ohledem na zásobovací situaci nebylo přípustné, proto zástupci okresů a úřadu ochrany práce v Trutnově rozhodli o zřízení

¹⁶⁴ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 24. 3. 1947; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 31. 3. 1947; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 8. 4. 1947.

¹⁶⁵ Prameny hovoří výslovně o soukromém životě, aniž by specifikovaly, kterých skupin obyvatelstva se to týkalo. Vzhledem k tomu, že jsou z této vrstvy společnosti dále vydělováni zaměstnanci průmyslových podniků, je pravděpodobné, že pojem soukromý život zahrnuje samostatně hospodařící osoby a živnostníky.

¹⁶⁶ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 21. 4. 1947; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 21. 4. 1947, Zpráva předsedy.

uhelných brigád. Těch se mělo účastnit jedno procento obyvatel každého okresu. Okres Jaroměř měl vyslat brigádu do dolu ve Svatoňovicích, kde by jaroměřští pracovali společně s vyslanými obyvateli z okresu Náchod. Na oplátku za poskytnutou pracovní sílu měl okres získávat potřebné metrické centy uhlí. Pokud by se brigády účastnilo plánovaných 260 osob, znamenalo by to zisk 13 000 metrických centů uhlí, což by pomohlo k výraznému zlepšení zásobování.¹⁶⁷

Klíčovou událostí měsíce května byly oslavy 1. máje, jelikož šlo o velkou příležitost, kde se mohly propagovat jednak výše popsané akce na podporu fungování okresu a především se zde mohly zviditelnit politické strany, které stále usilovaly o rozšíření vlivu a získání nových členů. Jak již bylo zmíněno, velmi podrobně se připravám věnovala komunistická strana. Samotný průběh oslav úřední dokumenty ONV či OV KSČ nezachycují, jediným zdrojem informací je kronika Antonína Hofmeistera, která pojednává o oslavách v Josefově. Komunistická strana připravila vysoké pilony s obrazy Edvarda Beneše, Klementa Gottwalda, Josifa Stalina a Vladimira Lenina, které zdobily vjezd do města a také josefovské náměstí. Z Josefova byl vypraven průvod mířící do Jaroměře, kde na náměstí vystoupil se slavnostním projevem poslanec ÚNS František Krajčír. Vlastní hodnocení oslav ze schůze pléna OV KSČ je pouze kladné. Průvodu se podle OV KSČ zúčastnilo 2 874 lidí, což bylo ve srovnání s průvody, které zorganizovali národní socialisté a sociální demokraté, velmi mnoho. V zápise tak nechybí ani poněkud ostřejší poznámka na účet obou zmiňovaných stran, u kterých prý „nastala deprese a snaží se... úspěch všemožným způsobem vymlouvat a pomlouvat“.¹⁶⁸ Žádné další prameny to však nepotvrzují. Pokud jde o zápisy ze schůzí plén OV KSČ, poprvé zmiňují jiné politické strany právě v souvislosti s květnovými oslavami. Komunisty velmi oblíbený a často používaný termín „reakce“ se poprvé objevuje v zápise ze schůze, jež se konala 22. května. Na této schůzi zazněl jasný úkol, který si OV KSČ vytyčil, a to konkrétně dokázat „reakční rozvratnou činnost a postarat se o

¹⁶⁷ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 21. 4. 1947; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 21. 4. 1947, Zpráva předsedy; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 29. 4. 1947.

¹⁶⁸ SOkA Náchod, f. OV KSČ Jaroměř, inv. č. 16, kart. 3, Zápis ze schůzí pléna OV KSČ 1947, 8. 5. 1947.

zneškodnění a potrestání reakčníků“.¹⁶⁹ Tuto snahu pak dává do souvislosti s fungováním NF.¹⁷⁰

O slabší účastní lidí v průvodu národních socialistů (865 osob) a sociálních demokratů (726 osob) se zmiňuje také kronikář Antonín Hofmeister. Zároveň zmiňuje, že obě dvě politické strany pozvaly poslance, kteří přednesli slavnostní projev. Za národní socialisty vystoupil poslanec ÚNS Bohuslav Dečí a za sociální demokraty meziválečný poslanec Rudolf Chalupa. Podle kroniky byly všechny projevy „*výrazem vůle po úspěchu Dvouletky*“.¹⁷¹ Lidová strana 1. květen neslavila žádným průvodem, uspořádala pouze veřejnou schůzi, na které zazněl projev člena ZNV Tauchmana.¹⁷²

V květnu měly probíhat dobrovolné akce, avšak jejich realizace nedosahovala takové podoby, jakou ONV předpokládalo. Dobrovolníků, kteří se účastnili pomocných prací v zemědělství, bylo málo a stejně tak na práci do dolu se přihlásilo pouze 15 osob. Souhrnnou zprávu o tom podal předseda Dolek na schůzi pléna ONV 23. května. Z té vyplývá, že malá účast na dobrovolných pracích je vinou pasivity MNV, především jaroměřského, josefovského a smiřického. Přitom tyto MNV byly řídicími středisky rajonů, které na jaroměřském okrese vznikly. V souvislosti s distribucí uhlí podnikli zástupci ONV intervenci na rozdělovně uhlí v Praze ve snaze docílit rovnoměrného zásobení okresu. Kromě hospodářské a zásobovací situace řešilo plénum ONV také personální změny, ke kterým došlo v dubnu a květnu a které mělo schválit. Jednalo se především o odchod JUDr. Joachymstála, jenž nastoupil k výkonu prezenční služby ve Slaném. Předsedou bezpečnostního oddělení se místo něho stal Adolf Černý. Personálními změnami prošla také komise zemědělská, bezpečnostní a finanční. Bezpečností referent informoval plénum ONV, že ke 4. květnu byla ukončena činnost druhé trestní nalézací komise. Dále řešilo plénum stížnost na předsedu soutěžní komise Ing. Pešla, který byl podezřelý z manipulací s poukazy na elektrické sporáky. Celá záležitost byla prověřena a všechny námitky vznesené proti dotyčnému byly zamítnuty. Potvrzeno bylo usnesení rady ONV z 31. března týkající se zamítnutí snah okresu Dvůr Králové nad Labem získat do své správy obec Slotov. Současně bylo schváleno, aby

¹⁶⁹ SOKA Náchod, f. OV KSČ Jaroměř, inv. č. 16, kart. 3, Zápis ze schůzí pléna OV KSČ 1947, 22. 5. 1947

¹⁷⁰ SOKA Náchod, f. OV KSČ Jaroměř, inv. č. 16, kart. 3, Zápis ze schůzí pléna OV KSČ 1947, 8. 5. 1947; A. HOFMEISTER, *Kniha zápisek XI*, s. 324.

¹⁷¹ A. HOFMEISTER, *Kniha zápisek XI*, s. 325.

¹⁷² *Tamtéž*, s. 324–325.

žádné další změny hranic nebyly v souvislosti s plněním dvouletého plánu povoleny.¹⁷³ Nakonec plénum ONV jednomyslně schválilo návrh Klemery na jmenování Vojtěcha Prokopa z Holohlav čestným předsedou ONV za zásluhy na zřízení jaroměřského okresu.¹⁷⁴

Jelikož od posledního sčítání lidu uběhlo v roce 1946 již šestnáct let a podoba státu co se týče hranic a složení obyvatelstva, byla odlišná od té prvorepublikové, zorganizoval Státní úřad statistický 22. a 23. května nové sčítání. Každý vyplnil soupisný arch a odevzdal jej ve výdejně potravinových lístků. Statistickému úřadu byl odeslán na konci května. Výsledky byly vydány v prosinci.¹⁷⁵

V červnu se ONV zabývalo běžnou agendou a pokračovalo v propagování dobrovolných zemědělských a uhelných brigád. Počet přihlášených dobrovolníků stále nebyl uspokojující, a tak se rada ONV usnesla, že zaměstnanci ONV by měli být příkladem obyvateľstvu jaroměřského okresu. Proto se na žňové práce přihlásili všichni práce schopní zaměstnanci. Kromě hospodářských záležitostí projednávala rada ONV možnost přestěhování národního výboru do budovy vojenských kasáren generála Španiela. Zástupci ONV si budovu prohlédli a následně intervenovali na ministerstvu národní obrany, aby jim umožnilo využít přední trakt kasáren pro potřeby umístění některých úřadů. K tomu nakonec nedošlo, jelikož ministerstvo národní obrany zamýšlelo zřídit v Jaroměři vojenskou posádku, která měla být v kasárnách umístěna. Dále došlo k personálním změnám v komisi zemědělské, finanční, trestní, sociálně zdravotní, prověřovací a dopravní. Všechny změny se týkaly pouze členů, kteří v komisi působili za KSČ. Plénum ONV odsouhlasilo na své schůzi 23. června vznik nových komisí (trestní vyživovací a úvěrové) a obnovení vyživovací komise. Trestní komise vyživovací vznikla podle zákona č. 15/1947 Sb. o stíhání černého obchodu a podobných pletich. Rozdíl mezi vyživovací a trestní vyživovací komisí spočívá v tom, že vyživovací komise rozhodovala o státním vyživovacím příspěvku, kdežto trestní

¹⁷³ Územní změny narušovaly jednak urovnávání poměrů v pohraničí a jednak plnění dvouletého plánu. Proto byly jakékoliv změny na žádost ministerstva vnitřa zakázány. Srov. K. BERTELMANN, *Vývoj...*, s. 186–187.

¹⁷⁴ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 13. 5. 1947; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 19. 5. 1947; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 23. 5. 1947; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 23. 5. 1947, Zpráva předsedy.

¹⁷⁵ A. HOFMEISTER, *Kniha zápisek XI*, s. 342–343; *Zprávy Státního úřadu statistického, řada D*, roč. XXVII (1946), č. 1–16, Praha 1947.

vyživovací komise soudila správní přestupky a trestné činy způsobené v oblasti obchodu a zásobování okresu.¹⁷⁶

I přes veškerou snahu, kterou ONV vyvinul v souvislosti se zemědělskými brigádami, se nepodařilo sehnat dostatek pracovní síly ze soukromého sektoru. Muselo se tedy přistoupit k využití průmyslových podniků, které pomohly například při okopávkách řepy. ONV nakonec žádal i o přidělení cizí pracovní síly, konkrétně v červnu bylo okresu přiděleno 25 Rumunů, 54 Němců z Trutnovska a 15 rodin Němců, kteří na Jaroměřsko přijeli až z Liberce a měli pomoci nejpotřebnějším usedlostem. Předseda ONV Dolek podnikl na začátku července intervenci na ministerstvu sociální péče a na ministerstvu zemědělství, kde mu bylo přislíbeno zvýšení přidělu pracovních sil z Rumunska (120 Rumunů) a Maďarska. Výrazně pak pomohly i pracovní družby sjednané na jaře. Přesto na okresní konferenci konané 12. července, které se zúčastnili zástupci zemědělské komise ONV, JSCZ a rolnických komisí jednotlivých MNV, zazněl návrh na zavedení jednoleté všeobecné pracovní povinnosti pro ročník 1927. Žádost o zavedení takové povinnosti byla ve formě rezoluce zaslána ministerstvu sociální péče. Bezpečnostní komise navrhla, aby ti, jež byli komisí potrestáni za opilectví, mohli být o víkendech přiděleni na zemědělské práce. Takový návrh však ministerstvo vnitra zakázalo. Ke zřízení pracovní povinnosti taktéž nedošlo. Odpověď na rezoluci se však nedochovala.¹⁷⁷

Nedostatečná účast na zemědělských pracích byla trnem v oku také OV KSČ. Ze zápisů schůzí OV vyplývá, že z nezdaru dobrovolných akcí vinil především všechny nekomunisty, kteří podle KSČ zastávali v souvislosti s vybíráním dobrovolníků vyhybavá stanoviska. Závěrem jedné takové schůze OV byla také myšlenka, že aby

¹⁷⁶ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 2. 6. 1947; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 9. 6. 1947; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 16. 6. 1947; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 30. 6. 1947; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 1, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 7. 7. 1947; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 6, kart. 2, Zápisy ze schůzí pléna 1947 – 23. 6. 1947; Zákon č. 15/1947 Sb. o stíhání černého obchodu a podobných pletich; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 6, kart. 2, Zápisy ze schůzí pléna 1947 – 23. 6. 1947, Oběžník 75.

¹⁷⁷ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 16. 6. 1947, Zpráva předsedy; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 804, kart. 92; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 7. 7. 1947, Zpráva předsedy; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 14. 7. 1947; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 21. 7. 1947, SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 28. 7. 1947, Zpráva předsedy.

dobrovolnické brigády skutečně fungovaly, musí být řízeny výlučně jen členy KSČ. V průběhu roku 1947 sváděla komunistická strana boj o národní výbory a snažila se rozšířit svůj vliv. Kvůli nedostatečnému množství archivních pramenů nelze tento zápas v okrese Jaroměř nijak detailněji popsat, avšak z různých problémů, které bylo nutné řešit, jsou jeho náznaky velmi zřetelně patrné.¹⁷⁸ Od června KSČ zintenzivnila snahu přetáhnout na svou stranu drobné rolníky. Dělo se tak v souvislosti s tzv. Hradeckým programem, což byl program zemědělské politiky KSČ. Dohled nad plněním programu měli mít referenti KSČ, kteří zároveň stáli u reorganizace rolnických komisí. K prosazování svého vlivu využívala KSČ také některé politiky, například poslance Borůvku, který se účastnil některých schůzí OV a vystupoval na nich s referátem. Upozornil například na možné volby v roce 1948, ve kterých bylo pro KSČ žádoucí získat většinu hlasů, a proto vybídl k „*přípravám na zvýšenou stranickou práci v následujícím podzimním a zimním období*“.¹⁷⁹ Poté se ve svém referátu věnoval domácí politice v souvislosti se zemědělskými záležitostmi, zahraniční politice a Marshallově plánu.¹⁸⁰

V polovině srpna navštívil jaroměřský okres ministr zahraničí a syn prvního československého prezidenta Jan Masaryk. Přiletěl ráno letadlem na josefovské letiště, kde byl uvítán předsedou MNV Josefov Aloisem Leederem, krátce se zdržel a občerstvil a poté se vydal na cestu do Hronova, kde hovořil ke shromáždění účastníků 17. Jiráskova Hronova¹⁸¹. Odpoledne se z Hronova vrátil zpět na josefovské letiště, odkud odletěl do Mariánských Lázní. Předseda ONV se jeho návštěvy bohužel zúčastnit nemohl, jelikož byl hospitalizován v nemocnici. Další návštěvou poctil Jan Masaryk okres Jaroměř začátkem září. Tentokrát z josefovského letiště odjel do obce Dlouhé-Rzy na Náchodsku, kde se zúčastnil slavnostního odhalení památníku obětem nacismu z Podorlicka. Odpoledne se vrátil do Josefova, odkud odletěl zpět do Prahy.¹⁸²

¹⁷⁸ K takovým problémům lze zařadit výše popsané záležitosti – kauzu Alois Leeder a Augustin Touš, změny v komisích, chování některých představitelů NV (za KSČ) nebo okolnosti výročního sjezdu.

¹⁷⁹ SOKA Náchod, f. OV KSČ Jaroměř, inv. č. 16, kart. 3, Zápis ze schůzí pléna OV KSČ 1947, 10. 8. 1947.

¹⁸⁰ SOKA Náchod, f. OV KSČ Jaroměř, inv. č. 16, kart. 3, Zápis ze schůzí pléna OV KSČ 1947, 22. 5. 1947; SOKA Náchod, f. OV KSČ Jaroměř, inv. č. 16, kart. 3, Zápis ze schůzí pléna OV KSČ 1947, 29. 5. 1947; SOKA Náchod, f. OV KSČ Jaroměř, inv. č. 16, kart. 3, Zápis ze schůzí pléna OV KSČ 1947, 10. 8. 1947; K. BERTELMANN, *Vývoj...*, s. 252–253.

¹⁸¹ **Jiráskův Hronov** je označení pro mezinárodní festival amatérského divadla.

¹⁸² A. HOFMEISTER, *Kniha zápisek XI*, s. 376–377, 390; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápis ze schůzí rady 1947 – 18. 8. 1947; *Obrázky: Hronov, Jan Masaryk na Jiráskově Hronově, 1947*,

Aby bylo docíleno lepší spolupráce ONV s MNV v Jaroměři a Josefově, konaly se dvě společné schůze rad těchto orgánů. Jelikož schůze proběhly v poklidu a podařilo se na nich vysvětlit důvody některých rozepří mezi národními výbory, bylo na plénu ONV 29. srpna rozhodnuto, že podobné schůze proběhnou také s místními národními výbory dalších obcí jaroměřského okresu (např. Smiřice, Velichovky, Chvalkovice). Stejně tak se měl předseda Dolek a zemědělský referent účastnit schůzí v pohraničních vesnicích. Koncem srpna se navíc podařilo definitivně vyřešit rozpory ONV v Jaroměři s ONV ve Dvoře Králové nad Labem. Předseda ONV Jaroměř Dolek docílil díky intervenci na ministerstvu vnitřní vyjmutí návrhu o začlenění obce Slotov a Kuks do správního okresu královédvorského, což je záležitost, kterou měla řešit rada ZNV v Praze.¹⁸³

Na konci srpna poprvé zaznívá ve zprávě předsedy ONV Dolka, kterou přednesl na schůzi pléna ONV, že účast a plnění zemědělských prací je dostačující. Nebylo to však důsledkem zapojení dobrovolníků, nýbrž přidělené cizí pracovní síly. Další pracovníci měli být na zemědělské práce přiděleni v září. Jednalo se především o Rumuny a Bulhary. Výraznou pomocí při zemědělských pracích bylo zapojení studentstva a Svazu české mládeže. Další rozdělování práce měl mít nyní na starosti tzv. mobilizační sbor pro obvod úřadu ochrany práce v Hradci Králové sestávající z předsedů ONV, zástupců JSČZ a přednosty úřadu ochrany práce. Přesto, že se podařilo získat tolik pracovní síly, situace v zemědělství nebyla vůbec příznivá. Žňové práce sice pokračovaly, ale dodávky obilí velmi poklesly a hrozilo, že ještě poklesnou, pokud se nepodaří zajistit náhradní krmivo pro dobytek. V tom případě by zemědělci museli přistoupit na zkrmování sklizeného obilí. Navíc bylo velmi pravděpodobné, že i úroda brambor bude velmi slabá. Za slabou úrodu nemohl pouze počáteční nedostatek pracovních sil, ale také katastrofální sucho, které okres zachvátilo v květnu. Někteří zemědělci museli dokonce zasévat dvakrát, protože obilí z prvního osevu vůbec nevzešlo. Na druhou stranu disponoval okres obrovským množstvím ovoce, což do jisté míry představovalo také problém, jelikož odbyt byl velmi slabý, takže 320 vagónů ovoce nebylo kam

[dostupné na <http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=multimedia&id=129285>, citováno 1. 3. 2019].

¹⁸³ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 6, kart. 2, Zápisy ze schůzí pléna 1947 – 29. 8. 1947; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 6, kart. 2, Zápisy ze schůzí pléna 1947 – 29. 8. 1947, Zpráva předsedy; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 6, kart. 2, Zápisy ze schůzí pléna 1947 – 23. 9. 1947, Zpráva předsedy.

umístit. Uvažovalo se dokonce o zřízení moštárny a vybudování chladírny ovoce v nepotřebných vojenských objektech v Josefově.¹⁸⁴

Nedobré situace v zemědělství chtěla využít ve svůj prospěch komunistická strana. Předseda OV KSČ Soukup přednesl na schůzi OV 11. září přehled domácí a zahraniční situace a upozornil na úkoly, které z nich vyplývají. Jako hlavní cíl na poli domácí politiky si KSČ vytkla zajistit výživu. Toho mělo být dosaženo prostřednictvím několika dílčích cílů: „*odstranění trhových svazů, neúprosný boj proti šmelinářům, důsledné plnění dvouletého plánu, kampaň za uskutečnění Hradeckého programu, jednotné zemědělské daně, národní pojištění*“.¹⁸⁵ Dalším důležitým bodem bylo upevnit pozici v národních výborech a provést v nich revizi všech komisí. I nadále vedla KSČ získávací kampaň, na základě které měla do 1. května 1948 získat čtvrtinu obyvatel v Čechách a na Moravě, což činilo zhruba 1,5 milionu lidí. Ve východních Čechách chtěla získat 20 000 nových členů, konkrétně v okrese Jaroměř 1 400 členů. Závěrem Soukupovy zprávy zaznělo, že „*strana jde do tuhého boje, jde do voleb*“.¹⁸⁶

Součástí plánu komunistické strany na rozšíření vlivu a dosažení nestability uvnitř NF byla tzv. krabičková aféra, pokus o atentát na tři nekomunistické ministry, který zosnovalo politbyro KSČ, a provedli místní aktivisté na Olomoucku v září 1947.¹⁸⁷ Aféra se samozřejmě dostala do novin a tudíž do povědomí široké veřejnosti. Rada ONV Jaroměř se k aféře vyjádřila na schůzi 12. září, kde se „*rada ONV a zaměstnanectvo ONV usneslo na resoluci, kterou odsoudilo pokus o atentát na členy vlády s poukazem na snahy reakčních živlů rozpoliti Národní frontu*“.¹⁸⁸ Je zajímavé, že předseda Dolek použil ve své zprávě výslovně pojmu reakce k označení pachatelů

¹⁸⁴ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 6, kart. 2, Zápisy ze schůzí pléna 1947 – 29. 8. 1947; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 6, kart. 2, Zápisy ze schůzí pléna 1947 – 29. 8. 1947, Zpráva předsedy; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 6, kart. 2, Zápisy ze schůzí pléna 1947 – 29. 8. 1947, Zemědělský referát; A. HOFMEISTER, *Kniha zápisek XI*, s. 341.

¹⁸⁵ SOKA Náchod, f. OV KSČ Jaroměř, inv. č. 16, kart. 3, Zápis ze schůzí pléna OV KSČ 1947, 11. 9. 1947.

¹⁸⁶ SOKA Náchod, f. OV KSČ Jaroměř, inv. č. 16, kart. 3, Zápis ze schůzí pléna OV KSČ 1947, 11. 9. 1947.

¹⁸⁷ **Krabičková aféra** nebo taktéž Krčmaňská aféra byla promyšleným plánem KSČ, který spočíval v pokusu o spáchání atentátu na tři nekomunistické ministry Petra Zenkla, Jana Masaryka a Prokopa Drtinu. Těm byly poštou poslány velmi podezřelé balíčky s trhavinou, které měly detonovat po otevření. Vyšetřování bylo vinou KSČ velmi dlouhé a nakonec nepřineslo uspokojivý výsledek. Než mohli být viníci potrestáni, chopila se v únoru 1948 KSČ moci a celá záležitost šla do ztracena.

¹⁸⁸ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 16. 9. 1947, Zpráva předsedy.

atentátu, což je pojem, který komunisté rádi používali, pokud mluvili o svých nepřátelích. V té době však ještě nebylo známé, že atentát vymyslela KSČ.¹⁸⁹

V září muselo ONV řešit resignace, které podali předsedové MNV v Hustířanech a Máslojedech a také neshody v obci Litič způsobené nesrovnalostmi mezi obyvateli Litiče, novoosídlenci a volyňskými Čechy. Rozpory mezi obyvateli vyvolával přiděl pozemků. Spory se naštěstí podařilo urovnat.¹⁹⁰

Další záležitosti, které jednotlivé MNV chtěly přednést ONV, měly být řešeny na výročním sjezdu národních výborů, jehož datum konání stanovila rada ONV na 30. listopadu. V říjnu byl připravován program a spolu s ním začaly být rozesílány pozvánky, aby byly splněny podmínky, které ONV stanovil po zkušenosti z únorového výročního sjezdu, a tím zajištěn lepší průběh samotného sjezdu. Do 27. října měly být předloženy zprávy referentů, které přednesou na sjezdu, a do 3. listopadu sjednána souborná zpráva rady ONV. Kromě přípravy výročního sjezdu řešil ONV běžnou agendu spojenou s chodem jaroměřského okresu. K personálním změnám nedocházelo často, změny proběhly pouze v komisi fondu národní obnovy (změna členů za národně socialistickou stranu) a komisi sociální a zdravotní (změna členů za komunistickou stranu), obě změny plénum ONV schválilo.¹⁹¹

Na schůzi pléna ONV 3. října přednesl zemědělský referent krátký referát, ve kterém zhodnotil míru dosavadního plnění předepsaných dodávek obilí. Dodávka tvrdého obilí (pšenice, žito) byla splněna na 62%, dodávka ovsa na 25% a dodávka ječmene na 114%. K 13. říjnu se podařilo zvýšit dodávku tvrdého obilí o 16%. Stálým problémem byl stav úrody brambor, u kterých i nadále hrozilo, že pokud nebudou od zemědělců ihned vymáhány, tak je pro nedostatek ovsa (krmné obilí) zkrmí dobytku. Nebyl to však problém výlučně jen jaroměřského okresu, nýbrž téměř celé země. Upozornilo na to také ministerstvo výživy, které konstatovalo, že *„dosavadní dodávky bramborů jsou naprosto nedostatečné – kryta je jen běžná potřeba na říjen. Spotřebitelé*

¹⁸⁹ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 16. 9. 1947, Zpráva předsedy.

¹⁹⁰ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 25. 8. 1947; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 22. 9. 1947, Zpráva předsedy.

¹⁹¹ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 22. 9. 1947, Zpráva předsedy; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 13. 10. 1947.

nejsou zásobeni brambory dosud na zimní měsíce“.¹⁹² Navíc upozornilo na blížící se zimu, během které není možné brambory převážet. Proto přikázalo místním národním výborům, aby ve spolupráci s JSČZ okamžitě sestavily komisi, která pochůzkou zjistí u každého pěstitele jeho zásoby a stanoví, kolik brambor musí dotyčný odvést. Pokud by pěstitel dodávku ve stanovené lhůtě neučinil, hrozil mu trest podle dekretu č. 118/1945 Sb. o opatřeních v řízení vyživovacího hospodářství. Naopak ti, kteří brambory řádně dodali do 16. září, měli obdržet odměnu v podobě náhradního krmiva ve výši 20% dodaných brambor. V podobném znění obdržely všechny okresní národní výbory oběžník č. 756 ZNV, který požadoval zrychlení dodávek brambor, na čemž měly participovat ONV. Jejich úkolem bylo svolat schůze zemědělských komisí a JSČZ, na kterých měly vytvořit skupiny a přidělit jim obce v okrese. Skupiny pak měly dohlížet na provádění nařízení ministerstva výživy. Celá kontrolní akce měla probíhat do 31. října.¹⁹³

Rekonstruovat hospodářskou podobu okresu lze na základě zprávy speciální komise ministerstva výživy, která ve dnech 9. – 16. listopadu prováděla soupis dodávek chlebového obilí. Z celkové plochy 21 733 ha činila orná plocha 12 976 ha, z čehož 3 637 ha připadalo na osev chlebového obilí. Půda okresu byla hlinito-písčitá a v pěti obcích (Rasošky, Vlkov, Smržov, Nový Ples, Starý Ples) jen písčitá. Čím více byla půda písčitá, tím více byla úroda vlivem katastrofálního sucha slabší. Navíc okres před žněmi postihlo silné krupobití, což poničilo některé obilí natolik, že ani nestihlo dozrát. Zpráva také vysvětluje, onen velký rozdíl v procentuální úspěšnosti plnění dodávek jednotlivých druhů obilí. Jelikož okres se řadil do chovatelsky vyspělých okresů, dávala se spíše přednost pěstování krmného obilí pro dobytek.¹⁹⁴

Ze zpráv předsedy přednesených na schůzích rady ONV na konci listopadu a na začátku prosince vyplývá, že stav zásobování uhlí se oproti létu zlepšil, i když ještě nebyl úplně stoprocentní. Podařilo se však získat pracovní sílu a díky intervencím

¹⁹² SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 30. 10. 1947, Ministerstvo výživy, Věc: Opatření ke zvýšení dodávek bramborů.

¹⁹³ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 6, kart. 2, Zápisy ze schůzí pléna 1947 – 3. 10. 1947; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 13. 10. 1947; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 30. 10. 1947; Dekret prezidenta republiky č. 118/1945 Sb. o opatřeních v řízení vyživovacího hospodářství; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 30. 10. 1947, Oběžník 756.

¹⁹⁴ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 17. 11. 1947, Ministerstvo výživy, Zpráva sepsaná dne 16. XI. 1947.

v Praze také zvláštní dodávky uhlí, které bylo nutné spravedlivě rozdělit mezi všechny spotřebitele.¹⁹⁵

Boj proti následkům neúrody a proti šmelinářům byl na podzim důležitým bodem domácí politiky KSČ. V této souvislosti navrhla vytvoření tzv. mimořádných vyživovacích komisí. Návrh byl schválen a komise právně zakotveny ve vyhlášce ministerstva vnitra č. 1.143 z 12. listopadu. Je zajímavé, že přesto že se jednalo o politiku KSČ, OV této strany tuto záležitost v zápisech ze schůzí nijak nezmiňuje. Jako první řešila vznik MVK rada ONV na své schůzi 17. listopadu. Nešlo však o zřízení takové komise. Rada ONV pouze vzala na vědomí výše zmíněnou vyhlášku. Současně na 20. listopadu svolala společnou schůzi předsedů MNV a předsedů zemědělských komisí, na níž měl zástupce ministerstva vnitra zdůvodnit důležitost těchto komisí. Rozdíl mezi trestními vyživovacími komisemi a mimořádnými vyživovacími komisemi spočívá v tom, že vytvoření MVK nemuselo proběhnout podle partijského klíče. Členy těchto komisí měli být na návrh KSČ spíše zástupci masových organizací a spotřebitelů. Nekomunistické strany mohly v těchto komisích vidět hrozbu ze strany KSČ, jelikož bylo jasné, že MVK budou řízeny právě komunisty. Některé národní výbory proto MVK nechtěly vůbec zřizovat. Někde sice zřizovány byly, ale dostaly se do nich i nekomunisté. To vytvářelo určité napětí. Aby bylo dosaženo určitého kompromisu a situace nevyeskalovala, musela být vyhláška ministerstva vnitra novelizována. MVK pro okres Jaroměř nakonec byla ustavena 28. listopadu. Nebyla to však komise řízená výlučně jen komunisty. Strana národně socialistická do ní delegovala Emilii Starou a strana sociálně demokratická Marii Slováčkovou. Strana lidová do komise zatím nikoho nedelegovala. Za KSČ v komisi působil zásobovací referent Cejnar a předseda ONV Dolek. Dalšími členy byli zástupci Revolučního odborového hnutí, JSČZ, zemědělského družstva, spotřebního družstva, kontrolor ústředního konsumu, Hospodářské skupiny maloobchod a okresní agronom. Plénum tuto komisi schválilo až v lednu 1948, jelikož v prosinci 1947 se schůze nekonala.¹⁹⁶

¹⁹⁵SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 24. 11. 1947; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 8. 12. 1947, Zpráva předsedy.

¹⁹⁶ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 17. 11. 1947; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 8. 11. 1947, Zpráva předsedy; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 8, kart. 3, Zápisy ze schůzí pléna 1948 – 2. 1. 1948; K. BERTELMANN, *Vývoj...*, s. 254–255.

Kromě hospodářské situace se ONV v listopadu znovu zabýval možností sloučení jaroměřského okresu s okresem českoskalickým. Na rozdíl od posledních snah v květnu 1946, kdy šlo pouze o sloučení soudních okresů, bylo nyní požadováno začlenění českoskalického soudního okresu do správního okresu jaroměřského. Jednalo se o samostatnou iniciativu MNV v České Skalici. Taková změna by však výrazně zasáhla do oblastního plánování a plnění dvouletého plánu, tudíž ke sloučení okresů nedošlo. To však neodradilo národní výbory od spolupráce.¹⁹⁷

Pokračovalo se také v přípravách výročního sjezdu. Na schůzi rady ONV 11. listopadu byly čteny zprávy referentů a určen počet delegátů. Povinně se sjezdu měli účastnit všichni přednostové referátů a úředníci. Pozvání obdrželi také všichni členové pléna ONV. Nakonec se výročního sjezdu účastnilo celkem 181 osob: čestný předseda ONV Vojtěch Prokop, 7 členů rady ONV, 10 členů pléna ONV, 90 delegátů MNV ze 43 obcí, 20 delegátů zájmových organizací, 14 úředníků ONV a 39 hostů. Schůzi zahájil předseda ONV Dolek, jenž přítomným přečetl svou zprávu, ve které hodnotil činnost národních výborů v okrese Jaroměř. Zpráva vyznívá veskrze pozitivně, dokonce i o hospodářské situaci se předseda Dolek nevyjádřil příliš kriticky. Velmi vyzvedl pracovní družbu, která probíhala mezi venkovem a průmyslovými podniky. Pozitivně hovořil také o začlenění pohraničních obcí k okresu. Dále hovořil o MVK jako o orgánu s těžkým a zodpovědným úkolem dohlížet na plnění předepsaných dodávek. Zmínil se také o uhelných brigádách a stavu zásobování. Podobná, ale mnohem detailnější, je potom *Zpráva o činnosti ONV v Jaroměři od 1. ledna 1947 do 31. listopadu 1947*, jež vyšla k příležitosti výročního sjezdu. Po zprávě předsedy Dolka se u řečnického pultu střídali jednotliví referenti a delegáti sjezdu jejich zprávy doplňovali připomínkami nebo se jich dotazovali na další podrobnosti. Velmi důležitým bodem pak byla vystoupení řečníků na téma: Podnětné návrhy k nejdůležitějším problémům dneška a budoucnosti.¹⁹⁸

¹⁹⁷ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 3. 11. 1947, Zpráva předsedy; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 11. 11. 1947, Zpráva předsedy.

¹⁹⁸ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 11. 11. 1947; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 17. 11. 1947; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 30, kart. 13, Pololetní sjezd NV – 30. 11. 1947, Zpráva předsedy; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 30, kart. 13, Pololetní sjezd NV – 30. 11. 1947.

Oproti únorovému výročnímu sjezdu proběhl listopadový v poklidu. Během schůze nedocházelo k divokým diskuzím, nikdo si neskákal do řeči, ani nebylo nikomu zabráněno v projevu pokračovat. Stejně jako v únoru vystoupil na sjezdu delegát ONV Zeman, který znovu hovořil o potřebě zřízení krajských národních výborů. V souvislosti s tím zazněl požadavek svolání krajského sjezdu rad všech ONV volebního královéhradeckého kraje. Znovu hovořil také předseda MNV Jaroměř Trinner s návrhem začlenění národních výborů do ústavy a rozšíření jejich pravomoci. Nakonec z listopadového sjezdu vzešla rezoluce, která obsahovala právě výše zmíněné body. Kromě toho obsahovala rezoluce požadavek nekompromisního potírání černého obchodu a stíhání šmelinářů.¹⁹⁹

Rezoluce byla přečtena na schůzi rady ONV 8. prosince. Dále byla potvrzena krajská schůze ONV, jejíž datum bylo navrženo na 25. ledna 1948. Před Vánoci řešil ONV běžnou agendu. Ještě před koncem roku 1947 se předseda Dolek a náměstek Větvíčka účastnili výročního sjezdu ZNV v Praze. Předseda o něm referoval na schůzi rady ONV 22. prosince. Na sjezdu vystoupili někteří předsedové ONV se svými referáty, ve kterých zazněly nejrůznější problémy příslušných okresů.), ale předseda Dolek nevystoupil.²⁰⁰

Také zpočátku roku 1948 projednával ONV převážně hospodářskou situaci. Detailní informace o plnění předepsaných dodávek sdělil ve své zprávě referent zemědělského referátu na schůzi pléna ONV 2. ledna. Proti těm, kteří nesplnili dodávky, mělo být zakročeno, a dále měla být zahájena revize obecního hospodaření u některých MNV. Ne vždy probíhalo šetření trestní vyživovací komise v poklidu. Na schůzi rady ONV 5. ledna oznámil předseda této komise Cejnar svou resignaci. Jako důvod uvedl napadení „kolářem Kňourkem z Jaroměře za to, že jmenovaný byl potrestán pro neoprávněný nákup vepře přes 50 kg, pokutou 1 500 Kčs“.²⁰¹ Kňourek se proti němu ohradil a upozornil na to, že mu v roce 1946 za urychlení kolářské práce prodal 50 kg pšenice a 50 kg ječmene. Celá věc měla být prošetřena trestní vyživovací komisí. Záležitost pak

¹⁹⁹ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 30, kart. 13, Pololetní sjezd NV – 30. 11. 1947; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 8. 12. 1947, Předsednictvu vlády ČSR v Praze.

²⁰⁰ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 8. 12. 1947; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 15. 12. 1947; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 22. 12. 1947; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 7, kart. 2, Zápisy ze schůzí rady 1947 – 22. 12. 1947, Zpráva předsedy.

²⁰¹ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 9, kart. 3, Zápisy ze schůzí rady 1948 – 5. 1. 1948.

řešila rada ONV na schůzi 9. února. Oběma byla udělena pokuta a rozhodnuto, že Kňourek vrátí Cejnarovi veškeré obilí. Nato Cejnar rezignoval na funkci zemědělského referenta. KSČ do funkce jmenovala Josef Moníka z Jasenné. Předseda ONV Dolek při této příležitosti obvinil referenta Klemeru z neoprávněného prodeje vepře pro závodní kuchyni ONV.²⁰²

V polovině ledna zasáhla jaroměřský okres povodeň. Předseda Dolek se účastnil schůze smíšené komise zástupců ZNV, ministerstva vnitra, ministerstva sociální péče, ředitelství pro úpravu vodních toků a ministerstva zemědělství, na které byly projednávány zjištěné škody a také možná opatření, která by v budoucnu zabránila dalším povodním. Ministerstvo sociální péče věnovalo 100 000 Kčs jako dar pro sociálně slabé postižené povodní. Jednalo se o některé z obyvatel obce Jaroměř, Heřmanice, Hořenice, Brod, Slotov a Zvole. Ti měli kromě vyměřeného finančního obnosu obdržet také černé uhlí v podobě mimořádného přidělu od ústřední rozdělovný uhlí v Praze.²⁰³

Jelikož červnové snahy o přestěhování ONV z budovy chlapecké školy do vojenských kasáren vyšly naprázdno, hledal se jiný vhodný objekt. Na konci ledna jednal náměstek Větvička se zástupci MNV Jaroměř o tom, zda by nebylo možné přemístit ONV do budovy základní odborné školy na Pražském předměstí. V únoru si zástupci ONV měli budovu prohlédnout.²⁰⁴

V únoru došlo v ONV k mnoha personálním změnám. Na začátku měsíce resignoval III. náměstek předsedy Josef Souček (lidová strana) a místo něho byl navržen Jan Lášek. Změnu schválilo plénum ONV na své schůzi 6. února. K personálním změnám došlo v komisi trestně vyživovací, trestní nalézací, fondu národní obnovy a myslivecké. Další změny souvisely s revizemi obecního hospodaření jednotlivých MNV. Během revize byly zjištěny formální závady v MNV Žiželevé, Lejšovka, Vestec a Brod. Při revizi obecní pokladny obce Benátky byla zjištěna zpronevěra obecních peněz, které se

²⁰²SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 8, kart. 3, Zápisy ze schůzí pléna 1948 – 2. 1. 1948; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 9, kart. 3, Zápisy ze schůzí rady 1948 – 5. 1. 1948; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 9, kart. 3, Zápisy ze schůzí rady 1948 – 12. 1. 1948.

²⁰³ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 9, kart. 3, Zápisy ze schůzí rady 1948 – 18. 1. 1948; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 9, kart. 3, Zápisy ze schůzí rady 1948 – 9. 2. 1948; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 9, kart. 3, Zápisy ze schůzí rady 1948 – 18. 2. 1948.

²⁰⁴ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 9, kart. 3, Zápisy ze schůzí rady 1948 – 26. 1. 1948, Zpráva předsedy.

dopustil předseda MNV Hroneš. Další zpronevěry se dopustil předseda MNV Litič Hladík. Oba dva byli zbaveni funkce a zavedeno proti nim trestní řízení.²⁰⁵

Přesto, že politický vývoj v Československé republice směřoval k událostem v únoru 1948, neobjevují se v dostupných pramenech (kromě výše uvedených personálních změn a drobných závad) zmínky o jiných neshodách, aférách či politickém boji. Ani zápisy ze schůzí předsednictva a pléna OV KSČ nic takového nenaznačují. KSČ vedla v lednu a únoru 1948 kampaň na získání nových voličů a rozšíření svého vlivu především mezi drobnými rolníky a mládeží.²⁰⁶

O únorových událostech informuje především kronikář Antonín Hofmeister v obsáhlém článku *Krise československé vlády*. Zevrubně popisuje dění ve vládě, demisi nekomunistických ministrů a činnost KSČ. Zmiňuje také projev Klementa Gottwalda z 21. února, ve kterém zazněl požadavek vytvoření akčních výborů²⁰⁷. AV KSČ na Jaroměřsku vznikl bezprostředně po tomto projevu. Již 23. února svolal veškeré dělnictvo do Dělnického domu v Jaroměři na veřejný projev. Na 24. února pak KSČ vyhlásila manifestační stávkou pracujících od 12 do 13 hodin.²⁰⁸

Okresní AV NF vznikl 24. února a stejně jako ONV sídlil v budově chlapecké školy. První schůzi OAV NF zahájil předseda ONV Jan Dolek a informoval přítomné o činnosti AV a o bezpečnostních otázkách v souvislosti se soudobým děním. Na druhou stranu bylo ustanoveno, že do AV mohou vstoupit také členové ostatních politických stran, ale pouze za předpokladu, že podpoří KSČ. Naopak měli být ze všech důležitých funkcí odstraněni všichni ti, kteří se proti únorovému dění stavěli negativně. AV měly vznikat všude a přihlásit se pod OAV.²⁰⁹

Na své první schůzi řešil OAV především personální složení rady ONV. František Chroust byl nařčen z machinací s autem, které měl prodat s velkým výdělkem, a s obručemi odebranými zatčeným v době okupace. Kromě toho ho OAV obvinil

²⁰⁵ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 9, kart. 3, Zápisy ze schůzí rady 1948 – 2. 2. 1948; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 8, kart. 3, Zápisy ze schůzí pléna 1948 – 6. 2. 1948; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 9, kart. 3, Zápisy ze schůzí rady 1948 – 18. 2. 1948.

²⁰⁶ SOKA Náchod, f. OV KSČ Jaroměř, inv. č. 17, kart. 3, Zápis ze schůzí pléna OV KSČ 1948, leden–únor; SOKA Náchod, f. OV KSČ Jaroměř, inv. č. 2, kart. 1, Zápis z okresní konference 15. 2. 1948.

²⁰⁷ Akční výbory národní fronty byly mocenskopolitické orgány podřízené KSČ. Byly ustavovány ve všech obcích, závodech a institucích.

²⁰⁸ A. HOFMEISTER, *Knihy zápisek XI*, s. 455–460; K. KAPLAN, *Nekrvavá revoluce*, s. 164.

²⁰⁹ SOKA Náchod, f. Okresní výbor Národní fronty (OV NF) Jaroměř, inv. č. 2, kart. 1, Zápisy ze schůzí předsednictva OAV NF 1948, 24. 2. 1948.

z vytváření protipokrokového bloku v ONV a z vystupování v zájmu kapitalistů. Podobná obvinění zazněla v případě Miroslava Klemery, jenž podle OAV zneužíval své funkce a obsazoval volná pracovní místa podle svých osobních zájmů. Co se týče Adolfa Větvičky, který byl do ONV delegován národně socialistickou stranou, osobně se za něj zaručil předseda ONV Dolek.²¹⁰

Dění na ONV v Jaroměři nepochybně reflektuje dopad únorových událostí. Dne 25. února 1948 se konala schůze rady ONV, na níž došlo k personálním změnám v souladu s rozhodnutím OAV NF. Komunistická strana začala přebírat moc.

Všeobecně platí, že zápas komunistů o moc v průběhu let 1947–1948 vyeskaloval v politickou krizi. Nejvíce se tento boj projevoval při rozhodování o důležitých záležitostech jednotlivých politických a správních orgánů, kde se střetávaly zájmy politických stran. Vznikaly tak dlouhé diskuze, vzájemné obviňování a ostré spory, které ztěžovaly a zpomalovaly společnou práci politických stran. Analýza dostupných archivních pramenů ilustrujících politický vývoj správního okresu Jaroměř však nic takového nenaznačuje. Pokud v tomto období skutečně docházelo k zápasu mezi politickými stranami, nebyl nijak podrobněji zaznamenán. Otázkou zůstává, do jaké míry jsou zápisy autentické, a kolik toho v pramenech chybí. Vycházeje z dostupných písemností nelze s určitostí doložit, do jaké míry reflektuje politický vývoj v okrese vývoj celostátní. Pokud se politické strany na okresní úrovni skutečně dohadovaly, většinou se tak dělo v menší míře a neshody se dařilo urovnat. Dokládají to všechny výše popsané aféry, ve kterých figurovala komunistická strana. Její záměry však nikdy nebyly vyjádřeny explicitně. Popis událostí je tudíž pouhou snahou o rekonstrukci dění, která nedává jasnou odpověď na všechny možné otázky.²¹¹

²¹⁰ SOKA Náchod, f. OV NF Jaroměř, inv. č. 2, kart. 1, Zápisy ze schůzí předsednictva OAV NF 1948, 24. 2. 1948.

²¹¹ K. KAPLAN, *Nekrvavá revoluce*, s. 133–156.

4. Posilování a ukotvení moci KSČ (25. únor 1948 – červen 1948)

Zápis ze schůze rady ONV, která se konala v den, kdy prezident Beneš podepsal demisi nekomunistických ministrů, se maximálně liší od zápisů z předchozích měsíců. Schůze se zúčastnili pouze členové KSČ: předseda ONV Jan Dolek, Julie Hrdličková, Josef Moník a Josef Hlava. Výjimku tvořil Adolf Větvička (národně socialistická strana) a Jan Lášek (strana lidová), kteří však prohlásili, že „*se chovali vždy ve smyslu socialistických zásad*“²¹² a složili slib o plnění všech povinností lidově demokratickému zřízení do rukou předsedy ONV Dolka. Zbylí členové rady ONV byli na základě usnesení OAV NF zproštěni svých funkcí a odvoláni z ONV. Není jisté, zda jim byla účast na schůzi odepřena, či se do ní vůbec nedostavili. Jednalo se o okamžité plnění vyhlášky ministerstva vnitra z 25. února, na základě které členství v NV zaniká na návrh AV NF ustaveného pro obvod příslušnosti NV.²¹³

Schůzi zahájil předseda Dolek krátkou zprávou, ve které informoval o změnách, ke kterým došlo v poslední době. Dále radu ONV seznámil s usnesením OAV o odvolání členů rady Františka Chrousta a Miroslava Klemery z důvodu námitek proti nim. Místo nich byli do rady ONV delegováni Julie Hrdličková a Josef Moník, oba dva za KSČ. Následoval slib všech přítomných, že budou plnit Košický vládní program a uznávat vládu Klementa Gottwalda. Jinak rada ONV neřešila žádnou agendu týkající se okresní správy, ve schůzi se zabývala jen složením ONV.²¹⁴

Po úvodní zprávě došlo k rozdělení jednotlivých referátů mezi členy rady ONV. Předseda Dolek dostal na starost referát bezpečnostní, volební a plánovací, jeho náměstek Větvička referát samosprávný a nemocnice, další náměstek předsedy Lášek měl na starost referát živnostenský, průmyslový a dopravní. Josef Hlava byl referentem konfiskačního, osídlovacího a finančního referátu, Julie Hrdličková sociálního, zdravotního a zásobovacího. Poslední člen rady ONV Josef Moník obstarával referát zemědělský, vyživovací a družstevní. Jelikož referát školský a osvětový se nepodařilo obsadit, měl jej dočasně vést předseda ONV Dolek. Z rozdělených referátů vyplývá, že

²¹² SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 9, kart. 3, Zápisy ze schůzí rady 1948 – 25. 2. 1948.

²¹³ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 9, kart. 3, Zápisy ze schůzí rady 1948 – 25. 2. 1948; Okresní akční výbor obrození Národní fronty v Jaroměři, č. 5/48; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 9, kart. 3, Zápisy ze schůzí rady 1948 – 25. 2. 1948; Okresní akční výbor obrození Národní fronty v Jaroměři, č. 4/48; K. KAPLAN, *Nekrvavá revoluce*, s. 165; K. BERTELMANN, *Vývoj...*, s. 256.

²¹⁴ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 9, kart. 3, Zápisy ze schůzí rady 1948 – 25. 2. 1948.

rada ONV měla nyní pouze šest členů a zbývalo obsadit ještě jedno místo, aby byla v souladu se zákonem č. 120/1946 Sb.²¹⁵

Další personální změny a především opatření proti všem, kteří podle KSČ „neměli kladného poměru k lidově demokratickému režimu“²¹⁶, mělo být řešeno až na pozdější schůzi OAV NF. Co se týče dalších postů v ONV, důležitou funkci zastával JUDr. Joachymstál, který byl pověřen dozorem nad bezpečnostním oddělením, a tajemník Svatoň, kterému ONV důrazně doporučil, „aby pro příště usměrňoval svoje chování k dnešnímu lidově demokratickému režimu a k potřebám vyplývajícím z budoucích úkolů v lidové správě“²¹⁷, ale ponechal ho ve funkci vrchního účetního. Nakonec se rada ONV usnesla na mimořádném opatření, které dávalo předsedovi ONV Dolkovi pravomoc jednat a rozhodovat ve smyslu rady ONV, a to až do její příští schůze.²¹⁸

Děni v posledních únorových a prvních březnových dnech je možné rekonstruovat pouze na základě zápisů ze schůzí předsednictva OAV NF a díky Antonínu Hofmaisterovi a jeho soukromé kronice města Josefov. Ve smyslu rezoluce z celostátního sjezdu závodních rad a skupin Revolučního odborového hnutí z 22. února požadující další znárodnění, rozhodl ONV Jaroměř ještě 25. února o zřízení národní správy nad některými podniky. Na druhé schůzi OAV NF 26. února předsednictvo probíralo všechny hospodářsky důležité závody jaroměřského okresu a rozhodovalo o dalším zřízení národní správy. Důvody konfiskace a znárodnění se liší, někde OAV nařídil zřízení národní správy nad podniky kvůli obvinění jejich vedoucích z machinací, někde stačilo pouhé konstatování, že majitel je asociální.²¹⁹

Bezprostředně po 25. únoru vznikly z příkazu OV KSČ akční výbory také v jednotlivých obcích okresu. Informují o tom zápisy ze schůzí předsednictva OAV NF. Předsedou AV MNV v Josefově se stal Emil Sýkora (za Svaz osvobozených politických vězňů). Mezi jeho členy nechybí ani jména Aloise Leedera a Augustina Touše. Na

²¹⁵ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 9, kart. 3, Zápisy ze schůzí rady 1948 – 25. 2. 1948.

²¹⁶ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 9, kart. 3, Zápisy ze schůzí rady 1948 – 25. 2. 1948

²¹⁷ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 9, kart. 3, Zápisy ze schůzí rady 1948 – 25. 2. 1948.

²¹⁸ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 9, kart. 3, Zápisy ze schůzí rady 1948 – 25. 2. 1948.

²¹⁹ František JUNGSMANN (ed.), *Celostátní sjezd závodních rad a skupin ROH*, Praha 1948, s. 52–53; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 9, kart. 3, Zápisy ze schůzí rady 1948 – 25. 2. 1948; SOkA Náchod, f. OV NF Jaroměř, inv. č. 2, kart. 1, Zápisy ze schůzí předsednictva OAV NF 1948, 24. 2. 1948; SOkA Náchod, f. OV NF Jaroměř, inv. č. 2, kart. 1, Zápisy ze schůzí předsednictva OAV NF 1948, 26. 2. 1948; SOkA Náchod, f. OV NF Jaroměř, inv. č. 2, kart. 1, Zápisy ze schůzí předsednictva OAV NF 1948, 27. 2. 1948.

konci března vystřídal Sýkoru na pozici předsedy právě Alois Leeder, který byl zároveň i předsedou MNV. Zřízením AV MNV v Jaroměři byl pověřen Karel Rohn, místopředseda OV KSČ. Jelikož všechny AV musel schválit OAV, vznikly některé až v průběhu měsíce března.²²⁰

Akcční výbory měly vzniknout také u národně socialistické strany a u strany lidové, avšak spadat pod OAV NF. Na jejich vytváření měl dohlížet také bezpečnostní referent ONV, který měl právo provádět bezpečnostní opatření v případě podezření z protistátní činnosti. Obě dvě zmiňované strany vydaly po 25. únoru stranická prohlášení. Lidová strana prohlásila, že z vedení strany odejdou ti „*kdož by vznášeli rozvratné myšlenky do hnutí lidové strany*“.²²¹ Vedení národně socialistické strany se přihlásilo k vládě NF pod vedením Klementa Gottwalda. Strana na jaroměřském okrese fungovala jen do 8. března, kdy byla její organizace rozpuštěna. Vedení okresního sekretariátu doporučilo všem členům strany, aby vstoupili do KSČ. Vytváření AV u těchto politických stran však podle hlášení OV KSČ neprobíhalo podle představ. Jelikož byla politická organizace národně socialistické strany zrušena, nemohl být vytvořen AV. Ani vytváření AV u lidové strany neproběhlo bez problémů. Předpoklad, že její stoupenci přejdou stejně jako národní socialisté ke KSČ, se nevyplnil. V mnohých obcích docházelo k akcím odporu. OV KSČ chtěl tento odpor zlomit, a proto usiloval získat na svou stranu co nejvíce předních představitelů lidové strany. Problémy však vytvářeli i někteří členové KSČ, kteří se stavěli proti přijímání nových členů z druhých politických stran.²²²

Vývoj v březnu je kvůli nedostatku relevantních pramenů poměrně těžké rekonstruovat. OAV NF řešil v prvních týdnech svého fungování především národní správu a politickou spolehlivost členů NV a různých organizací, které na okrese působily. OV KSČ se i nadále snažil rozšiřovat vliv komunistické strany a získat nové členy. Na schůzi 9. března 1948 byly jednotlivé obce okresu přiděleny konkrétním lidem, kteří měli zodpovědnost za získávací akci. Velmi důležité bylo získat především

²²⁰ SOKA Náchod, f. OV KSČ Jaroměř, inv. č. 17, kart. 3, Zápis ze schůzí pléna OV KSČ 1948, 9. 3. 1948; SOKA Náchod, f. OV NF Jaroměř, inv. č. 2, kart. 1, Zápis ze schůzí předsednictva OAV NF 1948, 24. 2. 1948; SOKA Náchod, f. OV NF Jaroměř, inv. č. 2, kart. 1, Zápis ze schůzí předsednictva OAV NF 1948, 15. 3. 1948; A. HOFMEISTER, *Kniha zápisek XI*, s. 459–460, 485.

²²¹ A. HOFMEISTER, *Kniha zápisek XI*, s. 461.

²²² SOKA Náchod, f. OV NF Jaroměř, inv. č. 2, kart. 1, Zápis ze schůzí předsednictva OAV NF 1948, 27. 2. 1948; A. HOFMEISTER, *Kniha zápisek XI*, s. 461–462, 469.

silně lidovecké obce Libřice, Zvole a Jasennou. Aby se zajistilo jednomyslné hlasování při schůzích NV, rozhodl OV KSČ o nutnosti zřízení místních organizací KSČ při všech MNV.²²³

Jelikož předseda ONV Dolek měl prozatímní pravomoc jednat ve smyslu rady ONV, sešla se rada na své schůzi až v druhé polovině března. Předseda byl členem OV KSČ i OAV NF, se kterými probíral některá opatření, která hodlal učinit. Radu ONV na schůzi informoval o provedených personálních změnách na ONV. Někteří úředníci byli propuštěni pro negativní postoj k lidově demokratickému režimu. Revize byla provedena ve volebním referátu, kde byly zjištěny nedostatky, a také v referátu stavebním a plánovacím. Z těchto nedostatků vinil předseda Dolek vedoucího úředníka JUDr. Šáru, který byl za ně zodpovědný, a proto byl z ONV okamžitě odvolán. Dohlížel také na personální obměnu MNV.²²⁴

Rada ONV měla v březnu stále pouze šest členů. Co se týče další agendy, která je v zápise ze schůze zaznamenána, je velmi podobná tomu, co rada ONV na svých pravidelných schůzích řešila před 25. únorem. Tajemník Svatoň znovu informoval o revizi obecního hospodaření MNV v obcích Brod, Vestec a Žiželevce. Stejně tak se rada ONV vrátila k řešení hospodářské a zásobovací situace okresu.²²⁵

Na začátku dubna začala rada ONV znovu řešit možnost přemístění ONV do budovy základní odborné školy. Vrátila se také otázka možného sloučení dvou obcí jaroměřského okresu – Josefova a Jaroměře. Znovu byly zdůrazněny výhody, které by sloučení přineslo (finanční, plánovací, stavební, estetické apod.). Místní organizace KSČ uspořádala 4. dubna veřejnou schůzi, na které promluvil Ing. Kovařík, přednosta stavebního úřadu a zmocněnec stavebnictví na českém severovýchodě, a předseda ONV Dolek. Výsledkem schůze byla rezoluce požadující sloučení obou měst. O rezoluci se na schůzi hlasovalo a pro sloučení bylo pouze o jeden hlas více přítomných než proti. Antonín Hofmeister zdůrazňuje, že staří „Josefováci“ si sloučení nepřáli a začali

²²³ SOKA Náchod, f. OV NF Jaroměř, inv. č. 2, kart. 1, Zápisy ze schůzí předsednictva OAV NF 1948, 27. 2. 1948; SOKA Náchod, f. OV NF Jaroměř, inv. č. 2, kart. 1, Zápisy ze schůzí předsednictva OAV NF 1948, 15. 3. 1948; SOKA Náchod, f. OV KSČ Jaroměř, inv. č. 17, kart. 3, Zápis ze schůzí pléna OV KSČ 1948, 9. 3. 1948, Zápis o ustavující schůzi okresní komise lidové správy v Jaroměři dne 7. března; SOKA Náchod, f. OV KSČ Jaroměř, inv. č. 17, kart. 3, Zápis ze schůzí pléna OV KSČ 1948, 9. 3. 1948.

²²⁴ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 9, kart. 3, Zápisy ze schůzí rady 1948 – 24. 3. 1948, Zpráva předsedy.

²²⁵ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 9, kart. 3, Zápisy ze schůzí rady 1948 – 24. 3. 1948.

navrhovat poměrně ironické názvy, které by budoucí město mělo mít: Josefměř, Jarofov, Jarý Pepíkov. Dalším návrhem byl název Dolkov, ironicky vystihující vliv ONV a především vliv předsedy Dolka v celé záležitosti. V polovině dubna zbývalo pouze schválení pléna MNV v Jaroměři a obě města mohla být sloučena.²²⁶

Nově vznikly dvě komise, a to komise nalézací (existovala již před únorem 1948) a okresní komise pro péči o mládež, která měla celkem 35 členů. Aby bylo zajištěno, že jediný právník působící na ONV, JUDr. Joachymstál, bude pracovat v zájmu nových politických poměrů, rozhodl ZNV, aby byl jmenovaný politicky přezkoušen (písemně i ústně). Pro přípravu na zkoušku si měl vzít třítydenní dovolenou. Jelikož měl na starosti volební agendu a bezpečnostní referát, nemohl si dovolenou vybrat, a tak mu ji ONV proplatil (3 000 Kčs).²²⁷

Poněvadž v radě ONV stále chyběl jeden člen k tomu, aby byla v plném počtu, došlo 12. dubna k rekonstrukci pléna, kterou navrhl OAV NF. Za odvolaného Františka Chrousta byl na pozici II. náměstka za ROH povolán František Kábrt, tovární mistr firmy Přádelny a tkalcovny bavlny n. p. Jaroměř. Plénum mělo 20 členů. Reorganizací prošly také komise při ONV. V dubnu fungovalo při ONV celkem 32 komisí: bezpečností-vyšetřující, prověřovací (státní občanství), samosprávní, živností a obchodu a průmyslu, dopravní, finanční, zemědělská, družstevní, sociální a zdravotní, soutěžní, správní výbor nemocnice, živelní, rolnická, okresní vyživovací, okresní myslivecká, fondu národní obnovy, koordinační sbor pro mobilizaci pracovních sil, pro náhradu válečných škod, OPM při ONV, pro odvoz dřeva, mimořádná vyživovací, nalézací a revisní a nalézací. Trestní komise spojovala dohromady dvě původní komise: zásobovací, vyživovací a cenovou komisi a komisi bezpečnostní. Ve všech komisích kromě komise finanční došlo také k personálním změnám; jimi prošly i některé referáty.²²⁸

²²⁶ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 9, kart. 3, Zápisy ze schůzí rady 1948 – 5. 4. 1948; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 9, kart. 3, Zápisy ze schůzí rady 1948 – 5. 4. 1948, Zpráva předsedy; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 9, kart. 3, Zápisy ze schůzí rady 1948 – 12. 4. 1948, Zpráva předsedy; A. HOFMEISTER, *Kniha zápisek XI*, s. 486–487.

²²⁷ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 9, kart. 3, Zápisy ze schůzí rady 1948 – 5. 4. 1948, SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 9, kart. 3, Zápisy ze schůzí rady 1948 – 5. 4. 1948, Radě ONV.

²²⁸ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 9, kart. 3, Zápisy ze schůzí rady 1948 – 12. 4. 1948, Seznam členů pléna ONV; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 9, kart. 3, Zápisy ze schůzí rady 1948 – 12. 4. 1948, Seznam komisí při ONV; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 8, kart. 3, Zápisy ze schůzí pléna

Jelikož na začátku května měla proběhnout velmi důležitá událost – oslava 1. máje, bylo potřeba provést různá opatření a vše připravit. Organizaci oslav měla na starost KSČ, která kvůli tomu utvořila dvacetičlenný Májový výbor NF složený z májového výboru KSČ a zástupců složek NF. Stejně tak se májové výbory měly vytvořit ve všech obcích okresu. Předsednictvo OV KSČ odhadovalo, že se průvodu zúčastní 10–12 000 lidí, tudíž se mělo jednat o mohutnou a impozantní oslavu. Heslem oslavy bylo „*Jednota dá národu sílu, štěstí a svobodu*“.²²⁹ Antonín Hofmeister popisuje průběh oslavy v Josefově. Všichni účastníci měli rudý karafiát a československou trikolóru. Aby byl zajištěn pořádek v ulicích, byla na 30. dubna nařízena pracovní povinnost. Náměstí bylo ozdobeno prapory, kašna girlandami z chvojí se znakem SSSR, v prostorech původních městských bran byla vyvěšena hesla KSČ „Kupředu, zpátky ni krok!“, „Ať žije první kandidát NF Kl. Gottwald!“ a „Republice zdar, rozvratníkům zmar!“ . Prvomájový den začal v sedm hodin ráno na sokolském stadionu, odkud vyšel průvod směřující do Jaroměře. Průvodu se účastnilo „*vojsko, lidové milice, skauti, Svaz české mládeže, Sokol, sbor národní bezpečnosti, hasiči, pošťáci, nádražáci, selská jízda, zemědělci a zástup občanů a občanek*“.²³⁰ Před oslavou kolovala Josefovem fáma, že komunisté každého, kdo by se ukázal mimo průvod, násilím do průvodu začlení, avšak nic takového se nestalo.²³¹

Jasným potvrzením změny politického kurzu, se stala nová československá ústava, o které hlasovalo Ústavodárné Národní shromáždění. Ústava pak vešla ve známost jako Ústava 9. května, jelikož byla přijata symbolicky 9. května. S konečnou platností upravila organizaci státní moci a veřejné správy včetně jejich kompetencí.²³² Nejdůležitějším činitelem podle ústavy byl svrchovaný lid, který „*vykonává státní moc zastupitelskými sbory, které jsou lidem voleny, lidem kontrolovány a lidu odpovědny*“.²³³ ONV Jaroměř na vydání nové ústavy nijak nereagoval, v zápisech ze schůze rady a plena není ústavní změna nijak reflektována. Naopak josefovský kronikář Antonín

1948 – 19. 4. 1948; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 8, kart. 3, Zápisy ze schůzí pléna 1948 – 19. 4. 1948, Zpráva předsedy.

²²⁹ A. HOFMEISTER, *Kniha zápisek XI*, s. 502.

²³⁰ *Tamtéž*, s. 503.

²³¹ SOkA Náchod, f. OV NF Jaroměř, inv. č. 2, kart. 1, Zápisy ze schůzí předsednictva OAV NF 1948, 20. 4. 1948; A. HOFMEISTER, *Kniha zápisek XI*, s. 502–503.

²³² Národním výborům se věnuje šestá kapitola (§123–133). Srov. Ústavní zákon č. 150/1948 Sb. Ústava Československé republiky, Kapitola šestá §123–133.

²³³ V. ČECHÁK, *Vývoj...*, s. 51.

Hofmeister podává o ústavě krátkou zprávu, kterou ukončuje větou, že „Československá republika byla zařazena mezi pokrokové lidově demokratické státy“.²³⁴

Kromě běžné agendy, kterou ONV projednával v květnu, se jaroměřský okres připravoval na velmi důležitou událost, kterou měly být volby do Národního shromáždění. Ty byly vyhlášeny v dubnu zákonem č. 174/1948 Sb. a zákonem č. 75/1948 Sb. Jednalo se o první volby s tzv. „kandidátkou“, jednotnou kandidátní listinou NF. Přípravu voleb na okresech měly na starosti jednak OV KSČ a také ONV vybavené jasnými pokyny, které zaslal Ústřední sekretariát KSČ v dubnu. Komunistická strana si vzala přípravu předvolební kampaň za svou, ale starala se také o kampaň sociálně demokratické strany a strany lidové. OV KSČ v Jaroměři přidělil konkrétním lidem starost o výkladní skříně, které měly být vyzdobeny.²³⁵

Volební kampaň KSČ spočívala především ve veřejných projevech a hovorech se zemědělci. V posledním týdnu před volbami proběhly v obcích jaroměřského okresu manifestační projevy národní jednoty, kterých se zúčastnily všechny organizace a spolky obce. Zástupci těchto korporací se na schůzi vyslovili pro jednotnou kandidátku. Okresní rada osvětová uspořádala několik akcí volební agitace, jako byla například soutěž výkladních skříní. Těsně před volbami, 29. května, se konal sraz mládeže na náměstí v Jaroměři. O volební kampani se zmiňuje také kronikář Antonín Hofmeister, když uvádí, že „*tři neděle před volbami bylo možno denně čísti ve všech časopisech vřelá doporučení a plamenné výzvy k odevzdání kandidátky Národní fronty*“.²³⁶ Dále uvádí, že „*několik dní před volbami byly návěstní tabule polepeny různými plakáty, obrazy a hesly, z části i v rýmech, s výzvou volit Národní frontu*“.²³⁷ V posledním týdnu před volbami vyhlásila Národní fronta „Týden soustředěného osobního přesvědčování“, což spočívalo ve dvojicích a trojicích občanů, kteří byli pověřeni OAV, aby obcházeli domácnosti a hovořili s obyvateli o významu voleb. OAV výbor uspořádal na 26.

²³⁴ A. HOFMEISTER, *Kniha zápisek XI*, s. 505.

²³⁵ SOKA Náchod, f. OV KSČ Jaroměř, inv. č. 31, kart. 6, Zápis ze schůzí předsednictva OV KSČ 1948, 20. 4. 1948; SOKA Náchod, f. OV KSČ Jaroměř, inv. č. 17, kart. 3, Zápis ze schůzí pléna OV KSČ 1948, 25. 4. 1948; SOKA Náchod, f. OV NF Jaroměř, inv. č. 329, kart. 38, Volební zpravodaj, Pokyny pro kraje a okresy k přípravě voleb; V. ČECHÁK, *Vývoj...*, s. 53.

²³⁶ A. HOFMEISTER, *Kniha zápisek XI*, s. 519.

²³⁷ *Tamtéž*.

května „Manifestaci jednoty národa“, na níž vystoupil ministr vnitřního obchodu za KSČ František Krajčír.²³⁸

I přesto, že volební kampaň běžela, nevyznívá její hodnocení, které sepsala sama KSČ, pozitivně. Ze zprávy, která byla přednesena na schůzi pléna OV KSČ 11. května, vyplývá, že se komunisté báli volebního neúspěchu zapříčiněného nedostatečným chápáním politické situace a volební taktiky, což bylo příznačné pro některé nové členy KSČ. Proto před volbami proběhly ve všech organizacích členské schůze strany, na nichž byla volební taktika objasňována. Navíc se vyřešil problém vzniku AV u organizace lidové strany. Komunisté tímto krokem sledovali možnost zmenšení počtu bílých lístků²³⁹. Co se týče sociálně demokratické strany, mělo v květnu dojít k jejímu sloučení s KSČ. Lidé, kteří KSČ nevěřili, se na jaroměřském okrese skutečně nacházeli. Těsně před volbami se na zdi hřbitova v Rasoškách objevil protikomunistický nápis „*Gottwald je vrah českého národa, pryč s nacismem a komunismem, pomstíme se za Jana Masaryka, celý národ jde za T. G. Masarykem a Benešem, chceme demokracii a smrt rudému teroru*“.²⁴⁰ Nad tímto nápisem bylo ještě slovo teror a symboly komunistické hvězdy a hákového kříže.²⁴¹

Přípravám voleb se věnoval volební referát ONV a veškeré záležitosti vyřizoval JUDr. Joachymstál. Volby byly povinné, ale někteří obyvatelé okresu byli před nimi z voličských seznamů vyškrtnutí kvůli trestání podle dekretů č. 16, 17, 115 a 136/45 Sb., což činilo překážku jejich volebnímu právu. Kandidátní listiny došly na ONV v Jaroměři před 18. květnem a byly rozděleny mezi obvodní volební výbory. Všechny úkoly, které ONV předepisovaly směrnice, byly splněny k 24. květnu. Okresní volební výbor také provedl revize ve všech MNV a veškeré závady byly odstraněny.²⁴²

²³⁸ SOKA Náchod, f. OV KSČ Jaroměř, inv. č. 17, kart. 3, Zápis ze schůzi pléna OV KSČ 1948, 11. 5. 1948; A. HOFMEISTER, *Kniha zápisek XI*, s. 519

²³⁹ **Bílý lístek** existoval již během voleb v roce 1946. Ti, kteří nechtěli volit jednotnou kandidátku, vhodili do volební urny bílý lístek a tím splnili volební povinnost. Paradoxem je, že pro volby v roce 1946 vymysleli bílé lístky komunisté, ale před volbami 1948 staly jejich nepřítelem a od jejich použití odrazovali. Srov. V. ČECHÁK, *Vývoj...*, s. 53.

²⁴⁰ A. HOFMEISTER, *Kniha zápisek XI*, s. 521.

²⁴¹ SOKA Náchod, f. OV KSČ Jaroměř, inv. č. 17, kart. 3, Zápis ze schůzi pléna OV KSČ 1948, 11. 5. 1948; A. HOFMEISTER, *Kniha zápisek XI*, s. 521.

²⁴² SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 9, kart. 3, Zápisy ze schůzi rady 1948 – 3. 5. 1948; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 9, kart. 3, Zápisy ze schůzi rady 1948 – 10. 5. 1948; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 9, kart. 3, Zápisy ze schůzi rady 1948 – 18. 5. 1948; SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 9, kart. 3, Zápisy ze schůzi rady 1948 – 14. 5. 1948; SOKA Náchod, f. OV NF Jaroměř,

Volby do nejvyššího zákonodárného sboru Československé republiky se konaly v neděli 30. května od osmi do šestnácti hodin. O výsledku referoval předseda ONV na schůzi rady 31. května. V jaroměřském okrese se pro kandidátní listinu Národní fronty vyslovilo 89% voličů a 11% voličů zvolilo bílý lístek. Co se týče jednotlivých obcí, absolutní vítězství slavila jednotná kandidátka ve Slotově, Zaloňově a Neznášově a většinové vítězství ve všech bývalých pohraničních obcích. Naopak nejméně hlasů obdržela v obcích Žiželeves, Sendražice a Jasenná. Podle hodnocení ONV se jednalo o silně lidovecké a národně socialistické obce. Rada ONV začala o obcích s nejvyšším procentem odevzdaných bílých lístků diskutovat a rozhodla, že musí být zjištěn ten, kdo před volbami zneklidňoval veřejnost. Proti takovým lidem hodlala rázně zakročit a vyvodit pro takové lidi z jejich činnosti hospodářské důsledky.²⁴³

Zpráva předsedy se zmiňuje pouze o dvou incidentech, ke kterým během voleb došlo. Jistá Havelková se měla nevhodně vyjádřit o průběhu voleb a o členech volebního výboru. Hanlivě se o volbách a době měl vyjádřit také římskokatolický farář ve Chvalkovicích srovnávaje tehdejší poměry s dobou okupace. V Josefově proběhly volby podle Antonína Hofmeistera taktéž v poklidu. Zvláštní událostí bylo odevzdání celkem 150 obálek s portrétem prezidenta Beneše místo hlasovacího lístku. I přesto, že takové hlasy měly být neplatné, bylo rozhodnuto, že budou brány jako hlasy pro Národní frontu.²⁴⁴

Co se týče celostátních výsledků, dostavilo se ke květnovým volbám celkem 93,5% zapsaných voličů. Kandidátka NF získala celkem 86,6% a bílé lístky celkem 10,43% hlasů. Dobový tisk konstatoval, že „*první volby po „vítězném“ únoru, podle volebního zákona z dubna 1948, v nichž poprvé byla jediná kandidátní listina kandidátů NF, skončily výrazným úspěchem NF*“.²⁴⁵ Jelikož NF byla již pod vlivem KSČ, jednalo se

inv. č. 329, kart. 38, Volby 1948, Hlášení o překážce volebního práva; SOkA Náchod, f. OV NF Jaroměř, inv. č. 118, kart. 12, Únorová očista.

²⁴³ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 9, kart. 3, Zápisy ze schůzí rady 1948 – 31. 5. 1948, Zpráva předsedy; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 8, kart. 3, Zápisy ze schůzí pléna 1948 – 16. 6. 1948, Zpráva předsedy; A. HOFMEISTER, *Kniha zápisek XI*, s. 521.

²⁴⁴ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 9, kart. 3, Zápisy ze schůzí rady 1948 – 31. 5. 1948, Zpráva předsedy; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 9, kart. 3, Zápisy ze schůzí rady 1948 – 31. 5. 1948, Okresní rada osvětová v Jaroměři, Pořadí obcí jaroměřského okresu podle výsledku voleb do ÚNS 30. května 1948; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 9, kart. 3, Zápisy ze schůzí rady 1948 – 21. 6. 1948, Okresní rada osvětová v Jaroměři, Přehled květnové činnosti Jaroměřska 1948; A. HOFMEISTER, *Kniha zápisek XI*, s. 524–525.

²⁴⁵ V. ČECHÁK, *Vývoj...*, s. 53.

vlastně o vítězství komunistické strany, která od února 1948 značně posilovala svou moc. K upevnění její moci mělo dojít v červnu.²⁴⁶

Na rozdíl od předchozích voleb, na základě jejichž výsledků následovalo personální přetváření národních výborů, po květnových volbách 1948 k ničemu takovému nedošlo. Rada ONV měla nadále sedm členů, tvořili ji předseda ONV Dolek a členové Adolf Větvička, František Kábrt, Jan Lášek, Julie Hrdličková, Josef Hlava a Josef Moník. V polovině června prošla rada ONV proměnou. Z funkce referentů ONV byli na návrh OAV NF odvoláni Josef Hlava a Julie Hrdličková a místo nich delegováni Karel Rohn a Jaromír Růžička. Proč ke změně došlo, bohužel z dostupných pramenů nevyplývá. K personálním obměnám došlo také v místních národních výborech, kde byli někteří členové nahrazeni, jelikož „neměli dosti kladného poměru k lidově demokratickému režimu“.²⁴⁷ V okrese bylo do poloviny června v důsledku únorových událostí vyměněno celkem 84 členů MNV (více než 10% všech členů MNV).²⁴⁸

Z pramenů je patrné, že ONV pokračoval ve své běžné agendě, staral se o chod jaroměřského okresu a působil jako nadřazená instance vůči nižším správním orgánům. ONV změnil své sídlo, nově sídlil v budově základní odborné školy. Vrátily se také některé záležitosti, které ONV musel řešit již dříve. Na začátku června se znovu jednalo o sloučení Josefova s Jaroměří. Plénum MNV Jaroměř 6. června sloučení jednohlasně schválilo, MNV v Josefově o věci neustále odmítal jednat. Problematiku sloučení měst dával ONV do souvislosti se zabezpečením existence jaroměřského okresu v rámci plánování vzniku krajských národních výborů. V polovině června plénum MNV v Josefově nakonec souhlasilo se sloučením města s Jaroměří. Následně měla být vytvořena slučovací komise, v níž by měla obě města paritní zastoupení. ZNV potvrdil sloučení v říjnu 1948.²⁴⁹

²⁴⁶ V. ČECHÁK, *Vývoj...*, s. 53.

²⁴⁷ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 8, kart. 3, Zápisy ze schůzí pléna 1948 – 16. 6. 1948, Zpráva předsedy.

²⁴⁸ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 9, kart. 3, Zápisy ze schůzí rady 1948 – 3. 6. 1948; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 8, kart. 3, Zápisy ze schůzí pléna 1948 – 16. 6. 1948, Zpráva předsedy; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 8, kart. 3, Zápisy ze schůzí pléna 1948 – 19. 6. 1948.

²⁴⁹ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 8, kart. 3, Zápisy ze schůzí pléna 1948 – 16. 6. 1948; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 8, kart. 3, Zápisy ze schůzí pléna 1948 – 16. 6. 1948, Zpráva předsedy; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 8, kart. 3, Zápisy ze schůzí pléna 1948 – 19. 6. 1948; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 8, kart. 3, Zápisy ze schůzí pléna 1948 – 13. 7. 1948, Zpráva předsedy; A. HOFMEISTER, *Kniha zápisek XI*, s. 527, 540.

Kromě sloučení Jaroměře a Josefova řešil ONV Jaroměř opětovné snahy ONV ve Dvoře Králové nad Labem získat do správy svého okresu obec Slotov a hospital Kuks, proti čemuž obyvatelé Slotova důrazně protestovali. Rada ZNV se přesto usnesla doporučit uvedenou katastrální změnu ministerstvu vnitra. ONV Jaroměř se proti jejímu rozhodnutí ohradil. Poukazoval přitom na předešlý výnos ministerstva vnitra, podle kterého neměly být během dvouletého plánu prováděny žádné regionální územní změny. ONV Jaroměř dokonce zřídil kvůli stavu hospitalu Kuks komisi na ochranu památek baroka. Jejím úkolem bylo vypracovat pamětní spis a zaslat jej ZNV. V červenci pak jednal předseda ONV Dolek o celé záležitosti znovu v ZNV a na ministerstvu vnitra. Obdržel slib, že k žádným změnám obvodů okresů nedojde, a to až do doby plánování krajského zřízení.²⁵⁰

Přesto, že ONV řešil v rámci okresu spíše organizační záležitosti, zdá se, že atmosféra doby nebyla příznivá. Vyplývá to především ze zápisů Antonína Hofmeistera, který píše o nejisté době a atmosféře všeobecné nespokojenosti se stávajícím režimem. Důkazem nejisté doby mohou být personální změny a posilování pozic KSČ a nové první očistné akce z konce léta 1948, avšak ty už svou povahou patřily do období nastupující komunistické diktatury.²⁵¹

²⁵⁰ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 8, kart. 3, Zápisy ze schůzí pléna 1948 – 16. 6. 1948; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 8, kart. 3, Zápisy ze schůzí pléna 1948 – 16. 6. 1948, Zpráva předsedy; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 8, kart. 3, Zápisy ze schůzí pléna 1948 – 19. 6. 1948; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 8, kart. 3, Zápisy ze schůzí pléna 1948 – 13. 7. 1948, Zpráva předsedy.

²⁵¹ A. HOFMEISTER, *Kniha zápisek XI*, s. 546–547, 556.

Závěr

Diplomová práce je konkrétní sondou do působnosti národních výborů, na základě které lze sledovat, jak se politicko-správní a společenský vývoj v Československu odrážel ve vývoji okresu Jaroměř v období třetí republiky. Díky tomu mohl být zanalyzován a zrekonstruován nejen historický vývoj, ale také vzájemné vazby a mechanismy práce jednotlivých orgánů, které působily na území regionu. Na základě studie archiválií byly vytyčeny nejdůležitější mezníky vývoje a popsány klíčové události.

V období 1945–1948 převzaly kontrolu nad veškerým děním v okrese nově vzniklé orgány politické správy, národní výbory. Na Jaroměřsku vznikly bezprostředně po konci druhé světové války v Evropě a jejich první úkoly souvisely s poválečnou obnovou života regionu, k níž náleželo opětovné začlenění původně německých obcí. Veškeré kroky, které byly pro obnovu provedeny, vedl Okresní národní výbor Jaroměř, který se stal nejdůležitějším politicko-správním orgánem a řídil činnost místních národních výborů a místních správních komisí, jež vznikly v jednotlivých obcích. Nejpalčivější záležitostí, kterou musel ONV řešit hned zkraje svého fungování, bylo ustavení právní existence okresu Jaroměř, který musel oficiálně teprve vzniknout. Do té doby čelil okres snahám okolních ONV získat katastrální území co největšího počtu obcí ve prospěch svého okresu. Jednotlivé správní orgány prošly během prvních poválečných měsíců různými personálními změnami. Nejdůležitější byly provedeny v září 1945 po tzv. delegačních volbách. Pro volby byla příznačná spolupráce jednotlivých politických stran Národní fronty, které byly paritně zastoupeny v politických a správních orgánech. Výrazně však do personálního složení ONV Jaroměř nezasáhly.

Definitivně byl okres Jaroměř uznán dekretem prezidenta republiky v říjnu 1945, nicméně dohady o území se sousedními ONV stále přetrvávaly, především ze strany okresu Dvůr Králové nad Labem. Aby se zamezilo těmto dohadům a zároveň se zvýšila prestiž okresu, začalo se uvažovat o sloučení dvou obcí – Jaroměře a Josefova – aby vzniklo silné hlavní město okresu, sídlo ONV. To se však nepodařilo ihned, a tak cíl zůstával prozatím nenaplněný.

Během podzimních měsíců roku 1945 vznikaly komise ONV, které měly jasně vytyčené své pole působnosti v rámci chodu regionu, a dohromady významnou měrou přispěly ke stabilizaci situace v okrese, který se rychle vyrovnal s následky nacistické okupace. Důkazem uklidnění poměrů a demokratizace země měly být první skutečné, rovné, tajné a svobodné volby, naplánované na květen 1946. Z dostupných pramenů vyplývá, že do té doby pracovaly jednotlivé politické strany v rámci Národní fronty jednotně a až na menší závady nedošlo k žádným politickým aférám. Před volbami se spolupráce politických stran uvolnila, především v souvislosti s předvolební kampaní, která byla zvláště v případě komunistické strany masivní.

Výsledky květnových voleb 1946 ovlivnily podobu složení politicko-správních orgánů regionu a například v ONV Jaroměř vynesly do popředí osoby, které až na výjimky ustály únorové události roku 1948 a zůstaly v okresní politice i poté. Jednalo se především o předsedu ONV Jana Dolka, který se stal vůdčí osobností jednak celého ONV, ale také celého regionu. Dolek byl členem komunistické strany a právě ta vyhrála volby na celostátní úrovni a také v okrese Jaroměř. Vítězství slavila v nadpoloviční většině obcí okresu, což se projevilo ve složení příslušných národních výborů. Nebyla však výrazně nejsilnější politickou stranou okresu, rozdíl v počtu hlasů mezi prvním a druhým místem, které obsadila strana národně sociální, byl pouze necelých 1 800 hlasů. Právě mezi těmito dvěma politickými stranami začalo vzrůstat napětí a objevovat se drobné neshody. Na začátku roku 1947 politické rozepře na chvíli ustoupily kvůli hospodářské situaci a především plnění tzv. dvouletého plánu. Jelikož se jednalo o plán, který navrhla KSČ, bylo především v jejím zájmu důsledné plnění plánu. Dokonce ho chtěla využít k získání co nejvíce nových členů.

Situace v zemědělství nebyla vůbec příznivá a vlivem katastrofálního sucha, které provázelo republiku od jara 1947, byla trnem v oku především KSČ. Byly to především kritické komentáře komunistů, které naleptávaly relativně poklidnou politickou atmosféru. Přesto k žádným ostrým střetům mezi jednotlivými politickými stranami nedocházelo. Ačkoliv na celostátní úrovni směřoval vývoj ke krizi, jež se naplno projevila v únoru 1948, ve veřejném životě na okrese tomu absolutně nic nenasvědčovalo. Byly to však nakonec právě únorové události, které zásadně ovlivnily fungování národních výborů na okrese, daly vzniknout akčním výborům a umožnily komunistické straně získat rozhodující moc.

Personální složení ONV prošlo po únoru 1948 dílčími změnami, avšak Jan Dolek na pozici předsedy zůstal. Stejně tak zůstali ve funkcích ostatní komunisté a ti, kteří jim projevovali loajalitu. Komunistická strana se zasadila o zánik okresních organizací ostatních politických stran. Její příslušníci začali z pozic akčních výborů rozhodovat o personálním složení vedení politických stran a správních orgánů, ale také o vedoucích pracovnících důležitých hospodářských a průmyslových podniků.

Manifestací vítězství komunistické strany se staly oslavy 1. máje a definitivním potvrzením pak nová ústava Československé republiky a volby v květnu 1948. Na okrese Jaroměř v nich komunisté zvítězili se ziskem téměř 90% hlasů, což bylo poměrně hodně, zejména vezme-li se v potaz rozvrstvení voličů z května 1946.²⁵² Jelikož se jednalo o většinové vítězství komunistů, v personálním složení ONV Jaroměř se výsledky voleb nepromítly. Předsedou zůstal nadále Jan Dolek, který předsedal téměř neproměněné radě. Menší personální změny lze zaznamenat na úrovni jednotlivých MNV, kde bylo do června 1948 zbaveno funkcí celkem dohromady více než 10% členů.

Jedním z dalších důkazů potvrzení moci KSČ mohlo být také konečné vyřešení záležitosti sloučení Jaroměře a Josefova. Sloučení obou měst bylo odhlasováno plény jednotlivých MNV a potvrzeno ZNV na podzim 1948 s účinností k počátku roku 1949. Jednalo se o záležitost, která se s přestávkami řešila už tři roky, a KSČ – a především Jan Dolek z pozice předsedy ONV – se v ní aktivně angažovala. Konečně si tak mohla zapsat první velké vítězství v čistě regionální záležitosti. Další úspěchů měla dosáhnout v procesu očisty, která byla prováděna na podzim 1948.

Pokud bychom porovnali vývoj okresu Jaroměř se sousedním okresem Náchod, našli bychom určité paralely. Také na Náchodsku vznikl ONV bezprostředně po konci druhé světové války v Evropě. Musel se vypořádat především s následky okupace a uklidnit situaci v okrese, složitou i pro snahu náchodských angažovat se v připojení Kladska k ČSR. Jeho složení ovlivnily (stejně jako ONV Jaroměř) delegační volby a volby v květnu 1946. V nich zvítězila komunistická strana, ale na rozdíl od Jaroměřska se v Náchodě na druhém místě umístila strana lidová. Ani na Náchodsku nedocházelo mezi jednotlivými politickými stranami k větším rozepřím. Politický vývoj do značné míry korespondoval s vývojem v okrese Jaroměř také z hlediska hospodářské situace a

²⁵² Během voleb mohli voliči zvolit buďto kandidátku NF (ta byla pod vlivem KSČ), nebo bílý listek.

vlivu KSČ, která v roce 1947 zintenzivnila náborovou kampaň do svých řad. Drobné odchylky ve vývoji lze pozorovat v souvislosti s průběhem pololetního sjezdu v závěru roku 1947, který byl v Náchodě více dramatický a ovlivnil poté i únorové události 1948. Stejně jako na Jaroměřsku se v náchodském okrese ustavil akční výbor, který následně zasahoval do personálního složení všech orgánů okresní správy. Převzetí moci KSČ na Náchodsku potvrdily volby v květnu 1948, v nichž pro jednotnou kandidátku NF hlasovalo 81% voličů, tedy méně než v jaroměřském okrese. Výsledky náchodského okresu byly pro kandidátku NF jedny z nejhorších v rámci hradeckého volebního kraje. Na Jaroměřsku dopadly tyto volby mnohem lépe. Pro jednotnou kandidátku se vyslovilo o téměř 9% více voličů.²⁵³

²⁵³ E. ŠREJBEROVÁ, *Politický, správní a územní vývoj...*, s. 37–64.

Seznam použitých zkratek

AV	akční výbor
Čj, č.j.	číslo jednací
čp.	číslo popisné
ČSDSD	Československá sociálně demokratická strana dělnická
ČSL	Československá strana lidová
ČSNS	Československá strana národně socialistická
ed., edd.	editoval
f.	fond
GDPR	General Data Protection Regulation
inv.	inventární
KNV	krajský národní výbor
KSČ	Komunistická strana Československa
kt.	karton
KV	krajský výbor
MNV	místní národní výbor
MSK	místní správní komise
NF	Národní fronta
NV	národní výbor
OAV	okresní akční výbor
OkÚ	okresní úřad
ONV	okresní národní výbor
OV	okresní výbor
PDF	Portable Document Format
PNS	Prozatímní národní shromáždění
ROH	Revoluční odborové hnutí
s.	strana
Sb.	sbírka

SOKA	Státní okresní archiv
Úř.	úřední
Úř. věst.	úřední věstník
ÚNS	Ústavodárné národní shromáždění
ZNV	zemský národní výbor

Seznam pramenů a literatury

Prameny

Archivní prameny

SOkA Náchod, f. MěNV Jaroměř.

SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř.

SOkA Náchod, f. OV KSČ Jaroměř.

SOkA Náchod, f. OV NF Jaroměř.

Kroniky (v soukromé pozůstalosti)

HOFMEISTER, Antonín, *Kniha zápisek X. Zápisky o událostech příhodivších se v Josefově počínaje srpnem 1942. 1942–1945*, Josefov 1942–1945, soukromá kronika, Jaroměř, nepublikováno.

HOFMEISTER, Antonín, *Kniha zápisek XI. Zápisky o událostech příhodivších se v Josefově počínaje zářím 1945. 1945–1948*, Josefov 1945–1948, soukromá kronika, Jaroměř, nepublikováno.

Tištěné prameny

JUNGMANN, František (ed.), *Celostátní sjezd závodních rad a skupin ROH*, Praha 1948.

LEDERER, Vilém, *Přehled snah o zřízení samostatného politického okresu Jaroměřského*, Hradec Králové 1945.

ŠTAFL, Adolf, *Národní výbory část I.*, Praha 1947.

Tisk

Náš kraj 1, vyd. ONV Jaroměř, Jaroměř, 1945.

Náš kraj 2, vyd. ONV Jaroměř, Jaroměř, 1946.

Svobodné slovo 2, vyd. Československá strana národně socialistická, Praha 1946.

Úřední tisky

Program první domácí vlády republiky, vlády Národní fronty Čechů a Slováků, Praha 1945.

Zprávy Státního úřadu statistického, řada B, roč. XXVII (1946), č. 29–30, Praha 1947, s. 231.

Zprávy Státního úřadu statistického, řada D, roč. XXVII (1946), č. 1–16, Praha 1947, s. 29–30.

Literatura

BENEŠ, Zdeněk, *Regionální historiografie a školní dějepis*, in: *Regionální dějiny v dějepisném vyučování*, Ústí nad Labem 2006, s. 9–30.

BERTELMANN, Karel, *Vývoj národních výborů do Ústavy 9. května (1945–1948)*, Praha 1964.

BOUZA, Erik, *Okresní archiv v Náchodě. Průvodce po archivních fondech a sbírkách*, Hradec Králové 1973.

ČECHÁK, Vladimír, *Vývoj veřejné správy v Československu a České republice (1945–1960)*, Praha 2004.

ČECHOVÁ, Gabriela, *Vývoj organizace a působnosti národních výborů v českých zemích v letech 1945–1960*, *Archivní časopis* 12 (3), 1962, s. 129–147.

DEJMEK, Jindřich – NĚMEČEK, Jan, *Volby 26. května 1946 v českých zemích*, in: *Parlamentní volby 1946 a Československo*, edd. J. Friedl – B. Jedličková – J. Škerlová, Praha 2017, s. 209–242.

FRIEDL, Jiří – JEDLIČKOVÁ, Blanka – ŠKERLOVÁ, Jana (edd.), *Parlamentní volby 1946 a Československo*, Praha 2017.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2005.

HOFMEISTER, Antonín, *Josefov za světové války 191–1918: věnováno občanům města Josefova*, Josefov 1938.

HORÁK, Pavel, *Působení a vliv akčních výborů Národní fronty ve vybraných okresech severovýchodních Čech*, Hradec Králové, FF UHK 2017, 257 s. (disertační práce).

CHARVÁT, Jakub, *Analýza průběhu a výsledků voleb do národního shromáždění konaných v roce 1946*, in: *Květnové volby 1946 – volby osudové? Československo před bouří*, edd. J. Kocian – V. Smetana, Praha 2014, s. 23–58.

Jaroměř 1126–1976, Jaroměř 1976.

KAPLAN, Karel, *Československo v poválečné Evropě*, Praha 2004.

KAPLAN, Karel, *Pravda o Československu 1945–1948*, Praha 1990.

KAPLAN, Karel, *Nekrvavá revoluce*, Praha 1993.

KLOUTVOROVÁ, Lucie, *Politický a správní vývoj města Hradec Králové v letech 1945–1948*, Hradec Králové, PdF UHK 2013, 54 s. (bakalářská práce).

KOCIAN, Jiří – SMETANA, Vít (edd.), *Květnové volby 1946 – volby osudové? Československo před bouří*, Praha 2014.

KOPALOVÁ, Radka, *Politický a správní vývoj okresu Jablonec nad Nisou v letech 1945–1960*, Hradec Králové, FF UHK 2016, 151 s. (diplomová práce).

KORNELAKOVÁ, Radka, *Politický a správní vývoj okresu Mladá Boleslav v letech 1945–1948*, Hradec Králové, FF UHK 2015, 85 s. (diplomová práce).

KUKLÍK, Jan, *Dějiny československého práva 1945–1989*, Praha 2011.

MATES, Pavel, *Kapitoly z historie české veřejné správy v letech 1848–1989*, Praha 1996.

MERTLÍK, Pavel, *Jaroměř na přelomu tisíciletí*, Jaroměř 1999.

MORDANINEC, Petr, *Politický a společenský vývoj Svitav v letech 1945–1948*, Hradec Králové, FF UHK 2017, 68 s. (diplomová práce).

PŘIBYL, Oldřich, *Okresní soud v Jaroměři z let 1850–1949 jako pramen k sociálním dějinám, zejména dělnického hnutí a KSČ*, in: *Minulostí Jaroměře*, ed. J. Kuběnka, Jaroměř 1970, s. 133–153.

SÝKORA, Antonín, *Jaroměř dnes a zítra*, in: *Jaroměř kulturní a hospodářská*, Josef 1947, s. 12–15.

ŠMILAUEROVÁ, Eva, *Správní vývoj a diplomatika písemností ONV v letech 1945–1960*, in: *Sborník archivních prací 32*, Praha 1982, s. 45–169.

ŠREJBEROVÁ, Edita, *Politický, správní a územní vývoj okresu Náchod v letech 1945–1949*, Hradec Králové, PdF UHK 2001, 79 s. (diplomová práce).

Internetové zdroje

Mapa Jaroměřska, [dostupné na <http://www.smirice.eu/mapy/jaromersko.htm>, citováno 10. 6. 2019].

Obrázky: Hronov, Jan Masaryk na Jiráskově Hronově, 1947, [dostupné na <http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=multimedia&id=129285>, citováno 1. 3. 2019].

Prozatímní NS RČS 1945–1946, Stenoprotokoly, 27. schůze, čtvrtek 31. ledna 1946, [dostupné na <http://www.psp.cz/eknih/1945pns/stenprot/027schuz/s027003.htm>, citováno 16. 11. 2018].

Sbírka zákonů a Sbírka mezinárodních smluv, [dostupné na <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>, citováno 15. 5. 2019].

Souhrnná zpráva o povodni v březnu 2000 v uceleném povodí Labe, Hradec Králové 2000, s. 7, [dostupné na http://www.pla.cz/planet/public/dokumenty/zpravy_vhd/zprava3_2000/text/zprava%2003-2000.pdf, citováno 16. 12. 2018].

Úplná aktualizace územně analytických podkladů obce s rozšířenou působností Jaroměř, Jaroměř 2016, s. 35 [dostupné na https://www.jaromer-josefov.cz/e_download.php?file=data/editor/512cs_22.pdf&original=5206_uap.pdf, citováno 16. 11. 2018].

Zaloňov – stručná historie obce [dostupné na <http://www.zalonov.cz/historie>, citováno 16. 11. 2018].

Seznam příloh

Příloha A: Výsledky voleb 1946 pro správní okres Jaroměř.....	98
Příloha B: Jmenný seznam členů národních výborů.....	103
Příloha C: Mapa okresu Jaroměř.....	110
Příloha D: Text zápisu z ustavující schůze ONV 8. května 1945.....	111

Příloha A: Výsledky voleb 1946 pro správní okres Jaroměř

(Převzato z: Zprávy Státního úřadu statistického, řada B, roč. XXVII (1946), č. 29–30, Praha 1947, s. 231.)

OBEČ	CELKEM	1 Komunistická strana Československa	2 Československá strana lidová	3 Československá sociálně demokratická strana dělnická	4 Československá strana národně socialistická	Prázdné lístky
s. o. Jaroměř	20 788	7 752 (37,29%)	3 231 (15,54%)	3 737 (17,97%)	6 006 (28,90%)	62 (0,30%)
Benátky	111	48 (43,25%)	27 (24,32%)	6 (5,40%)	30 (27,03%)	–
Brod	75	53 (70,67%)	3 (4%)	3 (4%)	15 (20%)	1 (1,33%)
Čáslavky	132	62 (46,97%)	16 (12,12%)	28 (21,21%)	26 (19,70%)	–
Černožice	622	236 (37,94%)	157 (25,24%)	98 (15,75%)	129 (20,74%)	2 (0,33%)
Dolany	188	93 (49,46%)	51 (27,13%)	7 (3,73%)	36 (19,15%)	1 (0,53%)
Habřina	272	73 (26,85%)	77 (28,30%)	57 (20,95%)	64 (23,53%)	1 (0,37%)

Heřmanice nad Labem	144	90 (62,5%)	7 (4,87%)	38 (26,38%)	9 (6,25%)	–
Holohlavý	482	222 (46,06%)	44 (9,13%)	95 (19,71%)	119 (24,69%)	2 (0,41%)
Hořenice	190	95 (50%)	7 (3,68%)	44 (23,16%)	44 (23,16%)	–
Hořiněves	305	108 (35,41%)	58 (19,02%)	23 (7,54%)	115 (37,70%)	1 (0,33%)
Hubíles	124	67 (54,03%)	45 (36,29%)	4 (3,23%)	8 (6,54%)	–
Hustířany	172	66 (38,37%)	12 (6,97%)	36 (20,94%)	56 (32,56%)	2 (1,16%)
Chvalkovice	456	189 (41,45%)	58 (12,72%)	24 (5,26%)	183 (40,13%)	2 (0,44%)
Jaroměř	5 585	1 958 (35,06%)	526 (9,42%)	1 259 (22,54%)	1 826 (32,70%)	16 (0,28%)
Jasenná	683	134 (19,62%)	277 (40,56%)	30 (4,39%)	239 (34,99%)	3 (0,44%)
Jeřičky	73	5 (6,85%)	10 (13,70%)	18 (24,66%)	38 (52,05%)	2 (2,74%)

Jezbiny	358	124 (34,64%)	6 (1,68%)	175 (48,88%)	53 (14,80%)	–
Josefov	3 183	1 172 (36,82%)	318 (10%)	679 (21,33%)	996 (31,29%)	18 (0,56%)
Krabčice	81	61 (75,31%)	3 (3,70%)	9 (11,11%)	8 (9,88%)	–
Lejšovka	192	71 (36,98%)	40 (20,83%)	18 (9,38%)	63 (32,81%)	–
Libřice	226	74 (32,74%)	93 (41,15%)	6 (2,65%)	53 (23,46%)	–
Litíč	173	134 (77,46%)	5 (2,89%)	7 (4,05%)	27 (15,60%)	–
Lužany	152	43 (28,29%)	19 (12,50%)	13 (8,55%)	77 (50,66%)	–
Máslojedy	171	85 (49,71%)	34 (19,88%)	9 (5,26%)	43 (25,15%)	–
Miskolezy	107	52 (48,60%)	12 (11,21%)	6 (5,61%)	37 (34,58%)	–
Neznášov	174	70 (40,23%)	61 (35,06%)	6 (3,45%)	36 (20,69%)	1 (0,57%)
Nový Ples	289	143 (49,48%)	36 (12,46%)	41 (14,18%)	69 (23,88%)	–

Starý Ples	209	62 (29,66%)	43 (20,58%)	22 (10,53%)	82 (39,23%)	–
Račice nad Tročinou	223	63 (28,25%)	51 (22,87%)	65 (29,15%)	43 (19,28%)	1 (0,45%)
Rasošky	518	199 (38,42%)	91 (17,56%)	65 (12,55%)	163 (31,47%)	–
Rodov	321	117 (36,45%)	97 (30,22%)	53 (16,51%)	54 (16,82%)	–
Roztoky	51	10 (19,61%)	7 (13,73%)	3 (5,88%)	31 (60,78%)	–
Rožnov	199	61 (30,65%)	50 (25,13%)	47 (23,62%)	39 (19,59%)	2 (1,01%)
Rtyně	120	51 (42,50%)	29 (24,16%)	26 (21,67%)	14 (11,67%)	–
Rychnovek	219	79 (36,07%)	69 (31,51%)	52 (23,74%)	19 (8,68%)	–
Semonice	241	47 (19,50%)	34 (14,11%)	60 (24,90%)	99 (41,08%)	1 (0,41%)
Sendražice	322	94 (29,19%)	101 (31,37%)	49 (15,22%)	77 (23,91%)	1 (0,31%)
Slotov	129	90 (69,77%)	4 (3,10%)	9 (6,98%)	26 (20,15%)	–

Smiřice	1 620	556 (34,32%)	238 (14,69%)	327 (20,19%)	495 (30,55%)	4 (0,25%)
Smržov	153	56 (36,60%)	62 (40,52%)	6 (3,92%)	29 (18,96%)	–
Šestajovice	187	80 (42,78%)	23 (12,30%)	25 (13,37%)	59 (31,55%)	–
Velichovky	499	213 (42,69%)	89 (17,83%)	76 (15,23%)	121 (24,25%)	–
Vestec	68	54 (79,42%)	4 (5,88%)	3 (4,41%)	7 (10,29%)	–
Vilantice	223	80 (35,87%)	65 (29,15%)	13 (5,83%)	65 (29,15)	–
Vlkov	326	128 (39,26%)	48 (14,73%)	44 (13,50%)	106 (32,51%)	–
Zaloňov	89	58 (65,18%)	12 (13,48%)	4 (4,49%)	15 (16,85%)	–
Zvole	206	64 (31,07%)	70 (33,98%)	42 (20,39%)	30 (14,56%)	–
Žiželeves	145	62 (42,76%)	42 (28,96%)	7 (4,83%)	33 (22,76%)	1 (0,69%)

Příloha B: Jmenný seznam členů národních výborů

Poznámka

Vybrané jmenné seznamy členů ONV Jaroměř a MNV Josefov a Jaroměř reflektují nejdůležitější personální proměny. Jedná se převážně o proměny, ke kterým došlo po jednotlivých volbách a po únoru 1948. Ostatné (dílčí) personální změny byly zmíněny v textu práce. Pokud nejsou uvedena úplná jména členů pléna, je to z důvodu jejich neúplného záznamu v dochovaných archiváliích.

V případě MNV Jaroměř a Josefov nelze rekonstruovat jejich podobu vzešlou z voleb 1946, po únoru 1948 ani po volbách 1948 pro nedostatek pramenů.

V závorce za jménem je uvedena politická příslušnost funkcionáře. Pokud tento údaj chybí, je to rovněž kvůli nedostatku relevantních informačních zdrojů.

Okresní národní výbor Jaroměř

8. květen 1945²⁵⁴

předseda	Vojtěch Prokop
náměstek předsedy	Antonín Fejk
	Antonín Havel

2. červen 1945²⁵⁵

předseda	Vojtěch Prokop (rada ONV)
náměstek předsedy	Antonín Fejk (rada ONV)
	Václav Šmíd (rada ONV)
další členové rady	Karel Bureš
	Josef Hejbal
	Miroslav Klemra

²⁵⁴ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 1, kart. 1, Zápisy ze schůzí pléna 1945 – Ustavující schůze ONV 8. 5. 1945.

²⁵⁵ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 1, kart. 1, Zápisy ze schůzí pléna 1945 – 2. 6. 1945.

Jaroslav Kotland

Bohumil Kroulík

Jiří Krupka

Jan Maršík

11. červenec 1945²⁵⁶

předseda	Jan Horák	(rada ONV)
I. místopředseda	Jaroslav Kotland	(rada ONV)
II. místopředseda	František Machatý	(rada ONV)
III. místo předseda	Josef Souček	(rada ONV) (ČSL)
další členové rady	František Chroust	
	Josef Kristek	
	Jan Maršík	
	Adolf Větvička (ČSNS)	
zbylí členové ONV	Josef Bureš	
	MUDr. Adolf Bernard	
	Alois Ceral	
	Ing. Bohumír Filip	
	Josef Hušek	
	Antonín Jánský	
	Václav Jindra	
	Jaroslav Koza	
	Augustin Kroužel	
	Milan Kudrna	

²⁵⁶ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 1, kart. 1, Zápisy ze schůzí pléna 1945 – 11. 7. 1945.

František Kutík
JUDr. Vilém Lederer
František Nesládek
Václav Suchánek
A. Šmahelová
Josef Voltr

22. říjen 1945²⁵⁷

předseda	Jan Horák
I. místopředseda	František Chroust (rada ONV)
II. místopředseda	František Machatý (rada ONV)
III. místo předseda	Josef Souček (rada ONV) (ČSL)
další členové rady	Josef Kadlec (ČSNS) Josef Kristek Ing. Wachtl Adolf Větvička (ČSNS)
zbylí členové ONV	František Berka Josef Brandejs Josef Cejnar (KSČ) Vojtěch Červinka Bohumír Filip Vojtěch Hampl František Havrda Josef Hušek

²⁵⁷ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 1, kart. 1, Zápisy ze schůzí pléna 1945 – 22. 10. 1945; *Okresní národní výbor v Jaroměří*, *Náš kraj* 1 (11), 1945, s. 1.

Antonín Jánský
Jaroslav Koza
Václav Suchánek
Karel Zelinger (KSČ)

1. červenec 1946²⁵⁸

předseda Jan Dolek (rada ONV) (KSČ)
další členové rady František Chroust
Josef Kadlec (ČSNS)
Josef Souček (ČSL)
Augustin Touš (KSČ)
Adolf Větvička (ČSNS)
Karel Zelinger (KSČ)

25. únor 1948²⁵⁹

předseda Jan Dolek (rada ONV) (KSČ)
další členové rady Josef Hlava (KSČ)
Julie Hrdličková (KSČ)
František Kábrt (od 12. dubna 1948) (KSČ)
Jan Lášek (ČSL)
Josef Moník (KSČ)
Adolf Větvička (ČSNS)

7. červen 1948²⁶⁰

předseda Jan Dolek (rada ONV) (KSČ)
další členové rady Josef Hlava (KSČ)

²⁵⁸ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 3, kn. 1, Zápisy ze schůzí rady 1945–1946 – 1. 7. 1946.

²⁵⁹ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 9, kart. 3, Zápisy ze schůzí rady 1948 – 25. 2. 1948.

²⁶⁰ SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 9, kart. 3, Zápisy ze schůzí rady 1948 – 7. 6. 1948; SOkA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 8, kart. 3, Zápisy ze schůzí pléna 1948 – 16. 6. 1948.

zbylí členové ONV

Julie Hrdličková (KSČ)

František Kábrt (KSČ)

Jan Lášek (ČSL)

Josef Moník (KSČ)

Adolf Větvička (ČSNS)

Květoslava Erbenová

Věra Fantová

Ing. Bohumír Filip

Jaroslav Hartman

Josef Holda

Josef Honek

Jaroslav Koza

Svatopluk Krudec

Antonín Mach

Bohumil Olexa

L. Pour

Václav Steklík

Bohumír Šponer

František Vít

Rudolf Zeman

Jan Zolman

Místní národní výbor Jaroměř

5. květen 1945²⁶¹

předseda	Vojtěch Hampl
místopředseda	Karel Fukátko
	Josef Trinner (KSČ)

Nejpozději od 23. srpna 1945 byl předsedou MNV Jaroměř Josef Trinner (KSČ).

Místní národní výbor Josefov

5. květen 1945²⁶²

předseda	Alfons Hýška
místopředseda	František Hroch
	František Lukeš
	Karel Vojta

26. říjen 1945²⁶³

předseda	Josef Tonar
I. místopředseda	Miroslav Rýdl
II. místopředseda	Emanuel Uhlíř
III. místopředseda	Bohuslav Jelínek

7. červenec 1946²⁶⁴

předseda	Alois Leeder (KSČ)
I. místopředseda	Oldřich Javůrek (ČSNS)

²⁶¹ SOKA Náchod, f. MěNV Jaroměř, inv. č. 703, kart. 67, Protokoly o předání obecní správy předsedovi MNV.

²⁶² A. HOFMEISTER, *Kniha zápisek X*, s. 557, 566.

²⁶³ TÝŽ, *Kniha zápisek XI*, s. 24.

²⁶⁴ *Tamtéž*, s. 185, 189.

II. místopředseda

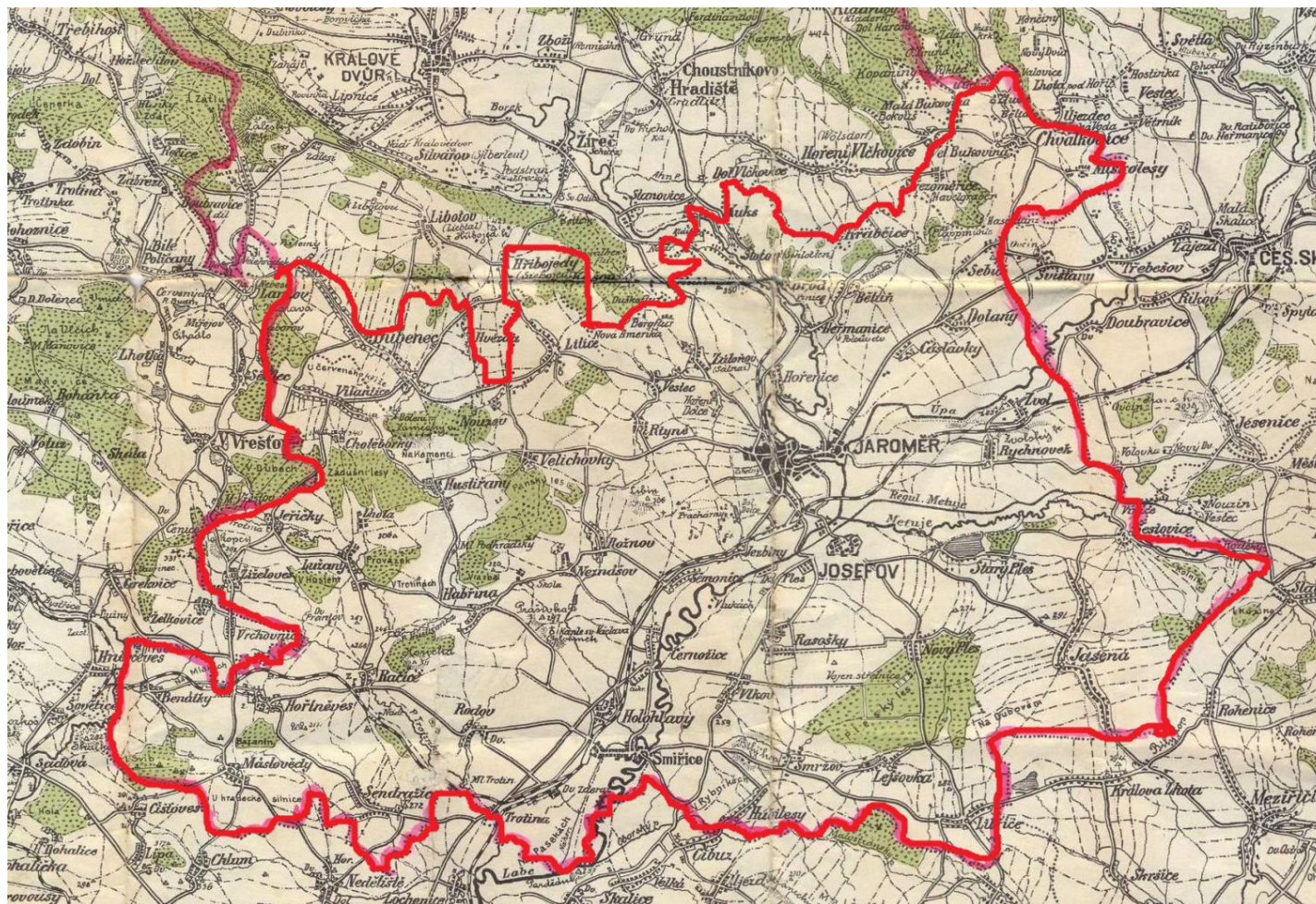
Rudolf Vojtíšek (ČSDSD)

III. místopředseda

Bohuslav Jelínek (ČSL)

Příloha C: Mapa okresu Jaroměř

(Převzato z: *Mapa Jaroměřska*, [dostupné na <http://www.smirice.eu/mapy/jaromersko.htm>, citováno 10. 6. 2019]. Upraveno podle hranic obcí jaroměřského okresu.)

Příloha D: Text zápisu z ustavující schůze ONV Jaroměř 8. května 1945

„Ustavující schůze ONV 8. 5. 1945, 8 hodin ráno v místnostech Nár. souručenství

Schůzi zahájil a řídil předseda okr. N. Výboru V. Prokop, který přijal slib všech zúčastněných, že budou řádně plnit své národní i občanské povinnosti. Konstatoval, že převzetím povinností, které každý člen na sebe vzal, byl okres. Nár. výbor de příkazu naší vlády v zahraničí ustaven a převzal dnešním dnem nařizovací i výkonnou moc v Jaroměřském okrese, včetně obcí, jež byly v r. 1938 násilně od okresu odtrženy.

Okres. Nár. Výbor podřizuje se ve všem příkazům panu pres. republiky dr. Ed. Beneše i vlády jím ustavené a bude dbáti, aby byly všemi občany zachovávány.

Okres. Nár. Výbor vzpomíná s vděčností všech, kdo v čele s panem pres. republiky pracovali v cizině i doma pro naši svobodu a zvláště s hlubokým zármutkem s úctou vzpomíná těch, kdo dali život zemi, buď jako vojáci osvobozeneckých armád, nebo zemřeli jako oběti konané zloville a násilí cizáckého režimu.

Okres. Nár. výbor se bude starati o to, aby co nejrychleji a nedůrazněji byly odčiněny všechny křivdy páchané po léta nepřátelským režimem na českém obyvatelstvu okresu.

Co ověřovatelé zápisu jmenováni byli taj. Chroust Fr. a Fejk Ant.. Náměstky předsedy byli zvoleni Antonín Fejk, soustružník kovů, a Antonín Havel, dělník, oba z Jaroměře.

Po krátké poradě o stávajících neklidných poměrech, o přerušení veškerých styků a spojení se sousedními okres. úřady v Hradci Králové a ve Dvoře Král. n. L., kde dle zpráv nastal naprostý chaos a bojuje se o ovládnutí situace a jmenovitě s ohledem na chystané zásahy a represalie ze strany velícího feldmaršála Schörnera na blízkých Velichovkách, jehož vojenské jednotky mohou přivoditi kritický stav na našem od veřejné správy odloučeném okresu, usneseno k návrhu předsedy aby:

K zajištění veřejného klidu, pořádku a pomalého vyživování a zásobování všeho obyvatelstva jaroměřského okresu zřídil Okr. Nár. výbor ihned okresní úřad se sídlem v Jaroměři, prozatím v místnostech bývalého Národního souručenství, kde jest telefon k dispozici, než podaří se jiné vhodnější místnosti opatřiti.

Ku uklidnění občanstva budiž ihned v tomto kroku občanstvo uvědoměno místním rozhlasem a veřejnou vyhláškou na všech obcích okresu, aby se ve všech případech potřeby na tento úřad obracelo a tím se docílilo usměrnění lidových mas a udržel veřejný pořádek.

Vyživovací a zásobovací záležitosti povedou se dle dosavadních nařízení a předpisů.

Zásoby potravin budou náležitě zajištěny, aby se snad nevyskytly nedovolené porážky dobytka, budou veškeré porážky dočasně zastaveny.

Místním rozhlasem budou vyzváni všichni úředníci okres. úřadů toho času sídlící ve městě aby se dobrovolně přihlásili do služeb Okres. Nár. výboru.

Okres. Nár. Výbor přijímá ochranu veškerého státního majetku a nařídí jeho zajištění.

Schůze skončena výzvou k okamžité spolupráci za lepší a šťastnou budoucnost našeho lidu.²⁶⁵

²⁶⁵ SOKA Náchod, f. ONV Jaroměř, inv. č. 1, kart. 1, Zápisy ze schůzí pléna 1945 – Ustavující schůze ONV 8. 5. 1945, zachováno členění na odstavce.